

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
ปณภัท ตุลยะเสถียร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
มีนาคม 2550

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
ปัทมาภรณ์ ตูลยะเสถียร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
มีนาคม 2550
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ปณัฏฐ์ ศุภยะเสถียร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
มีนาคม 2550

บุญภัท ตูลยะเสถียร. (2550). *ความเชื่ออำนาจภายในตน กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาระดับความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุและความพึงพอใจผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุตามตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตามตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ 4) เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตน กับ ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้สูงอายุที่มาใช้บริการชมรม ลาดกระบัง เขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการทดสอบค่าที (t - test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการศึกษาพบว่า

ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนและความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษา และ ฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่แตกต่างกัน และผู้สูงอายุที่มีเพศ และ ฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกัน ในการศึกษาความสัมพันธ์พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต($r = .254$) ทั้งหมดทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

INTERNAL LOCUS OF CONTROL AND LIFE SATISFACTION OF THE ELDERLY CLUB
MEMBERS IN LAD KRABANG, BANGKOK METROPOLIS

AN ABSTRACT
BY
POONNAPAT TUNYASATIEN

Presented in Partial Fulfillment for the Requirements
for the Master of Education Degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University
March 2007

Poonnapat Tulayasatien. (2007). *Internal Locus of Control and Life Satisfaction of the Elderly Club Members in Lad Krabang, Bangkok Metropolis*. Master's Project. M.Ed. (Developmental Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Somkiat thippayatat.

The purposes of this research were: 1) to study the level of internal locus of control and life satisfaction of the elderly, 2) to compare internal locus of control of the elderly on the basis of sex, marital status, educational level, present occupation and economic status, 3) to compare life satisfaction of the elderly on the basis of sex, marital status, educational level, present occupation and economic status, and 4) to study the relationship between internal locus of control and life satisfaction of the elderly.

The sample of this research included 200 elderly club member. The instruments for collecting the data were questionnaires on biosocial factors, questionnaires on internal locus of control of the elderly and the test on life satisfaction of the elderly. The statistical methods and procedures for analyzing the data were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The results were as follows:

The elderly club members in Lad Krabang, Bangkok Metropolis were found to be at a mediocre level of internal locus of control and Life satisfaction; those at different levels of education and economic status were found to have a significant difference at the .05 level in their internal locus of control, while sex, marital status and occupation had no significant difference in their internal locus of control. A significant difference at the .05 level was also found in Life satisfaction of the elderly club members, on the basis of sex and economic status; but no significant difference in marital status, educational level and occupation was found in their Life satisfaction. This study also indicated a positive correlation at the .05 level of significance between internal locus of control and Life satisfaction of the elderly.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างดีจากอาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประณต เค้าฉิม ประธานกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา กรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ท่านทั้งสามได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตลอดหลักสูตร
จิตวิทยาพัฒนาการ

ขอขอบคุณชมรมผู้สูงอายุและผู้สูงอายุทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้ผู้วิจัยจัดทำสารนิพนธ์เสร็จด้วยดี

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดาและเพื่อนนิสิตที่ให้การสนับสนุนในการเรียนและเป็นกำลังใจทุก ๆ ด้านในการทำการวิจัย

คุณค่าและประโยชน์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ขอมอบแด่บิดา มารดา บุรพา คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนและปลูกฝังคุณธรรมความดีให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

บุญภักดิ์ ตูลยะเสถียร

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
	ความสำคัญของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
	นิยามปฏิบัติการ.....	6
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
	สมมติฐานในการวิจัย.....	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ.....	10
	ความหมายของผู้สูงอายุ.....	10
	การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ.....	11
	ทฤษฎีเกี่ยวกับสูงอายุ.....	13
	การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ.....	16
	ปัญหาผู้สูงอายุ.....	21
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตน.....	25
	ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตน.....	28
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตน.....	30
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตน.....	32
	ปัจจัยทางชีวสังคมที่ส่งผลต่อความเชื่ออำนาจภายในตน.....	34
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต.....	38
	ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต.....	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
การวัดความพึงพอใจในชีวิต.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต.....	42
ปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต.....	44
3	
วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	78
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	78
สมมติฐานของการวิจัย.....	78
วิธีดำเนินการวิจัย.....	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
สรุปผลการวิจัย.....	81
อภิปรายผลการวิจัย.....	82
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	89
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	89

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	90
ภาคผนวก.....	98
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	104

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1. ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีงานทำ จำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจที่สำคัญ.....	24
2. แสดงจำนวนคน (n) และ ร้อยละ (%) ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และ อาชีพหลังเกษียณ.....	62
3. แสดงค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเชื่ออำนาจภายในตน ของผู้สูงอายุ ตาม เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และ อาชีพหลังเกษียณ.....	64
4. แสดงค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับ ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุตาม เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และ อาชีพหลังเกษียณ.....	66
5. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตน ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศ.....	68
6. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร สถานภาพสมรส.....	68
7. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรระดับการศึกษา.....	69
8. ผลการทดสอบความแตกต่าง คะแนนความเชื่ออำนาจภายในตน รายคู่ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.....	69
9. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจ.....	70

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
10. ผลการทดสอบความแตกต่าง คะแนนความเชื่ออำนาจภายในตน รายคู่ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.....	71
11. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรอาชีพหลังเกษียณ.....	72
12. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน ความพึงพอใจในชีวิต ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศ.....	73
13. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร สถานภาพสมรส.....	73
14. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร ระดับการศึกษา.....	74
15. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความพึงพอใจในชีวิต ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจ.....	74
16. ผลการทดสอบความแตกต่าง คะแนนความพึงพอใจในชีวิต รายคู่ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.....	75
17. ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร อาชีพหลังเกษียณ.....	76
18. แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตน กับความพึงพอใจในชีวิตของ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.....	77

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
2 รูปแบบการก่อให้เกิดความเชื่ออำนาจภายใน- ภายนอกตน	27

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากประสบการณ์ของประเทศอุตสาหกรรมซึ่งได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางประชากร และกำลังอยู่ในภาวะที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุสูง กล่าวคือ มีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 10 หรือนั้น เช่น ประเทศสวีเดนและญี่ปุ่นประเทศเหล่านี้กำลังประสบปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น ภาวะค่าใช้จ่ายสูงสำหรับการดูแลผู้สูงอายุให้มีความเป็นอยู่ให้ดีพอควร ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง การว่างงานของผู้สูงอายุ เป็นต้น การเพิ่มขึ้นของขนาดและสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจะเป็นปัญหาประชากรที่สำคัญที่ปัญหาใหม่ที่ประเทศประสบความสำเร็จในการลดอัตราเกิดอย่างรวดเร็วจะต้องเผชิญในอนาคต (นาพร ชโยวรรณ ; และคนอื่น ๆ . 2532 : 2)

สำหรับประเทศไทยนั้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากร เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในแนวโน้มที่ไม่ต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้วในสังคมตะวันตก จากการสำรวจสถิติผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วเช่นกันคือ 28 ล้านคนหรือร้อยละ 5.6 ในปี 2528 3.7 ล้านคนหรือร้อยละ 6.4 ในปี 2535 และคาดว่าอีก 25 ปีข้างหน้าคือปี 2558 จะมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นกว่าสองเท่าของปี 2535 คือประมาณ 8 ล้านคน หรือร้อยละ 8.1 ของประชากรทั้งหมด (คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. 2524 – 2544 ; 2525 : 2 – 19) นอกจากนี้จากการคาดประมาณอายุขัยเฉลี่ยของประชากร โดยคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2529 พบว่า ในปี พ.ศ. 2535 – 2538 อายุขัยของประชากรชายเท่ากับ 63.50 ปี ประชากรหญิงเท่ากับ 68.75 ปี และในอนาคตอายุขัยเฉลี่ยของประชากรจะยืนยาวขึ้นอีก

เนื่องจากการร่วมทำกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุแต่เดิมมาจะมีลักษณะเป็นไปตามลักษณะของครอบครัวและงานอาชีพที่รวมกันอยู่เป็นหน่วยเดียวกัน ผู้สูงอายุจะมีโอกาสร่วมทำกิจกรรมและมีการติดต่อสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและคนอื่น ๆ ในชุมชนได้ง่ายและสม่ำเสมอเมื่อสภาพสังคมไทย กำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเมืองอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร สภาพการอยู่อาศัยและงานอาชีพเริ่มไม่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ร่วมทำกิจกรรมกับสมาชิกในครอบครัวและคนในชุมชน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตอยู่ในวงแคบจำกัด การทำกิจกรรมต่าง ๆ ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ ผู้สูงอายุบางคนต้องอยู่ตามลำพังตลอดเวลาเพราะลูกหลานญาติสนิทแยกย้ายไปตั้งครอบครัว

ประกอบอาชีพของตนทำให้ขาดการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นบางช่วงเวลาสั้นบ้างยาวบ้าง ผู้สูงอายุจึงอยู่อย่างไม่มีส่วนร่วมในสังคมหรือโดดเดี่ยวโดยสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ปัญหาลำหรับผู้สูงอายุไทยยังพบมากขึ้นอีก เนื่องจากผู้สูงอายุถูกลดความสำคัญลง นอกจากนี้พัทธา สายหู (2525 : 78) ยังได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับสภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเมืองเพิ่มเติมอีกว่าผู้สูงอายุในเมืองมีปัญหาทุกด้านมากขึ้นโดยเฉพาะในหมู่ผู้ที่มีฐานะยากจน และผู้ที่ไม่มีลูกหลานเลี้ยงดูถึงแม้ในหมู่ผู้ที่มีฐานะดีมีเงินมีทองเลี้ยงตัวได้ไม่อดอยาก ก็ยังอาจพบว่าการอยู่ร่วมกับผู้อื่นแม้แต่ลูกหลานที่ต่างความรู้ ประสบการณ์ รสนิยมนั้นไม่ได้เป็นความสุขความพอใจที่อบอุ่นลึกซึ้งเหมือนในชีวิตสมัยก่อน คำกล่าวและข้อสังเกตทั้งหมดนี้ได้สะท้อนให้เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมมีผลกระทบต่อกลุ่มผู้สูงอายุอย่างมาก ได้แก่ ระบบครอบครัวมีขนาดเล็กลง ทำให้ไม่สามารถเลี้ยงดูผู้ชราได้ ความจำเป็นในการย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพ และการลดบทบาทผู้ชราในครอบครัวหรือในหน้าที่การงาน ทำให้ผู้ชราประสบปัญหาอย่างมากเช่นกันซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาหลายเรื่อง ที่พบว่า ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครได้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และปัญหาการถูกทอดทิ้ง (อุตตพร นูนาค. 2518 ; บุญยืน สุภาพ. 2522 ; สุวรรณิ พลัปปลาทอง. 2522 ; พิรสิทธิ์ คำนวนคิดปี่ ; และคนอื่น ๆ . 2523 ; ศุภวัธย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย. 2527 ; และ นภาพร ชัยวรรณ ; และคนอื่น ๆ . 2532) ด้วยปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว ย่อมมีผลต่อชีวิตที่มีคุณภาพของผู้สูงอายุไทยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะการมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความหมายในสังคม หรืออยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและมีความพอใจในชีวิต

อีกทั้งในสภาพสังคมปัจจุบันมีการพัฒนาในทุกด้านไปอย่างรวดเร็วมีความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวก ความสะดวกสบายต่าง ๆ ซึ่งสังเกตได้ว่าเยาวชนและประชาชนไทยในปัจจุบันมีค่านิยมความนึกคิดและความรู้สึกเปลี่ยนไปจากเดิม สังคมเปลี่ยนไปเป็นสังคมนิยมวัตถุทำให้เกิดความสุขความสบายในชีวิต ซึ่งบุญทิพย์ สิริรังศรี (2537 : 15) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นสิ่งที่มียุทธูปการในการดำเนินชีวิตของบุคคลโดยเฉพาะการแสดงออกทางพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ อาทิ เมื่อประสบปัญหาชีวิต บางคนอาจหาวิธีแก้โดยการพึ่งพาผู้อื่นอาจเป็นหมอดูผู้ที่ตนไว้วางใจเชื่อถือ – ศรัทธา หรือการบนบานศาลกล่าวภูตผีปีศาจเทวดาฟ้าดิน โดยเชื่อว่าบุคคลหรือสิ่งเหล่านั้นจะเป็นผู้แก้ไขหรือบรรเทาปัญหาได้บุคคลประเภทนี้เรียกว่า มีความเชื่ออำนาจนอกตน (External Locus of Control) ซึ่งบุคคลประเภทนี้ รอตเตอร์ (Rotter.1966 : 1) กล่าวว่า มีแนวโน้มเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น ไม่พยายามแสวงหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาของตน ไม่สามารถจัดการกับภาวะต่าง ๆ ที่คุกคามหรือรุ่มลุ่มชีวิตได้ด้วยตนเอง คราวน์ (Crowne. 1979 : 199) กล่าวว่าพวก

ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน จะมีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจน้อยกว่าผู้ที่เชื่ออำนาจภายในตน และเขาเชื่อว่าพวกเขาไม่มีอำนาจส่วนตัวเหนือพวกเขาเอง จากการศึกษาของริตชีและแฟร์ (Ritchie ;& Phares. 1969) พบว่า บุคคลที่เชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of Control) จะต่อต้านการกระทำที่ครอบงำหรือชักจูงตนไม่อิทธิพลนั้นจะแสดงออกอย่างเด่นชัดหรือคลุมเครือในขณะที่บุคคลที่เชื่ออำนาจภายนอกตนจะคล้อยตามอิทธิพลดังกล่าว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ เพราะเนื่องจากความเชื่อภายในตนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองและตนเองเป็นผู้ควบคุมหรือแก้ไขสถานการณ์ได้จะมีพฤติกรรมไปในลักษณะหนึ่ง และอีกทั้งผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในเรื่องของเพศเพราะในปัจจุบันเพศหญิงได้รับการยอมรับจากสังคมในด้านความสามารถในการทำงานมากกว่าในอดีต ผู้วิจัยคิดว่าเพศจึงน่าจะเป็นตัวชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุนั้นระหว่างเพศชายและเพศหญิงว่าแตกต่างกันอย่างไร และในขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้นซึ่งผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงก็จะมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและใฝ่รู้อยู่เสมอโดยจะนำความรู้ ความคิดต่าง ๆ มาบูรณาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสคู่จะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมากกว่าหม้าย แยกกันอยู่ อีกทั้งรายได้ก็ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอีกด้วย ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูงจะทำประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและสังคม

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำศึกษานั้นเป็นผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรม ซึ่งมีการทำกิจกรรมทางสังคมบ้าง ทั้งนี้เห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุมีความสำคัญเพราะเป็นผู้ที่สามารถรับผิดชอบดูแลตนเอง คนรอบข้างและสังคมได้อีกทั้งยังสามารถนำผลการวิจัยมา เพื่อลดปัญหาของผู้สูงอายุ อีกทั้งยังให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จะได้แนวทางในการปรับปรุงคุณภาพผู้สูงอายุมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในสังคมอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุและความพึงพอใจผู้สูงอายุ เขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ เขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ เขตตลาดกระบี่ กรุงเทพมหานคร

มหานคร ตามตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ

4. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตน กับ ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงสำหรับผู้สูงอายุซึ่งได้แก่สมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุ องค์กร หรือชมรมที่รับผิดชอบในการ แก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเสริมสร้างขวัญและพัฒนาประสิทธิภาพในดำเนินชีวิต

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมลาดกระบัง เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 392 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่สามารถให้ข้อมูล และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมลาดกระบัง เขตลาดกระบัง ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน เป็นชาย 84 คน และเป็นหญิง 116 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

กรณีที่1 เปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตามปัจจัยสี่จะสังคม

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1. เพศ

1.1 เพศชาย

1.2 เพศหญิง

2 สถานภาพสมรส

2.1 คู่

2.2 โสด

2.3 หม้าย/แยกกันอยู่

3 ระดับการศึกษา

3.1 ไม่เกินประถม

3.2 มัธยม

3.3 สูงกว่ามัธยม

4 ฐานะทางเศรษฐกิจ

4.1 รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

4.2 รายได้พอดีกับรายจ่าย

4.3 รายได้มากกว่ารายจ่าย

5 อาชีพสุดท้าย

5.1 ค้าขาย

5.2 เกษตรกรรม

5.3 รับจ้าง

5.4 แม่บ้านหรือพ่อบ้าน

ตัวแปรตาม คือ

1. ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ

2. ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

กรณีที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ความเชื่ออำนาจภายในตน และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ผู้สูงอายุ** หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปและผู้สูงอายุที่วิจัยในครั้งนี้ได้อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร

2. **สถานภาพสมรส** หมายถึง สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่ใช้ในการศึกษา โดยแบ่งเป็น

-คู่ หมายถึง ผู้สูงอายุที่อยู่รวมกันฉันท์สามีภรรยา ไม่ว่าทำการสมรสกันถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม

-โสด หมายถึง ผู้สูงอายุที่ไม่เคยมีสามีหรือภรรยา

-หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ หมายถึง ผู้สูงอายุที่คู่สมรสได้ตายไปแล้วและขณะนี้ยังไม่ได้สมรสใหม่ หรือผู้สูงอายุที่เป็นสามีภรรยาได้หย่ากันถูกต้องตามกฎหมาย หรือผู้สูงอายุที่ไม่ได้อยู่รวมกัน

ชั้นที่สามมีภรรยาแล้ว แต่ยังไม่ได้อยู่ด้วยกันตามกฎหมาย รวมทั้งผู้ที่ไม่ได้สมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่ไม่ได้อยู่รวมกันชั้นที่สามมีภรรยาแล้ว

3. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ผู้สูงอายุสำเร็จการศึกษา แบ่งเป็น

- ไม่เกินประถม
- มัธยม
- สูงกว่ามัธยม

4. ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง จำนวนเงินโดยประมาณระหว่างรายรับ และรายจ่ายที่ผู้สูงอายุได้รับในแต่ละเดือน โดยแบ่งได้ดังนี้

- รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย
- รายได้พอดีกับรายจ่าย
- รายได้มากกว่ารายจ่าย

5. อาชีพหลังเกษียณ หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่ผู้สูงอายุกระทำหลังจากเกษียณ โดยแบ่งได้ดังนี้

- ค้าขาย หมายถึง ผู้สูงอายุอาจมีอาชีพหลายอาชีพ แต่มีอาชีพค้าขายเป็นหลัก
- เกษตรกรรม หมายถึง ผู้สูงอายุอาจมีอาชีพหลายอาชีพ แต่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก
- รับจ้าง หมายถึง ผู้สูงอายุอาจมีอาชีพหลายอาชีพ แต่มีอาชีพรับจ้างเป็นหลัก
- แม่บ้านหรือพ่อบ้าน หมายถึง ผู้สูงอายุอาจมีอาชีพหลายอาชีพแต่มีอาชีพแม่บ้านหรือพ่อบ้านเป็นหลัก

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. ความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง บุคคลที่เชื่อว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวหรือความเป็นไปของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตนประสบเกิดจากการกระทำของตนเอง รวมถึงเกิดจากทักษะ ความชำนาญ ความพยายามหรือความสามารถของตน โดยวัดได้จากแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบวัดของ ทศนา ทองภักดี ซึ่งเป็นแบบวัดความเชื่ออำนาจภายในตนแบบกว้าง ของเด็ก (ทศนา ทองภักดี . 2528 : 113-117;อ้างอิงจาก Strickland. 1977) แบบวัดนี้มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 2 ระดับ ผู้วิจัยปรับข้อคำถามให้ข้อความกระชับรัดกุมและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและปรับให้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่งให้คะแนน ตั้งแต่ 1 ถึง 5 คะแนน ตามลำดับผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าถือว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้ที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า แบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดความเชื่อในเรื่องอำนาจ

ต่างๆ คือ ความเชื่อที่เกี่ยวกับการกระทำที่ต้องใช้สติปัญญา การรับรู้ทั่วไป เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับผล การกระทำ และผลตอบแทน จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม

2. ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง

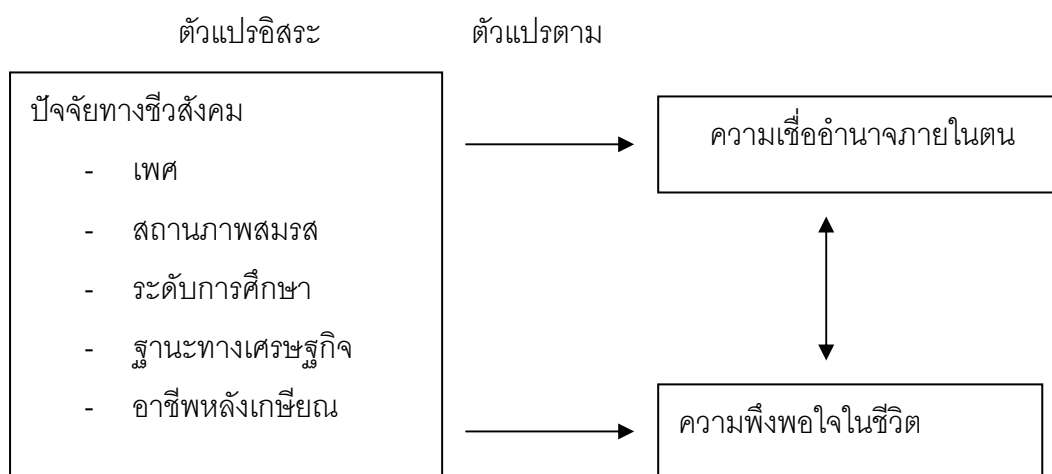
- (ก) ความรู้สึกมีความสุข
- (ข) ความรู้สึกอึดอัดใจ
- (ค) ความรู้สึกว่ามีค่า
- (ง) ความรู้สึกพอใจในตนเอง
- (จ) ความรู้สึกยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิต
- (ฉ) การเห็นแง่ดีของตน
- (ช) การมองโลกในแง่ดี
- (ซ) การเห็นแง่ดีของผู้อื่น
- (ฌ) ความรู้สึกยอมรับสภาพร่างกายตามวัยของตน

โดยวัดได้จากแบบทดสอบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุของนิวการ์เทน และคนอื่น ๆ (Neugarten; et al..1961) ซึ่งแปลเป็นฉบับภาษาไทยและปรับปรุง โดย ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530 :2-3,18) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21-5.00 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41-4.20 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61-3.40 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81-2.60 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.80 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตน และความพึงพอใจในชีวิต ตามตัวแปรชีวิตสังคม
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้สูงอายุเพศชายมีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง
2. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ โสด หมาย หย่า และแยกกันอยู่
3. ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน
4. ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน
5. ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน
6. ผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง
7. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด หมาย หย่า และแยกกันอยู่
8. ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน
9. ผู้สูงอายุที่มีฐานะเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน
10. ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน
11. ผู้สูงอายุที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - 1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ
 - 1.2 การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ
 - 1.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - 1.4 การเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ
 - 1.5 ปัญหาผู้สูงอายุ
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน
 - 2.1 ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตน
 - 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตน
 - 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตน
 - 2.4 ปัจจัยทางชีวสังคมที่ส่งผลต่อความเชื่ออำนาจภายในตน
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต
 - 3.1 ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต
 - 3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต
 - 3.3 การวัดความพึงพอใจในชีวิต
 - 3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต
 - 3.5 ปัจจัยทางชีวสังคมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

คำที่ใช้เรียกบุคคลว่า คนแก่ คนชราหรือผู้สูงอายุนั้น โดยทั่วไปเป็นคำที่ใช้เรียกบุคคลที่มีอายุมาก ผมหงอก หน้าตาเหี่ยวเฉา การเคลื่อนไหวเชื่องช้า พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายคำว่า “ชรา” ว่าแก่ด้วยอายุ, ชำรุดทรุดโทรม (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2544 : 8 ; อ้างอิงจาก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2530 : 163) แต่คำนี้ไม่เป็นที่นิยมมากนักโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มนักวิชาการ ที่พิจารณาแล้วเห็นว่าคำนี้ ก่อให้เกิดความหดหู่ใจและความถดถอยสิ้นหวัง ดังนั้นที่ประชุมคณะผู้อาวุโส โดยมีพล.ต.ต. หลวงอรรถสิทธิสุนทร เป็นประธาน จึงได้กำหนดคำให้เรียกว่า ผู้สูงอายุ ขึ้นแทนตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2512 เป็นต้นมา ซึ่งคำนี้ได้ให้ความหมายที่ก่อกอง ให้เกียรติ แต่ผู้ที่ชราภาพว่าเป็นผู้สูงทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์ด้วย (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2544 : 8-9) ต่อมา คำว่า ผู้สูงอายุจึงได้รับการยอมรับจากสังคมและตัวผู้ที่เป็นผู้สูงอายุมากขึ้น บุคคลต่าง ๆ ในสังคมก็ได้ให้นิยามความหมายของผู้สูงอายุไว้อย่างมากมาย ดังนี้

กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย (จันทรพิบูล เนียมอินทร์. 2539 : 8 ; อ้างอิงจาก กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย. 2525 : 11) ได้ให้ความหมายของคำว่า

ผู้สูงอายุ หมายถึง การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุของมนุษย์ ซึ่งเริ่มตั้งแต่เกิดและดำเนินต่อไปจนสิ้นอายุขัยของสิ่งมีชีวิตนั้น ๆ และกำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุ

ชุดิมา เจริญกุล (2531 : 12) ให้ความหมายว่าผู้สูงอายุว่า หมายถึง สภาวะที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ อาจเจ็บป่วยหรือความพิการเกิดร่วมเป็นวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และภาวะโภชนาการ และการเปลี่ยนแปลงของแต่ละบุคคล

ศรีธรรม ชนงูมิ (2535 : 31) กล่าวว่า ผู้สูงอายุหรือวัยชรา เริ่มตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป ภาวะชรามีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับการบำรุงรักษา พันธุกรรม และการพัฒนาในอดีต วัยชราเป็นระยะสุดท้ายของชีวิตอาจยาวนาน 10-20 ปี หรือมากกว่านั้น แตกต่างกัน ถ้ามีการเตรียมตัวเตรียมใจก่อนเข้าสู่วัยนี้ล่วงหน้ามาตั้งแต่วัยกลางคน จะสามารถปรับตัวรับบทบาทของวัยชราได้ตามสมควรแก่ฐานะ วัยสูงอายุเป็นวัยของการพักผ่อนอย่างสงบ มีการพัฒนาจิตใจสามารถปรับตัวต่อสภาพต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างภาคภูมิใจ

ประพิน วัฒนกิจ (2531 : 8) ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปี เป็นวัยที่พ้นจากการทำงานของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจหรือสำนักงานของภาคเอกชนบางแห่ง โดยทั่วไปผู้ที่ก้าวสู่วัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาอย่างเห็นได้ชัด

ละของ สุวิทยากรณ์ (2534 : 1) กล่าวว่า การที่จะกำหนดว่าเริ่มเข้าสู่วัยผู้สูงอายุเมื่อใด ขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ถือเอาอายุ 65 ปี กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ถือเอาอายุ 67 ปี สำหรับประเทศไทยได้กำหนดว่าผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปตามเกณฑ์การปลดเกษียณ ซึ่งตรงกับที่ประชุมสมัชชาโลก ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ในปี พ.ศ.2525 ตกลงใช้อายุ 60 ปี เป็นเกณฑ์มาตรฐานโลกในการกำหนดผู้ที่เรียกว่าเป็นผู้สูงอายุ

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยที่มีประสบการณ์ในชีวิตมากมาย อยู่ในช่วงที่ชีวิตมีการเสื่อมถอยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และอารมณ์ และเป็นผู้ซึ่งสมควรได้รับการยกย่อง เทิดทูน ช่วยเหลือ และ ดูแลให้มีความสุข

1.2 การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ

การแบ่งกลุ่มของผู้สูงอายุนั้น ได้มีผู้ที่แบ่งผู้สูงอายุไว้หลายคน โดยมักจะแบ่งออกตามลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

ศรีเรือน แก้วกังวาน ได้กล่าวถึงการแบ่งกลุ่มของผู้สูงอายุ ตามลักษณะของจิตสังคมและชีววิทยา โดยแบ่งช่วงอายุออกเป็น 4 ช่วง โดยใช้เกณฑ์ตามลักษณะจิตสังคม ชีววิทยา (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2540 : 514 ; อ้างอิงจาก Craig. 1991 ; Hoffman et al. 1988)

1. ช่วงไม่ค่อยแก่ (the young – old)

ช่วงนี้อายุประมาณ 60-69 ปี เป็นช่วงที่คนต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เป็นภาวะวิกฤตหลายด้าน เช่น การเกษียณอายุ การจากไปของมิตรสหาย คู่ครอง รายได้ลดลง การสูญเสียตำแหน่งทางสังคม โดยทั่ว ๆ ไปช่วงนี้บุคคลยังเป็นคนที่แข็งแรง แต่อาจต้องพึ่งพิงผู้อื่นบ้าง อย่างไรก็ตาม สำหรับบุคคลที่มีการศึกษาสูง รู้จักปรับตัว ช่วงนี้ยังเป็นช่วงที่เราจะมีสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ใกล้เคียงกับคนหนุ่มสาวมาก การปรับตัวในช่วงนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรใช้แบบ “engagement” คือ ยังเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมทั้งในครอบครัวและนอกครอบครัว

2. ช่วงแก่ปานกลาง (the middle-aged-old)

อายุประมาณตั้งแต่ 70-79 ปี เป็นช่วงที่คนเริ่มเจ็บป่วย เพื่อนและสมาชิกในครอบครัวที่อายุใกล้เคียง ๆ กันอาจเริ่มล้มหายตายจากมากขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมน้อยลง การปรับตัวในระยะนี้มักเป็นไปในรูปแบบ “disengagement” คือไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัวและสังคมมากนักอีกต่อไป

3. ช่วงแก่จริง (the old-old)

อายุประมาณ 80-90 ปี ผู้มีอายุขึ้นถึงระดับนี้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมยากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับคนอายุถึงขั้นนี้ต้องมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ไม่วุ่นวาย แต่ก็ต้องอยู่ใน

สิ่งแวดล้อมที่ยังกระตุ้นความมีสมรรถภาพในแง่ต่าง ๆ ตามวัย (both privacy and stimulating) ผู้สูงอายุระยะนี้ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าในวัยที่ผ่านมา เริ่มย้อนนึกถึงอดีตมากยิ่งขึ้น

4. ช่วงแก่จริง ๆ (the very old-old)

อายุประมาณ 90-99 ปี ผู้มีอายุยืนถึงระดับนี้มีจำนวนค่อนข้างน้อย ความรู้ต่าง ๆ ด้านชีววิทยา สังคม และจิตใจของคนวัยนี้ยังไม่มีการศึกษามากนัก แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นระยะที่มักมีปัญหาด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุในวัยนี้ควรทำกิจกรรมที่ไม่ต้องมีการแข่งขัน ไม่ต้องมีการบีบคั้นเรื่องเวลาที่ต้องทำให้เสร็จ ควรทำกิจกรรมอะไร ๆ ที่พอออกพอใจและอยากทำในชีวิต สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มนี้ที่ได้อ่านผ่านวิถิต่าง ๆ ของชีวิตมาแล้วด้วยดีมากมาย จะเป็นคาบระยะแห่งความสุขสงบพอใจในตนเอง

ประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุทุกช่วงวัยนี้มีตั้งแต่ผู้ยังมีสมรรถภาพ เต็มไปด้วยความรู้ ความคิด ความเชี่ยวชาญ ความมีชีวิตชีวา เรื่อยไปถึงผู้ที่มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ สุขภาพ สังคม ไปจนถึงผู้แก่หง่อมที่ช่วยตนเองไม่ได้ และ/หรือผู้ที่เลอะเลือน

บวรฤ ศิริพานิช (2538 : 125) แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มตามอายุและภาวะสุขภาพทั่ว ๆ ไป คือ

1. ผู้สูงอายุระดับต้น มีอายุระหว่าง 60-70 ปี ระดับนี้สภาวะทางกายภาพและสรีรวิทยายังไม่เปลี่ยนแปลงไปมาก ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้เป็นส่วนใหญ่
2. ผู้สูงอายุระดับกลาง มีอายุระหว่าง 71-80 ปี ระดับนี้สภาวะทางกายภาพและสรีรวิทยาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การช่วยเหลือตนเองบกพร่อง เริ่มต้องการความช่วยเหลือในบางอย่าง
3. ผู้สูงอายุระดับปลาย มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไป ระดับนี้สภาวะทางกายภาพและสรีรวิทยาเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด บางคนมีความพิการ บางคนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ บางอย่างจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ

ยูริก และคณะ (Yurick; et al. 1980 : 81) แบ่งผู้สูงอายุออกตามสถาบันผู้สูงอายุแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Institute of Aging) เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (young old) มีอายุ 60-74 ปี ยังไม่ชรามาก เป็นวัยที่ยังทำงานได้ถ้ามีสุขภาพกายและจิตดี
2. กลุ่มผู้สูงอายุวัยท้าย (old old) มีอายุ 75 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นวัยชราแท้จริง

ในการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุนั้น ได้มีผู้ทำการแบ่งกลุ่มเป็นหลายอย่างแตกต่างกันไป แต่ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกตามยูริก และคณะที่แบ่งผู้สูงอายุออกตามสถาบันผู้สูงอายุแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา เพื่อที่จะได้ทำการศึกษาและทำความเข้าใจได้อย่างตรงกัน

1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุนั้น ได้มีผู้คิดและผู้ให้นำมาปรับปรุงแนวคิดต่าง ๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีทฤษฎีหรือแนวคิดต่าง ๆ ที่แบ่งได้ดังนี้ (อาภากร ชัยสุริยา 2543 : 13-17)

1.3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความชราด้านชีววิทยา เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงสาเหตุแห่งความชราของสังขาร มี 4 ชนิด คือ

1.3.1.1 ทฤษฎีทำลายตนเอง (Autoimmunity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความชราเกิดจากร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันปกติน้อยลง พร้อม ๆ กับการสร้างภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตนเองมากขึ้น การสร้างภูมิคุ้มกันปกติน้อยลงจะทำให้ร่างกายต่อสู้เชื้อโรค และสิ่งแปลกปลอมได้ไม่ดีทำให้เกิดความเจ็บป่วยง่าย และเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะรุนแรงเป็นอันตรายต่อชีวิต การสร้างภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตนเองขึ้นมากเป็นผลร้ายต่อชีวิต โดยมักจะไปทำลายเซลล์ของร่างกายเอง ถ้าเซลล์นั้นเป็นเซลล์ชนิดที่เจริญแล้ว ไม่มีการแบ่งตัวใหม่ ก็จะเป็นอันตรายอย่างยิ่งยวดต่อสังขาร

1.3.1.2 ทฤษฎีความผิดพลาด (Error Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเซลล์มีการทำงานอย่างต่อเนื่องกัน โดยมีการทำงานร่วมกันของ D.N.A. และ R.N.A. เพื่อสังเคราะห์โปรตีนเมื่อคนหรือสัตว์มีอายุมากขึ้น ยีนของผู้นั้นจะค่อย ๆ เกิดความผิดปกติ กล่าวคือ มีการส่งต่อข้อมูลทางพันธุกรรม (Genetic Code) ผิดพลาดไปจากเดิม ความผิดปกตินี้จะค่อย ๆ มากขึ้นจนถึงจุดหนึ่งที่ทำให้เซลล์ต่าง ๆ ของร่างกายเสื่อมและหมดอายุลง

1.3.1.3 ทฤษฎีเรดิคัลอิสระ (Free Radical Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่ากรเสื่อมทำลายของเซลล์ภายในร่างกาย เป็นผลมาจากการสะสมของเรดิคัลอิสระ (Free Radical) ซึ่งเป็นสารประกอบทางเคมีที่เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาเคมีขั้นสุดท้ายของออกซิเจนในเซลล์ปกติ สารประกอบเคมีเหล่านี้ จะมีปฏิกิริยาสูงกับสารอื่น ๆ ภายในเซลล์ โดยเฉพาะสารที่ไม่ละลายในไขมัน จึงเกิดการทำลายและรั่วไหลของผนังเซลล์ได้ง่าย และทำให้มีคอลลาเจนและอีลาสตินเกิดขึ้นมากมาย จนเนื้อเยื่อเสียความยืดหยุ่นไป

1.3.1.4 ทฤษฎีความเสื่อมนถอย (Wear and Tear Theory) โดยเชื่อว่าความชราเป็นกระบวนการที่กำหนดไว้แล้ว เป็นโปรแกรม มีลักษณะกลไกคล้ายเครื่องยนต์ เมื่อเซลล์ทำงานไปเป็นเวลานานย่อมมีการสึกหรอ และกระบวนการเหล่านี้จะมีอัตราของการเสื่อมและถดถอยสูงต่ำแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่ามีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดมากน้อยเพียงใดในแต่ละบุคคล ซึ่งกระบวนการของความชราในกล้ามเนื้อลาย กล้ามเนื้อหัวใจและพวงเซลล์ประสาททั้งหลายสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีนี้

1.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความชราด้านจิตวิทยา เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้คนชรามีบุคลิกเปลี่ยนแปลงไปมีอยู่ 2 แนวคิด คือ

1.3.2.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่า “ผู้ชราจะเป็นสุขหรือทุกข์ขึ้นอยู่กับภูมิหลังและการพัฒนาจิตใจของผู้นั้น” ถ้าผู้ชราเติบโตขึ้นมาด้วยความมั่นคง อบอุ่น มีความรักแบบถ้อยที่ถ้อยอาศัย เห็นความสำคัญของคนอื่น รักผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ก็มักจะเป็นคนชราที่ค่อนข้างมีความสุข สามารถอยู่กับลูกหลานหรือผู้อื่นได้โดยไม่ค่อยมีความเดือดเนื้อร้อนใจ แต่ถ้าเป็นผู้ชราที่เติบโตมาในลักษณะที่ร่วมมือกับใครไม่ใคร่เป็น ไม่อยากช่วยเหลือผู้ใด จิตใจคับแคบ ถือว่าตัวใครตัวมัน และมักจะรู้สึกว่าตัวเองทำคุณกับใครไม่คอยขึ้น ก็มักจะเป็นผู้ชราที่ไม่ค่อยมีความสุข ชีวิตบั้นปลายมักจะเศร้าสลดน่าสงสาร

ทฤษฎีนี้เห็นว่าบุคลิกภาพเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจถึงความพึงพอใจในชีวิต เพราะชนิดของบุคลิกภาพที่ต่างกัน ต้องการระดับของกิจกรรมที่ต่างกันในการที่จะทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตสูง ซึ่งบุคลิกภาพที่สามารถอธิบายทฤษฎีนี้ได้คือ

“Reorganizers” คือ พยายามที่จะคงไว้ซึ่งวัยกลางคนโดยการค้นหาบทบาทใหม่ ๆ เพื่อทดแทนบทบาทที่สูญเสียไป ในการกระทำดังกล่าว ผู้สูงอายุจะทำกิจกรรมมากและคงไว้ซึ่งระดับความพึงพอใจในชีวิตสูง

“Disengaged” คือ พวกที่เลิกแสดงบทบาทต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ พวกนี้ชอบอยู่เฉย ๆ มากกว่า และมีกิจกรรมอยู่ในระดับต่ำ แต่จะมีความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับสูง

ทฤษฎีนี้ได้มองความมีอายุในลักษณะของสภาวะการปรับตัวของสังคมและบุคลิกภาพของคนว่า ในวัฏจักรแห่งชีวิตของคนจะมีพลวัตรของสังคมอยู่ในตนเองที่คนจะต้องปรับตัวด้วยการยอมรับถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงที่คงให้สมดุล เพื่อความอยู่รอดได้ ในสังคม ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็น คือ มีสุขภาพดียอมรับความเป็นจริง และมีความพึงพอใจในชีวิต แต่ถ้าผู้ที่ประสบปัญหาล้มเหลวในการปรับตัวจะก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ยอมรับความจริงและก่อให้เกิดความซึมเศร้าใจ

1.3.2.2 ทฤษฎีความปราชัย (Intelligence Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้ชราที่ยังปราชัยและคงความเป็นปราชัยอยู่ได้ ก็ด้วยเป็นผู้ที่มีความสนใจสิ่งต่าง ๆ อยู่ มีการค้นคว้าและพยายามที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้ได้จะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี และมีเงินใช้สอยโดยไม่เดือดร้อนเป็นเครื่องเกื้อหนุน

1.3.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับความชราด้านสังคมวิทยา เป็นทฤษฎีที่พยายามวิเคราะห์เหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมทั้งยังเป็นทฤษฎีที่พยายามจะช่วยให้ผู้สูงอายุในสังคมมีความสุข ซึ่งจะกล่าวถึงเฉพาะทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพียง 4 ทฤษฎี คือ

1.3.3.1 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความเป็นอยู่ของบุคคลจะถูกกำหนดโดยบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ บุคคลจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและดีเพียงใดขึ้นอยู่กับปฏิบัติตนต่อบทบาทที่ตนกำลังเป็นอยู่ได้เหมาะสมเพียงใด โดยที่อายุจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ในการที่จะกำหนดบทบาทของแต่ละบุคคล ในแต่ละช่วงชีวิตที่ดำเนินไปของบุคคลนั้น ดังนั้นบุคคลจะปรับตัวต่อความเป็นผู้สูงอายุได้ดีเพียงใด จึงน่าจะขึ้นอยู่กับยอมรับบทบาทในแต่ละช่วงชีวิตที่ผ่านมาของตนเอง อันจะส่งผลไปถึงการยอมรับบทบาททางสังคมที่กำลังจะมาถึงหรือกำลังจะเปลี่ยนไปในอนาคต ทฤษฎีบทบาทนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่สำคัญอีก 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีกิจกรรม และทฤษฎีการแยกตนเอง

1.3.3.2 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า กิจกรรมทางสังคมเป็นแก่นแท้ของชีวิต และจำเป็นสำหรับทุกวัย กิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากการมีบทบาทที่ดีทางสังคมของผู้สูงอายุ ขึ้นอยู่กับความคล่องแคล่วที่ยังคงอยู่ทักษะเกี่ยวกับตนเอง (Self Conception) และเกี่ยวกับโลกซึ่งจะเป็นทักษะที่ถูกต้องเพียงไรนั้น เป็นผลมาจากการสังสรรค์และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ทฤษฎีกิจกรรมยืนยันว่าผู้สูงอายุที่สามารถดำรงกิจกรรมทางสังคมไว้ได้จะเป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูงอ มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองในด้านบวก กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีกิจกรรมเป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าผู้สูงอายุ จะมีชีวิตเป็นสุขได้ควรมีบทบาทหรือกิจกรรมทางสังคมตามสมควร เช่น การมีงานอดิเรกทำหรือการเป็นสมาชิกกลุ่ม กิจกรรมสมาคม ชมรม เป็นต้น

1.3.3.3 ทฤษฎีการแยกตนเอง (Disengagement Theory) หรือทฤษฎีไว้การะผูกพัน เป็นทฤษฎีที่ปรากฏครั้งแรกในหนังสือชื่อ Growing Old ของ Elaine Coming และ William E. Henry ในปี ค.ศ. 1961 ทฤษฎีนี้กล่าวว่าไว้ว่าเป็นเรื่องธรรมดาและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่ผู้สูงอายุต้องลดกิจกรรมของตนเองและบทบาททางสังคม เมื่อตนเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้สูงอายุพยายามจะหลีกเลี่ยงหนีความกดดันและความตึงเครียด โดยการถอนตัวออกจากสังคม ซึ่งเป็นผลจากการที่รู้สึกว่าคุณมีความสามารถลดลง นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกว่าการที่ผู้สูงอายุไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม และบทบาททางสังคมนั้น เป็นการถอนสถานภาพและบทบาทของตนเองให้แก่หนุ่มสาว หรือคนที่จะมีบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า ทั้งนี้เพราะความต้องการสูงสุดของสังคม คือ ต้องการทักษะแรงงานใหม่มากกว่าการได้จากผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไปจะคุ้นเคยต่อการไม่เกี่ยวข้องกับสังคมหลังจากที่รู้สึกกระวนกระวาย วิตกกังวลและมีความบิบบคั่นในช่วงต้น ๆ ในที่สุดผู้สูงอายุจะยอมรับสภาพใหม่คือไม่เกี่ยวข้อง

1.3.3.4 ทฤษฎีความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction Theory) ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาโดย Robert Havighurst, Bernice Neugarten และ Sheldon Tobin ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จมีพื้นฐานมาจากการมีความสุขและความพอใจในชีวิตทั้งในอดีตและปัจจุบัน องค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นชีวิตที่น่าพอใจมีดังนี้คือ ความสนุกสนาน ความกระตือรือร้น ความตั้งใจ ความ

อดทน และการยอมรับในภาระหน้าที่ซึ่งเกิดจากการกระทำของตนเองและบุคคลอื่น การยอมรับในความล้มเหลวของบุคคล การมีแนวความคิดต่อตนเองในทางบวก และความรู้สึกโดยทั่วไปไม่มีการแสดงออกมาอย่างมีความสุขและการมองโลกในแง่ดี

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งในหลายทฤษฎีที่พยายามจะอธิบายปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสุขอายุ แต่จะพบว่าทฤษฎีเหล่านี้ไม่มีทฤษฎีใดที่สามารถอธิบายสาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสภาพทางสังคมของผู้สูงอายุได้ทั้งหมด แต่ทฤษฎีเหล่านี้สามารถที่จะนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการเข้าใจสาเหตุแห่งความสุขรา บุคลิกภาพ พฤติกรรม รวมทั้งบทบาทและสถานภาพของผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงได้

1.4 การเปลี่ยนแปลงผู้สูงอายุ

ศจ.นพ.ประสพ รัตนกร ได้ศึกษาการรักษาผู้ป่วยอัมพาตและสมองพิการ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุแทนที่จะเจริญวัยเจริญสุขกลับต้องทรมานจากโรคที่ช่วยตนเองไม่ได้ ปัจจัยที่จะนำไปสู่การสูงอายุอย่างวัยงามด้วยความสุขใจ คือ การออกกำลังกาย รับอากาศบริสุทธิ์ อาหารมีคุณค่า อุดจจะปกติ เป็นยาดีที่ชะลอความแก่ ท่านมีแนวคิดในการมองการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในลักษณะ 3 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพและสรีรวิทยา (Anatomical and Physiological change), การเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์และจิตใจ (Psychology change), การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural change) (รัตน สันธิภาพ. 2541 : 20 ; อ้างอิงจาก ศจ.นพ. ประสพ รัตนกร 2537 : 3)

1.4.1 การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสรีรวิทยาของผู้สูงอายุ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2539 : 54-57)การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย และค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และการเปลี่ยนแปลงนี้แตกต่างกันในระยะเวลาเร็วหรือช้าในแต่ละบุคคล

1.4.1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ จะปรากฏดังนี้

ผิวหนัง ผู้สูงอายุจะมีผิวหนังแห้ง เหี่ยวย่น และตกกระเป็นแห่ง ๆ จากการเสื่อมของต่อมไขมันและจำนวนเนื้อเยื่อ (collagen) ลดลงชั้นต่าง ๆ ของผิวหนังจะบางลง ทำให้เกิดบาดแผลได้ง่าย ไขมันใต้ผิวหนังจะลดจำนวนลง ต่อมเหงื่อจะลดการทำงาน หลังเหี่ยวหน้อยลง มีผลทำให้การระบายความร้อนของร่างกายในผู้สูงอายุลดลง นอกจากนี้เล็บมีความเจริญเติบโตลดลง 50 % และบางแตกเปราะง่าย

กล้ามเนื้อชนิดลาย (striated muscle) ลดจำนวนลงและมีเซลล์ไขมันเข้าไปแทรกในเซลล์กล้ามเนื้อมากขึ้น มีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อลดลง

กระดูก มักจะเปราะบางจากการสูญเสียของแคลเซียม การดูดซึมลดลง หรือภาวะสูญเสียแคลเซียมของกระดูกซึ่งเกิดจากฮอร์โมนเอสโตรเจน ซึ่งหลังออกมายน้อย เป็นผลทำให้กระดูกบางลง ทำให้โอกาสแตกหักได้ง่าย

เส้นเลือด โดยทั่วไปผนังเส้นเลือดจะแข็งตัวและหนาขึ้น ทำให้รูเส้นเลือดแคบลง การไหลเวียนไม่ดี มักจะเกิดเส้นเลือดดำโป่งพองด้วย

1.4.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา

มีผู้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของผู้สูงอายุ ได้กล่าวถึงสรีรวิทยาของผู้สูงอายุไว้ว่า เมื่อมีอายุมากขึ้นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของอวัยวะต่าง ๆ กล่าวคือ อวัยวะบางอย่างอาจมีการเปลี่ยนแปลงน้อยแต่อวัยวะบางอย่างมีการเปลี่ยนแปลงมาก ระยะเวลาที่อวัยวะต่าง ๆ ทำหน้าที่ได้สูงสุดนั้นอยู่ในช่วงอายุ 20-30 ปี หลังจากนั้นก็จะเริ่มลดน้อยลงด้วยอัตราที่ค่อนข้างช้า(ชูศักดิ์ เวชแพศย์. 2531 : 3)ดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงทางด้านอวัยวะต่าง ๆ

อวัยวะรับรสและกลิ่น มีความสามารถในการรับรสและกลิ่นลดลง

ตา มีความเปลี่ยนแปลงในการปรับตัวต่อความมืดและสว่างลดลง สายตาวาย ผู้สูงอายุที่อายุมาก ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นต้อกระจก

หู มีความสามารถได้ยินเสียงลดลง ผู้ชายจะเสียการได้ยินมากกว่าผู้หญิง บางครั้งจะมีเสียงอื้อในหู

สมอง เซลล์สมองจะตายไป และจำนวนเซลล์สมองลดลง ทำให้ขนาดสมองเล็กลง ปลายประสาทลดลง จำนวนรับความรู้สึกลดลงและใยประสาทนำส่งลดลง ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบประสาทและสมอง กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีความจำเสื่อม หลงลืมอารมณ์แปรปรวน บางรายมีความสับสน ซึมเศร้า จำเรื่องราวในอดีตได้ดีกว่าปัจจุบัน

หัวใจ เนื่องจากกล้ามเนื้อหัวใจจะมีเนื้อพังผืดและมีไขมันสะสมมากขึ้น ทำให้การยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อหัวใจลดลง

หลอดเลือดหัวใจ ตีบ ภาวะผนังเส้นเลือดแข็งและหนาขึ้น ทำให้เลือดไปเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจลดลง

ลิ้นหัวใจ แข็ง ตีบ ปิดไม่สนิท มีแคลเซียมเกาะติด ทำให้ลิ้นหัวใจทำงานลดลง

ความดันโลหิต การที่เส้นเลือดมีผนังหนาตีบ ทำให้เลือดไหลผ่านลำบากจึงเกิดภาวะแรงดันเลือดสูง

1.4.1.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบต่าง ๆ ของร่างกาย

ระบบทางเดินหายใจ หลอดลมจะอักเสบและมีการไออยู่เสมอ มีเสมหะมาก กล้ามเนื้อที่ใช้ในการหายใจอ่อนสมรรถภาพลง ทำให้ทรวงอกขยายตัวได้น้อย มีผลทำให้ถุงลมโป่งพองได้ง่าย เป็นไข้หวัดเล็กน้อยก็จะมีอาการปอดบวมและปอดอักเสบด้วย

ระบบทางเดินอาหาร การย่อยและการดูดซึมอาหารและการหลั่งน้ำย่อยต่าง ๆ ลดลง ตับจะมีขนาดและน้ำหนักลดลง เพราะมีการเก็บคอเลสเตอรอลและวิตามินลดลง ระบบการทำงานของเอนไซม์ลดลง มีผลทำให้ตับมีสมรรถภาพในการทำลายพิษต่าง ๆ ที่เข้าสู่ร่างกายลดลง

ระบบทางเดินปัสสาวะ นับตั้งแต่ไตลงมาทำให้เกินนิ่วในไต ไตอักเสบ และกระเพาะปัสสาวะอักเสบ ผู้สูงอายุชายบางรายต่อมลูกหมากมีขนาดโตขึ้น ทำให้มีการขัดขวางทางเดินปัสสาวะ ทำให้ปัสสาวะลำบาก สำหรับผู้สูงอายุหญิงอาจจะมีอาการคันอวัยวะเพศ ทำให้ผิวหนังแห้งเพราะฮอร์โมนลดลง

ระบบต่อมไร้ท่อ มีการลดลงของฮอร์โมนต่าง ๆ ทำให้กล้ามเนื้อลีบ กระดูกผุเปราะ อ่อนเพลีย ซึมเศร้า และซีพอร์ซา ได้พบว่าอาการเบาหวานมากขึ้นในผู้สูงอายุ

ระบบอวัยวะสืบพันธุ์ ผู้สูงอายุชายจะมีต่อมลูกหมากโตมากขึ้น อาจจะทำให้ขัดขวางทางเดินของปัสสาวะ ส่วนผู้สูงอายุหญิงเยื่อบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกจะฝ่อเหี่ยวลง นอกจากนี้มดลูก ปีกมดลูก และรังไข่จะฝ่อเหี่ยวได้ เนื้อเยื่อของช่องทางอวัยวะสืบพันธุ์จะค่อย ๆ หนาขึ้น แห้ง และมีความยืดหยุ่นน้อยลงทำให้ฉีกขาดได้ง่ายขึ้น เลือดที่มามีเยื่อบริเวณนี้ก็ลดน้อยลงกว่าเดิม การเปลี่ยนแปลงของระบบอวัยวะสืบพันธุ์ของผู้สูงอายุอาจจะทำให้เกิดความผิดปกติ คือ การติดเชื้ระบบทางเดินปัสสาวะ การกลั้นปัสสาวะไม่ได้ การปวดถ่ายปัสสาวะทันทีและบ่อยครั้ง การคั่งค้างของปัสสาวะ และต่อมลูกหมากโต

1.4.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และจิตใจ

นอกจากผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่สามารถเห็นได้ชัดเจนแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และจิตใจก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่เกิดขึ้น และเป็นปัญหาที่สำคัญในการปรับตัวปรับใจของผู้สูงอายุให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านนี้ ซึ่งไม่เฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้นที่ต้องทำการปรับตัว ผู้ที่ดูแลและใกล้ชิดก็เช่นกัน ถ้าสามารถเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านนี้ของผู้สูงอายุได้ก็จะเป็นเรื่องที่ดีในการดูแลและเข้าใจผู้สูงอายุมากขึ้น โดยที่ในวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายอย่าง ซึ่ง จันทรเพ็ญ เนียมอินทร์ (2539 : 14 -15) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1.4.2.1 การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักทั้งนี้เพราะมีเพื่อนฝูงตายหรือบุคคลที่เป็นญาติสนิทหรือคู่ชีวิตที่ตายจาก ทำให้ผู้สูงวัยเกิดความรู้สึกถูกแยกถูกพรากจากบุคคลอันเป็นที่รัก ก่อให้เกิดความเศร้าได้ง่าย

1.4.2.2 การสูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากถึงวัยอันควรที่จะต้องออกจากการทำงาน คือปลดเกษียณ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ทางสังคมก็ลดลงด้วย เนื่องจากหมดภาระการติดต่อด้านธุรกิจการงานหรือหมดภาระหน้าที่รับผิดชอบ จึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกสูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน รู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า ไม่มีเป้าหมายในชีวิต นอกจากนี้ยังมีผลทำให้ผู้สูงอายุขาดเพื่อน ขาดความผูกพันที่เคยมีต่อสังคมหรือต่อชุมชน และขณะเดียวกันก็ทำให้ขาดรายได้หรือรายได้ลดน้อยลง ผลจากสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุอาจปรับตัวลำบากต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว

1.4.2.3 ความสูญเสียสัมพันธภาพในครอบครัว เนื่องจากในวัยสูงอายุนี้ บุตรธิดาก็มักจะมีครอบครัวกันแล้ว และแยกย้ายกันไปอยู่ต่างหาก โดยเฉพาะในลักษณะของสังคมยุคปัจจุบันที่ครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากกว่าลักษณะครอบครัวขยาย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุกับลูกหลานของตนลดถอยโดยต่างคนต่างอยู่หรือมีการติดต่อสัมพันธ์กันหรือมีกิจกรรมร่วมกันลดลงกว่าแต่ก่อน ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยว ยิ่งขาดกำลังใจวังชาในการดูแลกิจกรรมในบ้านในครอบครัวของตนเองด้วยแล้ว ก็ยิ่งทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกเจ็บเหงา เปล่าเปลี่ยว เกิดความซึมเศร้า เปื่อหน่ายเกิดขึ้นได้ง่าย

1.4.2.4 ความสูญเสียสมรรถภาพทางเพศ ซึ่งเป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ทางจิตใจของคนเรา อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระเคมีของร่างกาย ทำให้เกิดการเสื่อมในสมรรถนะทางเพศตลอดจนความสวยงามสดงามของรูปร่างหน้าตาก็หมดไปด้วย ผลอันนี้ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความวิตกกังวล เพราะรู้สึกว่าตนเองขาดความดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้าม ยิ่งทำให้เพิ่มความหวั่นไหวต่อความมั่นคงของชีวิตยิ่งขึ้น

จากผลของการสูญเสียในสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว มีผลทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางใจในผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เกิดความรู้สึกว่าเหว รู้สึกหมดหวังท้อแท้ในชีวิต เกิดความซึมเศร้า ประกอบกับถูกใหม่จากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและพบว่า ตนเองความจำก็ไม่ได้ การได้ยินก็ไม่ชัดเจน ยิ่งทำให้อารมณ์หวั่นไหวมากยิ่งขึ้น จนทำให้ในบางคนที่ปรับตัวไม่ได้ เกิดป่วยทางสุขภาพจิตได้ในระยะนี้ ซึ่งปัญหาที่พบบ่อย ๆ คือ โรคซึมเศร้า โรคจิตในวัยสูงอายุ การฆ่าตัวตาย และโรคกลุ่มอาการทางสมองที่มีการกระทบกระเทือนทางจิตใจ อันเกิดจากเส้นเลือดตีบในสมอง

เกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ (2528 : 54) ได้กล่าวถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของจิตใจที่พบคือ

1. การรับรู้ผู้สูงอายุจะรับรู้สิ่งใหม่ได้ยาก เพราะความจำลดถอย ในการแปลความผู้สูงอายุจึงมักใช้ประสบการณ์ในอดีตเป็นการตัดสินการรับรู้ จึงมักมีความคิดเห็นไม่ตรงกับผู้อ่อนกว่ากัน

2. การแสดงออกทางอารมณ์ ส่วนใหญ่จะท้อแท้ น้อยใจว่าสังคมมิให้ความสำคัญแก่ตนเอง

3.สร้างวิถีดำเนินชีวิตของตนเองซึ่งแตกต่างกันไปตามเหตุและความพึงพอใจของแต่ละบุคคล

4. ความสนใจสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุจะสนใจสิ่งแวดล้อมเฉพาะที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และตรงกับความต้องการของตนเองเท่านั้น

1.4.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (สุพัตรา ธารานุกูล. 2544 : 24-25)

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมทางสังคม มีส่วนเกี่ยวข้องกับสาเหตุของปัญหาทางกาย และจิตใจผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยที่มีแนวโน้มไปทางตะวันตกมากขึ้นย่อมเกิดผลกระทบต่อผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แก่

1.4.3.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีลักษณะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น บทบาทที่เกี่ยวข้องกับการงานตลอดจนบทบาทในครอบครัวผู้สูงอายุ ซึ่งเคยเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว ต้องกลับกลายเป็นผู้พึ่งพาอาศัย เป็นผู้รับมากกว่าผู้ให้ ทำให้ผู้สูงอายุเสียอำนาจและบทบาททางสังคมที่เคยมี การเปลี่ยนแปลงบทบาทมาเป็นผู้อาศัยในครอบครัวทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกที่ตนเองหมดความสำคัญ บทบาทใหม่ที่ผู้สูงอายุได้รับคือ คนเลี้ยงเด็กแทนที่บทบาทผู้นำและผู้แนะแนวทาง ฉะนั้น ถ้าคนเรารู้สึกว่าไม่บทบาทสำคัญเช่นเดิม และยังคงพึ่งพาอาศัยผู้อื่นอีกด้วย ปัจจัยเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความอับอายคิดว่าตนเองเป็นตัวปัญหาหรือภาระเรื้อรังของสังคม

1.4.3.2 การถูกทอดทิ้ง ผลของการเปลี่ยนแปลงสังคมจากสังคมแบบดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ทำให้เกิดการขยายตัวหรือการเติบโตของชุมชนเมือง ระบบการผลิตเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม ทำให้วิถีดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป ผู้สูงอายุที่เป็นภาระหรือไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นใดหรือไม่มีความค่าทางเศรษฐกิจมักจะถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกถูกทอดทิ้งซึ่งทำให้เกิดความว้าเหว

1.4.3.3 การเสื่อมความเคารพ ในสมัยก่อนผู้สูงอายุได้รับการเคารพนับถือจากผู้อ่อนอาวุโส ในฐานะที่เป็นผู้มีประสบการณ์ ผู้แนะนำสั่งสอน แต่ในปัจจุบันค่านิยมเหล่านี้กำลังเปลี่ยนไปตามอย่างสังคมตะวันตก ที่ยึดถืออิสรภาพส่วนบุคคลและคิดว่าผู้สูงอายุเป็นคนไม่ทันต่อเหตุการณ์ ผู้สูงอายุควรอยู่ส่วนผู้สูงอายุ ส่วนคนหนุ่มสาวก็อยู่ตามทางของคนหนุ่มสาว ซึ่งความคิดเช่นนี้ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของผู้สูงอายุ จะพบว่าบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุลดลงเกือบทุกด้าน ตั้งแต่ระบบครอบครัวที่บุตรหลานมักแยกครอบครัวออกไป ทำให้ขาดการดูแลผู้สูงอายุ พร้อมกันนี้ความสำคัญและการยอมรับในตัวผู้สูงอายุลดลงด้วย บทบาทของผู้สูงอายุใน

ชุมชนลดลง และเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้มาเป็นผู้รับมากกว่า ซึ่งผู้สูงอายุอาจรู้สึกว่าเป็นภาระสังคม อยู่ในภาวะพึ่งพิงครอบครัว

1.5 ปัญหาของผู้สูงอายุ

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ผู้สูงอายุต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ มากมายจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะต้องส่งผลกระทบต่อความสุขในการดำเนินชีวิตบั้นปลายของผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง และหากพิจารณาถึงพื้นฐานเฉพาะบุคคลที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุภายในสังคมทั้งในเรื่อง สุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจ รวมถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ฯลฯ ปัจจัยทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างพื้นฐานที่จะรองรับกับการต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นผลให้การปรับตัวและการแก้ไขปัญหาของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างแตกต่างกัน บางคนก็สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาได้ด้วยดี แต่บางคนก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ เกิดความไม่มีความสุขในการดำรงชีวิต ซึ่งในการศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของผู้สูงอายุจะพบปัญหาของผู้สูงที่แบ่งเป็น 4 ด้านดังนี้

1.5.1 ปัญหาของผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย

ปัญหาทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ ซึ่งได้แก่ปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยเป็นปัญหาที่มีความชุกเพิ่มขึ้นตามอายุอย่างชัดเจนทั้งการเจ็บป่วยเรื้อรังและเฉียบพลัน และจะทำให้ผู้สูงอายุที่เคยมีสถานะที่สามารถดูแลตนเองได้ พึ่งพาตนเองได้ ต้องเปลี่ยนแปลงสถานะเป็นผู้การพึ่งพาบุคคลอื่นภายในครอบครัว ซึ่งจะสร้างความยากลำบากให้กับตัวผู้สูงอายุเองและผู้ให้การดูแล

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545 : 37) โดยที่ปัญหาทางด้านร่างกายที่เกิดจากโรคที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นกันมาก 5 อันดับแรกได้แก่ ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดหลังร้อยละ 75.1 ปวดข้อ (ข้อเสื่อม) ร้อยละ 47.5 นอนไม่หลับร้อยละ 38.7 เวียนศีรษะร้อยละ 36.8 และโรคที่เกี่ยวกับตา ร้อยละ 33.2 ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลมีสัดส่วนการเป็นโรคต่าง ๆ 5 อันดับแรกต่ำกว่าผู้สูงอายุที่อยู่นอกเขตเทศบาล เมื่อพิจารณาสัดส่วนการเป็นโรคต่าง ๆ สูงสุด 5 อันดับแรกของผู้สูงอายุชายและหญิง พบว่าผู้สูงอายุหญิงมีสัดส่วนการเป็นโรคต่าง ๆ 5 อันดับแรกมากกว่าชาย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุเป็นโรคความดันโลหิตสูงกันมากถึงร้อยละ 20.0 และโรคเบาหวานร้อยละ 8.3

เมื่อพิจารณาโรคหรืออาการของโรคที่ผู้สูงอายุในภาคต่าง ๆ เป็นกันมาก พบว่าผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคเหนือมีสัดส่วนการเป็นโรคต่าง ๆ 4 อันดับแรกเหมือนกันคือ ส่วนใหญ่มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดหลัง ปวดข้อ(ข้อเสื่อม) นอนไม่หลับและเวียนศีรษะ ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดหลัง ปวดข้อ(ข้อเสื่อม) หลง ๆ ลืม ๆ หรือความจำเสื่อม และโรคเกี่ยวกับตา ส่วนผู้สูงอายุในภาคใต้ส่วนใหญ่มีอาการ

ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดหลัง ปวดข้อ(ข้อเสื่อม) หลง ๆ ลืม ๆ หรือความจำเสื่อม และโรคเกี่ยวกับตา นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครเป็นโรคที่มีอัตราเสี่ยงต่อการเสียชีวิตสูงกว่าภาคอื่น ๆ มาก ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 31.6 และโรคเบาหวานร้อยละ14.8 ในขณะที่ภาคอื่น ๆ มีสัดส่วนการเป็นโรคต่าง ๆ เหล่านี้ต่ำกว่ามาก

1.5.2 ปัญหาของผู้สูงอายุทางด้านจิตใจ

การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลจากสภาพร่างกายที่เสื่อมลง บางรายก็อาจพบกับความสูญเสียบุคคลใกล้ชิดในช่วงนี้ อีกส่วนเป็นผลจากสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนไปเพราะความสูงอายุนั้นของอารมณ์ที่ผู้สูงอายุมักแสดงออกที่ผิดปกติและพบได้บ่อย คือ อารมณ์เศร้า เบื่อหน่าย ท้อแท้ เหนง ร้องไห้ง่าย น้อยใจบ่อย ๆ ซึม แยกตัว ฯลฯ อารมณ์วิตกกังวลก็พบได้บ้าง มักแสดงออกโดยห่วงใยลูกหลานมากขึ้น บางครั้งจะมีอาการเครียด หงุดหงิดง่าย บ่นมากขึ้น อาการทางจิตที่รุนแรง เช่น หนูแว่ว ประสาทหลอน หรือหลงผิด หวาดระแวงต่าง ๆ พบได้บ้างบางครั้งจะมีการสับสนเรื่องวัน เวลา สถานที่และบุคคล กลางคืนไม่นอน เดินวนวาย หรือมีอาการขบถ่ายเลอะเทอะ พฤติกรรมเป็นเด็กทารก หรือมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมก็ได้ ในกรณีที่สมองเสื่อมมาก ๆ (อาพาชนิษฐ์ สมานวงศ์ ไทย. 2548 : ออนไลน์)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ และพฤติกรรมของอายุเป็นสิ่งสำคัญ ปกติร่างกายและจิตใจของมนุษย์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ตามที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” ปัญหาทางด้านจิตใจทำให้ผู้สูงอายุเป็นทุกข์ มีจิตใจที่เศร้าเหงา โดดเดี่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจาก

1. การมองสังขารว่าทรุดโทรม ทำอะไรเชื่องช้า ไม่ทันลูกหลาน การตัดสินใจช้า
2. การไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินชีวิตใหม่ การไม่ได้รับการดูแลจากลูกหลานและคนใกล้ชิด มีความรู้สึกโดดเดี่ยวและขาดเพื่อนฝูง
3. การสูญเสียบทบาทในสังคม การเป็นผู้นำ การขาดจากตำแหน่ง หน้าที่การงาน
4. การสูญเสียคู่ชีวิต ญาติมิตรและเพื่อนสนิท
5. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม
6. การลดลงของรายได้

การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ มีความแตกต่างกันมากขึ้นอยู่กับแรงจูงใจทัศนคติและบุคลิกภาพพื้นฐานของผู้สูงอายุ ในกรณีที่ผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป อาจก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจจนถึงกับมีอาการซึมเศร้าได้ ดังนั้นลูกหลานและคนใกล้ชิดจึงควรสังเกตอาการ ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุได้ดังนี้ ซึมไม่ค่อยพูด กินไม่ได้ น้ำหนักลด อ่อนเพลีย ไม่มีแรง นอนไม่หลับ วิตกกังวล ขาดความสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีความรู้สึก

ว่าตนเองเป็นบุคคลไม่มีค่า ไม่สามารถตัดสินใจทำอะไรได้ด้วยตนเอง หมดอาลัยตายอยาก คิดถึงแต่เรื่องความตาย ในกรณีที่มีทุนแรงก็อาจฆ่าตัวตายก็เป็นได้ เป็นต้น (ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ. 2548 : ออนไลน์)

1.5.3 ปัญหาของผู้สูงอายุทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ปัญหาทางสังคม ผู้สูงอายุยิ่งอายุมากขึ้นเพื่อนร่วมรุ่นก็ยิ่งล้มหายตายจากไป โดยเฉพาะคู่สมรส ทำให้เกิดความว้าเหว่ (นายแพทย์บรรลุ ศิริพานิช . 2548 : ออนไลน์) ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ส่งผลให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งไม่สามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และอาจจะทำให้มีความรู้สึกไร้ค่า หมดหวังที่จะดำเนินชีวิต บางคนถึงขั้นไม่อยากจะมีชีวิตอยู่ต่อไป สร้างความกังวลและเป็นห่วงต่อภาวการณ์ดังกล่าว ให้กับลูกหลานและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ผู้สูงอายุบางคนหลังจากจะต้องสูญเสียเพื่อนสนิทและคู่สมรสแล้ว ยังต้องดำเนินชีวิตด้วยความโดดเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น ไม่มีผู้ดูแล จำเรียง ฐรมะสุวรรณ (2533 : 11) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมไทยกำลังมุ่งสู่อุตสาหกรรมแนวใหม่ มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ บุตรหลานไม่ต้องพึ่งพาการถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุ ทำให้มองคุณค่าของผู้สูงอายุต่ำลง ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจ อาจทำให้ผู้สูงอายุแยกตัวออกจากสังคม ประกอบกับการพัฒนาความเป็นเมืองของสังคมไทย เป็นเหตุให้คนหนุ่มสาวย้ายจากชนบท

1.5.4 ปัญหาของผู้สูงอายุทางด้านเศรษฐกิจ

เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้ที่หมดบทบาทจากการทำงาน รายได้จากการประกอบอาชีพจึงไม่มี ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถดูแลตนเองได้ แต่ก็ยังผู้สูงอายุบางส่วนที่ทำงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจก็ยังคงมีรายได้จากบำเหน็จหรือบำนาญ ปัญหาจากการที่ผู้สูงอายุย่างเข้าสู่วัยบั้นปลายชีวิตนั้น เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุดังที่ได้กล่าวไว้ในปัญหาในด้านต่าง ๆ แต่ส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถที่จะมองข้ามได้คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ที่อาจจะหมายถึงเรื่องรายได้ หรือเงินที่ใช้ในการดูแลความเป็นอยู่ของตัวผู้สูงอายุเองหรือเพื่อสำหรับการใช้จ่ายในสิ่งต่าง ๆ ยังคงเป็นปัญหาในการดำเนินชีวิต จากการศึกษาข้อมูลบางส่วนที่น่าสนใจ ของ นภาพร ชัยวรรณ (วิฑูร แสงสิงแก้ว 2538 : 25อ้างอิงจาก ; นภาพร ชัยวรรณ ; และคนอื่น ๆ 2532 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ซึ่งทำการวัดภาวะเศรษฐกิจของผู้สูงอายุด้วยดัชนีต่าง ๆ ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุในขณะนั้น มีภาวะเศรษฐกิจที่ค่อนข้างยากจน โดยร้อยละ 60 มีรายได้ต่ำกว่า 500 บาทต่อเดือน, ร้อยละ 90 ต้องการให้ลูกหลานเลี้ยงดู จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่า จากการศึกษาภาวะทางเศรษฐกิจในขณะนั้นชีวิตความเป็นอยู่และความสุขของผู้สูงอายุ ไม่น่าจะสู้ดีนัก และถ้าดูจากการศึกษาในปีล่าสุดของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545 : 25-30)ดังตาราง

ต่อไปนี้จะเห็นถึง สภาพการณ์ของผู้สูงอายุ ในเรื่องของรายได้ การทำงาน และความเพียงพอของ รายได้ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ในด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในปัจจุบัน

ตาราง 1 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีงานทำ จำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

ลักษณะทางเศรษฐกิจที่สำคัญ	ทั่วราชอาณาจักร			ก.ท.ม.	ภาค			
	รวม	ในเขต เทศ บาล	นอก เขตเทศ บาล		กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
ภาวะการทำงาน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ทำงาน	32.2	25.8	35.0	18.7	31.3	32.5	32.2	44.5
ไม่ทำงาน	67.8	74.2	65.0	81.3	68.7	67.5	67.8	55.5
อุตสาหกรรม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ในภาคเกษตรกรรม	56.9	22.0	68.4	6.0	49.3	60.7	64.2	68.0
นอกภาคเกษตรกรรม	43.1	78.0	31.6	94.0	50.7	39.3	35.8	32.0
สถานภาพการทำงาน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
นายจ้าง	5.1	8.4	4.0	15.5	4.5	4.4	2.0	8.7
ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	64.1	59.6	65.7	54.7	60.8	59.9	73.1	61.5
ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	17.4	16.1	17.8	11.0	18.0	19.4	15.6	19.3
ลูกจ้างรัฐบาล/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	1.2	2.4	0.8	4.7	1.4	0.7	1.0	0.7
ลูกจ้างเอกชน	12.0	13.3	11.5	14.1	15.2	15.3	7.9	9.8
การรวมกลุ่ม	0.2	0.2	0.2	-	0.1	0.3	0.4	-
ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย / สัปดาห์ / คน	43.7	49.9	41.7	56.4	47.7	44.3	41.2	37.2
รายได้เฉลี่ย / ปี /คน	41,179	70,139	28,279	99,314	46,198	28,806	26,583	40,444
ความเพียงพอของรายได้	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ไม่เพียงพอ	35.8	24.3	40.9	15.0	28.3	35.1	49.1	35.8
เพียงพอ	63.5	74.5	58.6	83.3	71.0	64.1	50.5	63.4
มากเกินไปจนจำเป็น	0.7	1.2	0.5	1.7	0.7	0.8	0.4	0.8

จากตาราง 1 ที่ปรากฏข้างต้นนั้น ในปัจจุบันเห็นว่ามียาได้ของผู้สูงอายุสูงขึ้นจากอดีตดังที่ ได้กล่าวไว้ และยังพบว่าความเพียงพอของรายได้ของผู้สูงอายุจะมีความเพียงพอมากถึง ร้อยละ 63.5 แต่ถ้าวัดจากผู้สูงอายุอีก จำนวนร้อยละ 35.8 ยังพบว่ามียาได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ซึ่งอาจ บางส่วนอาจจะเกิดจากปัญหาทางการเงินของครอบครัว ซึ่ง ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ครอบครัวที่มีรายได้น้อยหรือขาดรายได้จะมีปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุมาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพซึ่งมีความต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เช่น ต้องการยาเพื่อรักษาโรค ต้องการ

อาหารเฉพาะสำหรับผู้ป่วย ต้องการอุปกรณ์ในการดูแลบางอย่างเป็นพิเศษ รวมทั้งความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนสภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ประการสำคัญ ปัญหาเหล่านี้จะเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ และกระทบต่อหรือนำไปสู่ปัญหาอื่น

ปัญหาทางการเงินของครอบครัวนั้น อาจจะดูว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รายได้ของผู้สูงอายุไม่เพียงพอ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ารูปแบบในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุจากอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ก็สามารถสร้างปัญหาทางด้านรายได้หรือเศรษฐกิจอยู่พอสมควร ยิ่งถ้าผู้สูงอายุคนใด ไม่รู้จักเก็บออมเงิน ประหยัด ใช้จ่ายไม่พอเหมาะ ก็มีแนวโน้มที่จะมีความไม่เพียงพอของรายได้ แต่ถ้าในทางตรงกันข้ามนั้น ถ้าผู้สูงอายุคนใดมีความประหยัด พอเพียงในการใช้จ่ายเงินด้วยเหตุและผล สามารถพึ่งพิงตนเองได้ ก็น่าที่จะช่วยแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุคนนั้น มีไม่มากนัก แต่ผู้วิจัยไม่ได้พยายามที่จะกล่าวโทษว่า ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุนั้น เกิดจากพฤติกรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันของผู้สูงอายุเอง ผู้วิจัยไม่ได้มีทัศนะนั้น ผู้วิจัยเชื่อว่า ปัญหาเหล่านั้นเกิดจากปัจจัยหลายอย่างมาก บางอย่างก็ไม่สามารถที่จะควบคุมหรือแก้ไขด้วยเวลาอันรวดเร็ว และปัญหาเหล่านี้ทุก ๆ คนต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตมากขึ้น

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน

2.1 ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตน

ความเชื่ออำนาจภายในตน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Internal Locus of Control ซึ่งผู้บุกเบิกแนวความคิดนี้คือ รอยเตอร์ (Rotter, 1996 : 1) เขาอธิบายว่าคนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนจะรับรู้สาเหตุการเกิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตเป็นผลมาจากลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของตนซึ่งตรงข้ามกับผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน (External Locus of Control) จะรับรู้สาเหตุการเกิดหรือผลใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นไม่ได้เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองทั้งหมดแต่เป็นผลจากโชคชะตาเคราะห์กรรม ความบังเอิญ มีอิทธิพลอำนาจของผู้อื่นผลักดันให้เป็นไปหรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันหรือพลังอำนาจใด ๆ

โซโลมอนและโอเบอร์ลันเดอร์ (Solomon ;& Oberlander, 1974 : 119 – 123) ได้ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนว่าเป็นความเชื่อและการรับรู้ผลตลอดจนความต้องการควบคุมผลที่จะเกิดโดยพิจารณาว่าผลดังกล่าวนี้เกิดจากทักษะความสามารถและความพยายามของตนเองหรือเป็นเพราะอำนาจโชคกลาง โอกาส หรือการกระทำของคนอื่น ถ้าเป็นเพราะทักษะหรือความพยายามของตนจะเรียกว่าความเชื่ออำนาจภายในตน แต่ถ้าเชื่อว่าเกิดจากโชคกลางหรือบุคคลอื่นจะเรียกว่าความเชื่ออำนาจภายนอกตน

สตรีกแลนด์ (Strickland. 1977 : 221) ให้ความหมายว่า คนที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน หมายถึง คนที่มีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับเกิดจากการกระทำของตน ไม่ว่าจะเป็นในด้านดีหรือด้านร้ายก็ตาม

ส่วนคราวน์ (Crowne. 1979 : 184) กล่าวว่าความเชื่ออำนาจภายในคือความเชื่อว่าการพฤติกรรมของบุคคลใดก็ตามจะตัดสินใจการได้รับรางวัลหรือการลงโทษของบุคคลนั้น

นอกจากนั้นลีฟคอร์ท (Lefcourt. 1990 : 413 – 414) กล่าวสรุปได้ว่าความเชื่ออำนาจตน (Locus of Control) เป็นความเชื่อทั่วไปในเรื่องคุณสมบัติส่วนตัวหรือการกระทำกับผลของการกระทำที่เกิดขึ้นซึ่งจะอธิบายบุคคลตามความเชื่อที่ยึดถือเป็นแบบ “ภายใน” (Internal) หรือ “ภายนอก” (External) โดยดูจากเหตุผลและการควบคุมคนที่ยึดแบบ “ภายใน” จะเป็นบุคคลที่คิดว่าผลต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของตน ดังนั้นพวกนี้จะพยายามให้ได้มาซึ่งผลการกระทำนั้น ส่วนคนที่ยึดแบบ “ภายนอก” จะเป็นบุคคลที่คิดว่าความสำเร็จเป็นเรื่องของโชค สิบบน ความไม่ยุติธรรมอื่น ๆ หรือความช่วยเหลือเกื้อหนุนจากผู้อื่น

จากงานวิจัยในประเทศไทย ได้มีผู้ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจภายในตนดังนี้

ทัศน ทองภักดี (2528 : 5) ได้ให้ความหมายของ ความเชื่ออำนาจภายในตนว่า หมายถึง ลักษณะบุคลิกภาพประเภทหนึ่งของบุคคลที่เชื่อว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่างๆ ที่ตนประสบเกิดจากการกระทำของตนเอง และตนสามารถทำนายและควบคุมให้เป็นไปตามที่ตนต้องการได้มาก

ดวงเดือน แซ่ตั้ง (2532 : 32) ได้สรุปไว้ว่า ถ้าบุคคลใดเชื่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเกิดจากทักษะ ความชำนาญ หรือความสามารถของตน และตนสามารถควบคุมผลที่เกิดขึ้นได้จะเป็นคนที่มีลักษณะความเชื่ออำนาจภายในตน ส่วนบุคคลที่เชื่อว่าผลที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากโชคลาง เคราะห์กรรม และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งตนไม่สามารถควบคุมได้เป็นคนที่มีลักษณะเชื่ออำนาจภายนอกตน

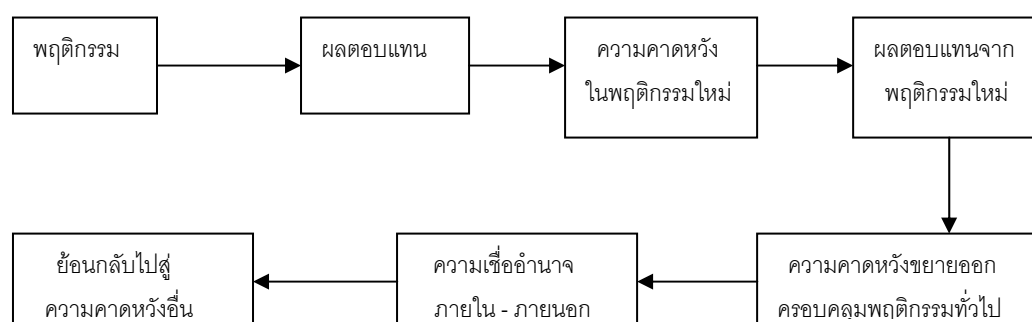
มนตรี อนันต์รักษ์ (2517 : 5) ได้ให้คำจำกัดความว่า ทัศนคติแบบควบคุมภายในตน (ความเชื่ออำนาจภายในตน) คือ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของคนที่ว่าสำเร็จ ความล้มเหลว ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดกับตนเป็นผลมาจากความสามารถ การกระทำของตนเอง

นอกจากนั้นวันชัย ดนัยตโมนุท (2536 : 16) กล่าวว่า ความเชื่อหรือการรับรู้ของบุคคลที่ว่าผลใด ๆ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งใด ถ้าบุคคลมีความเชื่อหรือรับรู้ผลหรือเหตุการณ์นั้นเป็นผลจากการกระทำของตน และตนสามารถควบคุมผลที่เกิดขึ้นได้มากก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นอำนาจในตน ในทางตรงข้ามบุคคลที่มีความเชื่อหรือรับรู้สิ่งใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนไม่ได้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของตน ตนควบคุมไม่ได้ แต่เกิดจากอิทธิพลของอำนาจภายนอก เช่น โชค ดวง ความบังเอิญ อำนาจลี้ลับ หรืออำนาจบุคคลอื่น ๆ บุคคลประเภทนี้จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นอำนาจภายนอกตน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเป็นบุคคลที่มีความคิด การรับรู้ ว่า ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวหรือการกระทำทุกอย่างที่ตนกระทำลงไปนั้นเกิดจากความพยายาม ความสามารถสติปัญญาของตน และยอมรับในผลที่สะท้อนกลับมาไม่ว่าผลนั้นจะออกมาดีหรือไม่

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตน

รอตเตอร์ ได้อธิบายลักษณะทั่วไปของความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน ในเชิงการรับรู้ในผลตอบแทนจากการกระทำของบุคคลตามแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งอธิบายลักษณะของความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน ว่าเป็นผลตอบแทนอย่างหนึ่งที่ได้จากพฤติกรรมของบุคคลเช่น บุคคลทำดีและได้รับสิ่งตอบแทนที่ทำให้เกิดความพอใจ บุคคลนั้นย่อมก่อให้เกิดความคาดหวัง(Expectancy) ที่จะได้รับผลตอบแทนเช่นเดียวกัน จากสิ่งใหม่ในสถานการณ์ที่คล้ายสถานการณ์เดิม และถ้าเหตุการณ์เป็นไปตามที่บุคคลคาดหวังไว้จะทำให้ความหวังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ถ้าผลตอบแทนมิได้เป็นไปตามที่บุคคลคาดหวังก็จะทำให้ความคาดหวังบุคคลลดลง การลดลงหรือการเพิ่มความคาดหวังนี้จะก่อตัวขึ้นจากพฤติกรรมหนึ่งก่อนแล้วจึงแผ่ขยาย (Generalize) ไปครอบคลุมพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันด้วย ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการก่อให้เกิดความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตน

ที่มา : กรรณิการ์ พัฒนผดุงวิทยา. (2542). *ความเชื่ออำนาจควบคุมด้านสุขภาพและพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุวชิรพยาบาล กรุงเทพมหานคร*. หน้า 32.

จากผลงานดังกล่าวและผลงานของเขาเองรอตเตอร์ได้สรุปไว้ดังนี้ คือ

1. บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Locus of Control) เป็นบุคคลที่มีความเชื่อหรือรับรู้ว่าการกระทำหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นเป็นผลจากการกระทำของตนโดยตรง หรือจากความสามารถในตัวของเขา

2. บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน (External Locus of Control) เป็นบุคคลที่มีความเชื่อหรือรับรู้สาเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของอำนาจภายนอกตนที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝันด้วยอำนาจใด ๆ ที่รอบ ๆ ตัวเขา เช่น โชคเคราะห์ ความบังเอิญ หรืออิทธิพลของผู้อื่นบันดาลให้เป็นไป (ทรรศนีย์ วงศ์ปา. 2537 : 21 ; อ้างอิงจาก Rotter. 1966 : unpagged)

นอกจากนี้ รอตเตอร์ (Rotter. 1966 : 25) ยังได้สรุปบุคลิกลักษณะของผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นต่อความเป็นไปของสิ่งแวดล้อม อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สำหรับพฤติกรรมในอนาคต
2. พยายามปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อม ไปตามลำดับขั้น
3. เห็นคุณค่าของทักษะ หรือผลสัมฤทธิ์ (Achievement) จากความพยายามของตนเอง
4. ยากที่จะชักชวนให้เชื่อตามโดยไม่มีเหตุผล

นอกจากนี้ โซโลมอน และ โอเบอร์ลันเดอร์ (Solomon and Oberlander. 1974 : 123) ได้ทำการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายในตน - ภายนอกตนเหมือนกัน แต่อาศัยแนวคิดตามหลักความจริงเบื้องต้นในทฤษฎีแรงจูงใจทั่วไปซึ่งระบุว่าแรงจูงใจอันดับแรกของมนุษย์เราก็คือความพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้ได้ผล ความเชื่อเกี่ยวกับการควบคุมจึงเป็นจิตลักษณะที่สำคัญของคนเราโดยทั่วไป “การควบคุม” นี้จะมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1. การควบคุมพฤติกรรมของตนเองการที่คนเลือกกระทำพฤติกรรมตามที่ตนคิด หรือต้องการ เรียกว่า ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) แต่การกระทำพฤติกรรมตามที่คนอื่นชักจูงหรือบังคับจะเรียกว่า การคล้อยตาม (Conformity)

2. การควบคุมผลได้หรือผลการกระทำ (Outcomes) โดยพิจารณาว่า ผลดังกล่าวนั้นเกิดจากทักษะ ความสามารถ และความพยายามของตนเองหรือเป็นเพราะอำนาจของโชคลาง โอกาส และการกระทำของคนอื่น ถ้าเป็นเพราะทักษะหรือความพยายามของตนเองก็เรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนแต่ถ้าเชื่อว่าเกิดจากโชคลางหรือบุคคลอื่น จะเรียกว่าความเชื่ออำนาจภายนอกตน อย่างไรก็ตามการควบคุมพฤติกรรมและการควบคุมผลได้ อาจจะปะปนกันอยู่มากในหลายสถานการณ์

ตามแนวคิดของทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วนั้น ได้อธิบายแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน ตามความคาดหวังโดยทั่วไปกับความคาดหวังเฉพาะของบุคคลอันเนื่องมาจากผลตอบแทนในอดีต จะทำให้เกิดความเชื่อโชคลางหรือเชื่อในความชำนาญ และความสามารถของตนซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งอาจสรุปได้ว่าถ้าบุคคลใดเชื่อว่าผลการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดเนื่องมาจากเคราะห์กรรม โชคลาง

และบุคคลอื่นที่มีอำนาจมากกว่าตนไม่สามารถควบคุมได้ บุคคลนั้นก็จะมีความเชื่ออำนาจภายนอกตน ส่วนบุคคลที่เชื่อว่า ผลของการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดจากทักษะ ความชำนาญ หรือความสามารถของตน ตนสามารถควบคุมได้บุคคลนั้นก็จะมีความเชื่ออำนาจภายในตน

นอกจากนั้น ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2516 : 25 – 28) ยังได้สรุปพฤติกรรมสำคัญของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ดังนี้

1. กล้าในการคิด การพูด และการกระทำ
2. ใจค่อมั่นคง ไม่เชื่อคนง่ายและมีเหตุผล
3. รอบคอบ มีแบบแผน
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ
5. กล้าเสี่ยง (กล้าได้กล้าเสีย)
6. ชอบแสดงตัว
7. ไม่วิตกกังวลจนเกินไป
8. เป็นผู้นำ
9. รักความยุติธรรม
10. ชอบช่วยเหลือหมู่คณะ
11. ชอบอิสระ ไม่โอ้อวด
12. ตั้งจุดมุ่งหมายไว้สูงและคิดว่าจะกระทำสำเร็จ
13. มีความเกรงใจและเห็นใจผู้อื่น

ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับที่สมพงษ์ ตีรพัฒน์ (2517 : 24 – 25) ได้สรุปพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองไว้ดังนี้

1. กล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น
2. ไม่ขี้อาย ไม่ประหม่า ไม่เคอะเขิน
3. ใจค่อมั่นคง เปลี่ยนความเชื่อยาก มั่นใจในความคิดของตนเอง
4. กล้าตัดสินใจ ไม่ลังเล
5. ไม่วิตกกังวล
6. กล้าเผชิญต่อความจริง
7. มีจิตใจเด็ดเดี่ยว แน่วแน่

ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่าบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับและพอใจในความเป็นตัวของตัวเอง กล้าตัดสินใจ กล้า

แสดงออก เป็นผู้นำกลุ่ม แน่ใจในความสามารถและความมีค่าของตนเองสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมั่นใจ

โซโลมอน และ โอเบอร์ลันเดอร์ (Solomon ;& Oberlander. 1974 : 123) ได้กล่าวต่อไปว่า การวิจัยส่วนมากมุ่งไปที่การควบคุมผลลัพธ์ที่ได้ คือศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของบุคคลว่า พฤติกรรมที่เขากระทำลงไปจะก่อให้เกิดผลตอบแทนตามที่ต้องการหรือไม่ รวมทั้งศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าหรือความสำคัญของผลตอบแทนที่มีต่อบุคคลนั้นด้วย ถ้าบุคคลใดเห็นว่าผลที่ได้รับนั้นมิได้เกิดจากการกระทำของเขาหรือมองเห็นความไม่สอดคล้องกันระหว่างผลตอบแทนกับความพยายามของตนแล้ว บุคคลนั้นจะรับรู้สถานการณ์ดังกล่าวว่าเกิดจากอำนาจภายนอกตน ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลใดเชื่อว่าการกระทำของเขาเป็นสิ่งที่ทำให้เขาได้รับหรือไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่ต้องการ บุคคลนั้นก็จะรับรู้สถานการณ์ดังกล่าวว่าเกิดจากอำนาจของตนเอง

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตน

เนื่องจากงานวิจัยที่ศึกษาโดยตรงของความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุยังไม่มีผู้วิจัยเลย แต่จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อภายในตนนั้นมีเอกสารยืนยันว่ามีความเกี่ยวข้องกับความสุขในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้

เดโช สนวนานท์ (2510 : 127) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเองว่า บุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองย่อมกระทำการสิ่งใดสำเร็จได้ยาก เพราะความเชื่อมั่นในตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเฝ้าหาความสำเร็จในชีวิต นอกจากนี้ความเชื่อมั่นในตนเองยังเป็นบุคลิกภาพทางสังคมอย่างหนึ่งช่วยปลุกฝังและส่งเสริมให้กับเด็ก เพราะคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีบุคลิกภาพที่ตีมองโลกในแง่ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย กล่าวแสดงออกและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

สวนา พรพัฒน์กุล (2520 : 17) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นสิ่งที่แสดงว่าบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความหมายต่อสังคม ถ้าบุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองแล้วจะไม่เนียงเฉยต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมของตนแต่จะเข้าไปมีส่วนร่วมตามสิทธิและหน้าที่ที่ถูกต้อง ดังนั้นความเชื่อมั่นในตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้ทุกคนกล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็นต่อทุก ๆ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตน และความอยู่รอดของสังคม

ละม้ายมาศ ศรทัตต์และจรรยา สุวรรณทัต (2510 : 98) ได้กล่าวว่าผู้ที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองย่อมกระทำการสิ่งใดสำเร็จได้ยากเพราะความเชื่อมั่นในตนเองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเฝ้าหาความสำเร็จ

สุมาลี วงศ์ปลูกแก้ว (2526 : 16 ; อ้างอิงจาก Child Study Association of America. 1952 : 185 – 186) บุคคลมีคุณสมบัติและบุคลิกภาพที่ดีจะมีความเชื่อมั่นในตนเองและรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองไม่ถูกข่มขู่จากผู้อื่น ทำให้ความยุ่งยากใจลดลงหรือหมดไปอันเป็นผลทำให้มีความสามารถที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น สามารถรับฟังความคิดเห็นหรือคำนิยมของผู้อื่นได้ด้วยลักษณะของคนที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์

สตรีกแลนด์ ได้กล่าวถึงความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต เช่นเมื่อบุคคลมีความทุกข์ และรับรู้ว่าคุณค่าของตนเองไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ ก็อาจจะเชื่ออำนาจภายนอกตนมากขึ้น แต่ถ้าเหตุการณ์ในชีวิตเป็นไปด้วยดี บุคคลรับรู้ว่าการกระทำต่าง ๆ เกิดจากการกระทำของตนเองความเชื่ออำนาจภายในตนจะเพิ่มขึ้น (กรรณิการ์ พัฒนผดุงวิทยา. 2542 : 33 ; อ้างอิงจาก Strickland. 1978 : 353 – 358) ความเชื่ออำนาจภายในตนจะลดต่ำลงเมื่อถึงวัยชราเนื่องจากเมื่ออายุมากขึ้น บุคคลช่วยตัวเองได้น้อยลง กลับต้องพึ่งพาผู้อื่นมากขึ้น อำนาจในการควบคุมสิ่งแวดล้อมของตนจึงน้อยลง บุคคลจึงแสวงหาพลังอำนาจที่อยู่ภายนอกตนมากขึ้น และนอกจากนี้ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามการได้รับผลตอบแทนที่คาดหวัง กล่าวคือ ถ้าบุคคลทำสิ่งใด และได้รับผลตอบแทนตามที่ตนเองคาดหวังไว้จะทำให้ความเชื่อในอำนาจภายในตนเพิ่มมากขึ้นแต่ถ้าตนเองทำสิ่งใด ๆ แล้วไม่ได้ผลตอบแทนจากความคาดหวังจะทำให้อำนาจภายนอกตนเพิ่มมากขึ้น (Rotter. 1966)

มูห์เลนแคมป์ และเนลสัน (Muhlenkamp and Nelson. 1981 : 21) กล่าวว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่เพียงแต่จะมีความเชื่อในตนเองเท่านั้น แต่ยังหลีกเลี่ยงหรือต่อต้านความเชื่ออำนาจภายนอกตนด้วย ส่วนผู้ที่เชื่ออำนาจภายนอกตนก็จะพยายามแสวงหาสิ่งที่คิดว่ามีอิทธิพลต่อตนเอง

เอ็กแลนด์ (Eggland. 1973 : 330) กล่าวว่า ผู้ที่เชื่ออำนาจภายนอกตนมีผลดีในแง่ที่ว่าบุคคลนั้นสามารถรับคำแนะนำเกี่ยวกับวิถีทางที่จะประสบผลสำเร็จได้โดยไม่ต้องอาศัยการเหตุผลมากนัก

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่าความเชื่ออำนาจในตนมีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่าความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

2.4 ปัจจัยทางชีวสังคมที่ส่งผลต่อความเชื่ออำนาจภายในตน

2.4.1 เพศ

เพศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันในบทบาทหน้าที่ และในสังคมไทย เพศชายเป็นผู้ที่สังคมกำหนดให้เป็นผู้นำครอบครัว ส่วนเพศหญิงมีบทบาทเป็นแม่บ้าน เมื่อสูงอายุไม่สามารถทำงานได้เช่นเดิม เนื่องจากการเสื่อมสภาพของร่างกายหรือจากการเกษียณอายุ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาท หน้าที่ และลักษณะกิจกรรมและจากการที่เพศชายได้รับความเคารพนับถือและยกย่องจากสังคม และทำให้เพศชายมองตนเองมีคุณค่า (Self-esteem) มากกว่าเพศหญิง

เวลเคอร์ (กรุณา กิจยัยน์. 2517 : 12 ; อ้างจาก Welker, 1972 : 7328-B) ได้ศึกษาพบว่า พวกที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองทั้งหญิงและชาย จะมีสติมากกว่า ควบคุมอารมณ์ทุกที่ได้ดีกว่า ปรับตัวผิดปกติ (maladjustment) น้อยกว่า วิตกกังวลและพึงพาผู้อื่นน้อยกว่าพวกที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกตน หญิงจะมีสติมากกว่าชาย ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ประภาพร ดำรงค์สุข (2541) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจในการควบคุมกับรูปแบบการใช้อำนาจของผู้ได้บังคับบัญชาและความผูกพันต่องานของผู้ได้บังคับบัญชา: ศึกษากรณี ธนาครนครธน จำกัด(มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศมีผลต่อความเชื่อในปัจจัยควบคุมตนเอง โดยที่มีผู้บังคับบัญชาเพศชายมีความเชื่ออำนาจภายในตนเองสูงกว่าเพศหญิง

จากการประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่าเพศมีความเกี่ยวข้องกับ ความเชื่ออำนาจภายในตน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุเพศชายมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

2.4.2 สถานภาพสมรส

สภาพสมรส เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ เนื่องจาก สภาพสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตโดยเฉพาะในด้านความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ รวมถึงวิถีการดำรงชีวิต ในแง่ที่ว่ากลุ่มคนโสด หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มักขาดผู้ปลอบโยนให้กำลังใจ ตรงกันข้ามกับผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสอยู่ด้วย จะทำให้ผู้สูงอายุมีคู่คิดได้อย่างสนิทใจ ไม่รู้สึกเหงาหรือโดดเดี่ยว คู่สมรสจะเป็นให้ความช่วยเหลือปลอบโยน ให้กำลังใจให้คำปรึกษา(Robert ;& Krouse. 1998 : 10-11)

การศึกษาของสปีค (กรรณิการ์ พัฒนผดุงวิทยา. 2542 : 38 ; อ้างอิงจาก speak. 1987 : 25-30) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน การรับรู้ภาวะสุขภาพ

ปัจจัยประชากรและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวจะมีความเชื่อว่าภาวะสุขภาพเป็นผลมาจากโชครชะตาหรือความบังเอิญ

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่าสถานภาพสมรสมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตนดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มิมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ โสด หม้าย และแยกกันอยู่

2.4.3ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา การศึกษาเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ชีวิตช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตในทุกด้านให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์; และนิภา มนูญปีจ. 2525 : 105)

การศึกษาของสปีค (กรรณิการ์ พัฒนผดุงวิทยา. 2542 : 37 ; อ้างอิงจาก Speak. 1987 : 25-30) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน การรับรู้ภาวะสุขภาพ ปัจจัยประชากร และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาน้อยมีความเชื่อว่าภาวะสุขภาพเป็นผลมาจากโชครชะตาหรือความบังเอิญ

แฮริส และ คูเตน (วิริยา สุขวงศ์ 2545 : 34;อ้างอิงจาก Kutner ;& Kutner . 1979 : 62 - 66)ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตนด้านการรักษาสุขภาพเกี่ยวกับแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่าง 842 คน ผลการศึกษา พบว่า บุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีกิจกรรมที่มีเป้าหมายในการรักษาสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย การควบคุมปริมาณอาหารมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาระดับต่ำ

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่า ระดับการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในแตกต่างกัน

2.4.4ฐานะทางเศรษฐกิจ

สุนทรี โคมินและสมิท สมัครการ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมและระบบค่านิยมไทยในด้านต่างๆ รวมทั้งตัวแปรที่เกี่ยวกับเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา กับความเชื่ออำนาจภายนอกตน ทั้งเพศหญิงและเพศชายจากกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ที่มีอายุตั้งแต่ 15ปีขึ้นไป จนถึง 80 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 2,469 คน กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพชาวไร่ ชาวนา กรรมกร ค้าขายเล็กน้อย คนขี่สามล้อ ไปจนถึงนักศึกษาและข้าราชการในระดับต่างๆ ปรากฏว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำ มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูง

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่าความพึงพอใจของรายได้มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จด้านอาชีพในตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจได้แตกต่างกันมีความเชื่อด้านอาชีพในตนเองแตกต่างกัน

2.4.5 อาชีพหลังเกษียณ

สุนทรีย์ โคมิน และสมิทธิ สมัยการ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมและระบบค่านิยมไทยในด้านต่างๆ รวมทั้งตัวแปรที่เกี่ยวกับเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา กับความเชื่อด้านอาชีพนอกตนเอง ทั้งเพศหญิงและเพศชายจากกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปจนถึง 80 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 2,469 คน กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพชาวไร่ ชาวนา กรรมกร ค้าขายเล็กน้อย คนที่สามล้อ ไปจนถึงนักศึกษาและข้าราชการในระดับต่างๆ ปรากฏว่าผู้ที่มีอาชีพชาวไร่ ชาวนา มีความเชื่อด้านอาชีพนอกตนเองมากกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่นๆ

ไมเนอร์ (เอมอร์ งามธรรมนิศ.2546 : 54; อ้างอิงจาก Miner.1992) ได้ทำการศึกษาเรื่องความเชื่อด้านอาชีพในและอาชีพนอกตนเอง พบว่าส่วนใหญ่แล้วงานประเภทวิชาชีพงานที่ใช้ทักษะหรืองานจัดการนั้น คนที่เชื่อด้านอาชีพในตนเองจะทำงานเหล่านี้ได้ดีกว่าคนที่เชื่อด้านอาชีพนอกตนเอง โดยคนที่เชื่อด้านอาชีพนอกตนเองจะทำงานที่ต้องอาศัยการเป็นพวกเดียวกันหรือการยอมตามได้ดีกว่า

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่า อาชีพหลังเกษียณมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จด้านอาชีพในตนเองของผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความเชื่อด้านอาชีพในตนเองแตกต่างกัน

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต

3.1 ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต

ความพึงพอใจในชีวิตเป็นลักษณะที่เป็นนามธรรมที่มีความซับซ้อน ซึ่งความพึงพอใจของบุคคลแต่ละบุคคลนั้นอาจจะแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าอาจจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน ดังนั้นในการให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตจึงมีผู้ที่อธิบายความหมายของความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันไป ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

มาสโลว์ (รัตนา สนิธิธรรมา. 2541 : 31 ; อ้างอิงจาก Maslow.1970 : 24-25.) อธิบายความหมายของความพึงพอใจในชีวิตตามแนวคิดของทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ทฤษฎีแรงจูงใจ (Maslow's Hierarchy of needs theory motivation theory) ว่าความต้องการ(needs) เป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสวงหาการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ จากความต้องการขั้นพื้นฐาน(basic needs) ระดับต่ำพัฒนาเป็นลำดับขั้นสู่ความต้องการขั้นสูงขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองมาก บุคคลนั้นย่อมเกิดความพอใจมาก แต่ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองน้อย หรือไม่ได้รับการตอบสนองเลย บุคคลนั้นจะเกิดความพอใจน้อย หรือไม่พอใจ และมาสโลว์เชื่อว่า เป็นเรื่องยากที่มนุษย์

จะมีความพอใจในชีวิตสูงสุด ยกเว้นในช่วงเวลาสั้น ๆ เพราะมนุษย์มีความปรารถนาอย่างอื่น ๆ เข้ามาแทนที่อยู่เสมอ

จอห์นสัน และคนอื่น ๆ (รัชนี เบญจรัตน์. 2537 : 28 ; อ้างอิงจาก Johnson ;and other. 1986 : 276) ให้ความหมายของความพึงพอใจโดยทั่วไปว่า หมายถึง การรับรู้ด้วยจิตใจที่สงบที่สะท้อนให้เห็นว่า บุคคลรู้สึกสุขสำราญ อิ่มเอม ปราศจากความวิตกกังวล

คาวานอจ (อรุณี บุญอุไรพิริยบุญ. 2542 : 8 ; อ้างอิงจาก Cavanaugh, J. C. 1990 : 278) ได้กล่าวถึงคำว่าพึงพอใจในชีวิตว่า เป็นความรู้สึกที่ดี มีความสุข มีขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต รับรู้ว่าการมีชีวิตมีความหมาย

พาวเวล (Powell, D.H. 1983 : 17-18) มีความเห็นว่า ความพึงพอใจในชีวิตไม่ได้หมายความว่า บุคคลต้องได้รับการตอบสนองในทุก ๆ สิ่งที่ต้องการ แต่ความพึงพอใจในชีวิตหมายถึงความสมดุลระหว่างความต้องการและการได้รับการตอบสนอง โดยเกิดจากการปรับตัวของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์มีแต่ความสุข ดังนั้นเมื่อใดที่บุคคลปรับตัวต่อสภาวะแวดล้อมได้ บุคคลนั้นจะเกิดความพึงพอใจในชีวิต

แจ๊คเกิล (สุพัตรา ธารานุกุล. 2544 : 9 ; อ้างอิงจาก Jackle. 1974 : 362.) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจในชีวิตว่า เป็นความยินดีต่อชีวิตของแต่ละคนที่ได้รับจากภารกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่แต่ละคนรับรู้ว่าการมีชีวิตของเขามีความหมาย และสามารถจะพัฒนาชีวิตต่อไปได้ และตามความเห็นของตัวเอง เขารู้จักพอใจในสภาพที่เป็นอยู่

ศรีเรือน แก้วกังวาล(2530 : 3) ได้กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจในชีวิตตามแบบทดสอบของนิวการ์เทน และคนอื่น ๆ ไว้ดังนี้ (ก) ความรู้สึกมีความสุข (ข) ความรู้สึกอิ่มอกอิ่มใจ (ค) ความรู้สึกว่ามีค่า (ง) ความรู้สึกพอใจในตนเอง (จ) ความรู้สึกยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิต (ฉ) การเห็นแง่ดีของตน (ช) การมองโลกในแง่ดี (ซ) การเห็นแง่ดีของผู้อื่น (ฌ) ความรู้สึกยอมรับสภาพร่างกายตามวัยของตน

ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของคำว่า ความพึงพอใจในชีวิต ตามความหมายที่ ศรีเรือน แก้วกังวานได้แปลจากแบบทดสอบของนิวการ์เทน และคนอื่น ๆ (Neugarten; et al..1961) ซึ่งแปลเป็นฉบับภาษาไทยและปรับปรุง โดย ศรีเรือน แก้วกังวาน (2530:2-3,18)

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

แนวความคิดกับความพึงพอใจในชีวิต ไม่ว่าแนวคิดใดก็ตามต้องมีรากฐานมาจากทฤษฎีมาสโลว์ (Maslow. 1970 : 211) ที่กล่าวถึงความต้องการและความพึงพอใจของมนุษย์ตามทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) ว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการอยู่เสมอ และเป็นการยาก

มากที่มนุษย์จะมีความพึงพอใจสูงสุด ยกเว้นในช่วงเวลาสั้นๆ ทั้งนี้เพราะในธรรมชาติของมนุษย์นั้น เมื่อความปรารถนาอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้วก็จะมีความปรารถนาอย่างอื่นเข้ามาแทนที่เป็นเช่นนี้เรื่อยไป และลักษณะเฉพาะของชีวิตมนุษย์ก็คือ การทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้มาเพื่อสิ่งที่ปรารถนานั้นคือ เมื่อใดมีความปรารถนาเพิ่มขึ้น ก็จะมีแรงขับ และการกระทำที่ถูกปลุกเร้าแล้วก็จะเกิดความพึงพอใจขึ้นจากการที่ได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความปรารถนา ซึ่งพฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ ของบุคคลที่ปรากฏนั้นมักจะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความปรารถนาขั้นพื้นฐานของบุคคล และเพิ่มความต้องการจากระดับต่ำสู่ระดับสูงขึ้นไปตามลำดับดังนี้คือ

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physical Needs) หรือเรียกว่า ความต้องการพื้นฐานขั้นแรก (Basic or Primary Needs) เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ การพักผ่อนนอนหลับ เครื่องนุ่งห่ม อุณหภูมิที่เหมาะสมและการขับถ่าย เมื่อความต้องการชนิดนี้ได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในลำดับต่อไป

2. ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น คือ ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) เป็นความต้องการทางจิตสังคม คือ ความต้องการความรักหรือความต้องการความมั่นคงทางอารมณ์ ความรักทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจ อบอุ่นและเกิดความเข้าใจ ซึ่งมนุษย์ต้องการความรู้สึกหรือยอมรับ

4. ความต้องการเป็นที่นิยมยกย่องเห็นว่าตนเองมีคุณค่า (Esteem Needs) เป็นความรู้สึกของการยอมรับตนเอง และเป็นการมองตนเองทางด้านบวก ได้แก่ การเห็นตนเองมีคุณค่าในเรื่องของความสามารถและความมีชื่อเสียง ถ้าความต้องการในขั้นนี้ไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้ขาดความเชื่อมั่น

5. ความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จสมหวังในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นลำดับขั้นความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์

มาสโลว์ มีความเชื่อว่า มนุษย์สามารถพัฒนากันได้ ถ้าความต้องการในด้านต่างๆ ได้รับการตอบสนองที่ดี จะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในชีวิต และมีความสุข

นอกจากนี้ สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ และนิภา มนูญปิจุ (รัชนี้ เบญจฉนัง. 2537: 29; อ้างอิงจาก สมจิตต์ สุพรรณทัศน์; และนิภา มนูญปิจุ. 2525: 105) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการที่สอดคล้องกับทฤษฎีของ มาสโลว์ ว่า องค์ประกอบของมนุษย์ในทัศนะนักจิตวิทยา และนักวิชาการสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยแบ่งมนุษย์ออกเป็น 2 ส่วนดังนี้ ร่างกายหรือองค์ประกอบทางชีววิทยา ทางอารมณ์ เช่น ความรู้สึกดีใจ เสียใจและความคิด เช่น จินตนาการ ความใฝ่ฝัน

ความเชื่อถือ และ ค่านิยม องค์ประกอบเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลง เคลื่อนไหว เช่น มีการเกิด เติบโต เสื่อมโทรมและสิ้นชีวิต จึงทำให้เกิดความต้องการด้านต่างๆ มากมายตามธรรมชาติของชีวิต ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. ความต้องการทางกาย ได้แก่ ความต้องการในการกินอยู่ หลับนอน และสืบพันธุ์
2. ความต้องการด้านอารมณ์ ได้แก่ ความอยากสนุกสนาน สดชื่น ร่าเริง ความเจริญหู เจริญตา เจริญใจ ความรัก ความอบอุ่นและความต้องการความมั่นคงความปลอดภัย
3. ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการที่จะมีหน้า มีตา ได้รับการยกย่อง การยอมรับความรู้สึกเป็นเจ้าของและความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
4. ความต้องการทางด้านความคิด ได้แก่ ความต้องการที่จะรู้ จะเข้าใจในสิ่งต่างๆ หรือการ คิดค้นหาวิธีป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งหลายให้ตัวเองได้ดำรงชีพอย่างสุขสบาย
5. ความต้องการด้านจิตใจ ได้แก่ ความต้องการที่จะมีคุณค่ามีประโยชน์ในชุมชน ต้องการ ที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

ความต้องการในด้านต่างๆ นี้ ถ้าได้รับการตอบสนองมากก็จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตและมีความสุขหรือมีคุณค่าชีวิตที่ดี แต่ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองน้อย บุคคลย่อมมีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตน้อยหรือไม่พึงพอใจในชีวิต

จากการศึกษาความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตหลายๆ กรณีนั้น พบว่า กรอบของทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาค่อนข้างคล้ายคลึงกัน เช่น

พัทธรินอด (Portioned. 1980 : 742) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตต้องครอบคลุมด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1.ชีวิตการทำงาน (Professional Life) คือ บุคคลต้องมีความพอใจในความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน
- 2.ความรู้สึกทางอารมณ์ (Sentimental Life) คือ มีความพอใจในเรื่องของความรัก
- 3.ชีวิตครอบครัว (Family Life) คือ มีความพอใจในความสัมพันธ์ของตนกับคู่ชีวิตและญาติสนิท
- 4.ชีวิตสังคม (Social Life) คือ ความพอใจกับกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เช่น การเข้าร่วมในองค์กรต่างๆ ทางการเมือง ศาสนา หรือองค์กรไม่เป็นทางการ
- 5.การใช้เวลาว่าง (Leisure Activities) คือ มีความพอใจกับกิจกรรมต่างๆ ที่น่าสนใจ เช่น งานกีฬา

นิวการ์เทนและคนอื่นๆ (Newgarten; et al. 1961:134-143) ได้สร้างดัชนีความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction Index) ซึ่งมีขอบเขตดังนี้

1. การมีความสุขในการดำเนินชีวิต (Zest) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความสุขในการทำกิจกรรมประจำวัน มีความกระตือรือร้น มีการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม กิจกรรม มีการติดต่อสัมผัสกับผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่

2. มีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต (Resolution and Fortitude) หมายถึง มีการยอมรับว่าชีวิตมีความหมาย มีการยอมรับ และยืนหยัด ต่อสู้ปัญหาหนักๆ ในชีวิตได้ โดยไม่คิดจะเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีตที่เกิดขึ้น และมองว่าปัญหาเหล่านั้นเป็นประสบการณ์ชีวิตที่ให้ประโยชน์อีกแง่มุมหนึ่ง

3. ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น (Congruence Between desired and Achieved Goals) หมายถึง ความรู้สึกที่ ความต้องการหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้บรรลุตามเป้าหมาย

4. อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หมายถึง การรับรู้ว่าคุณภาพกาย จิตและสังคมดี มีความรู้สึกที่ ตนได้ทำในสิ่งที่ดีที่สุด และปัจจุบันดีกว่าอดีต เนื่องจากเวลาในปัจจุบันเป็นเวลาที่ดีที่สุดที่ไม่เคยมีมาก่อน และมีความรู้สึกที่ ร่างกายยังแข็งแรงสามารถพบกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ และพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้

5. ระดับอารมณ์ (Mood Tone) หมายถึง การแสดงออกที่แสดงถึงความสุข การมีทัศนคติและอารมณ์ในทางที่ดี มีความพอใจในเหตุการณ์ปัจจุบัน พอใจที่จะติดต่อกับบุคคลที่อายุน้อยกว่าและไม่รู้สึกเศร้าหรือว่าเหว่แต่อย่างใด

เฟลโล (Fellow, E.W. 1956 : 231-234) ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของวัยผู้ใหญ่ โดยสำรวจกลุ่มอายุ 30, 50, 70 ปี เป็นการประเมินความต้องการ ซึ่งประกอบด้วย 15 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. สุขสบายทางด้านร่างกายและองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต (Physical and material Well-Being)

1.1 องค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย ความเป็นเจ้าของ สุขสบาย ความคาดหวังในอนาคต ความมั่นคงทางการเงิน

1.2 สุขภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคล การมีความสุขปลอดภัยจากความเจ็บป่วยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

2. ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Relation with Others People)

2.1 สัมพันธภาพกับคู่สมรส ได้แก่ สัมพันธภาพด้านความรัก ความเป็นเพื่อน ความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสำนึกในบุญคุณ

2.2 การเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้แก่ สัมพันธภาพซึ่งนำมาสู่การพัฒนาการของเด็กใช้เวลาในการสนุกสนานกับเขา รวมทั้งการช่วยเหลือ ชี้แนะและเรียนรู้จากเขา

2.3 สัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว มีการติดต่อสื่อสาร เยี่ยมเยียน สนุกสนาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความเข้าใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.4 สัมพันธภาพกับเพื่อนสนิท มีการยอมรับ ช่วยเหลือ ให้ความรัก ให้ความไว้วางใจ และให้คำแนะนำปรึกษาซึ่งกันและกัน

3. ด้านกิจกรรมในสังคม (Social, Community and Civil Activities)

3.1 มีกิจกรรมให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ การร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร เช่น การไปวัด หรือกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งเป็นการทำงานที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น

3.2 มีกิจกรรมในท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐ

4.ด้านการพัฒนาตนเอง และมีความรู้สึกภูมิใจ (Personal Development and Fulfillment)

4.1 การพัฒนาสติปัญญา มีความรู้ มีความสามารถทางสติปัญญาและการแก้ไขปัญหา เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ของชีวิต

4.2 ความเข้าใจส่วนบุคคลและการวางแผนของตนเอง ได้แก่ มีหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต

4.3 บทบาทในการประกอบอาชีพ มีความสนใจ มีความท้าทายในงาน ได้รับการยอมรับ

4.4 มีการสร้างสรรค์และการแสดงออก มีความสามารถในการประดิษฐ์ มีจินตนาการทางดนตรี ศิลปะ วาดภาพ ถ่ายภาพ

5. นันทนาการ (Recreation)

5.1 มีการพบปะสังสรรค์กับบุคคลใหม่ๆ ทั้งที่บ้าน และที่อื่นๆ มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ

5.2 การได้รับสิ่งบันเทิง เช่น ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ

5.3 การหาสิ่งผ่อนคลายโดยตนเองเป็นผู้ปฏิบัติ เช่น เล่นกีฬา ท่องเที่ยว เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ หลายแนวคิด แต่ผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ของนิวการ์เทนและคนอื่นๆ (Neugarten; et al. 1961) เป็นแนวคิดเหมาะสมกับการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมากที่สุด ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530) นำมาแปลความนิยามความหมายและแบบทดสอบในการวัดความพึงพอใจในชีวิต และใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงขอยึดแนวคิดการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตตามแนวคิดของนิวการ์เทนและคนอื่นๆ

3.3 การวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในชีวิตสัมพันธ์กับค่านิยม และความคาดหวังของแต่ละบุคคล การวัดความพึงพอใจในชีวิตส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจโดยบุคคลอื่น ซึ่งควรได้ตัดสินค่านิยมที่สำคัญในชีวิตของเขาด้วยตัวเขาเองมากกว่าให้ผู้อื่นตัดสินใจให้ (Palmore ;& kivett. 1977 : 311-316) แคมเบล (Campbell.1976 : 117-124) กล่าวว่า พื้นฐานการประเมินความพึงพอใจในชีวิตมีหลายอย่าง อาจจะมีหรือไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ ระดับปณิธาน ระดับความคาดหวัง ระดับความเพียงพอ ระดับอ้างอิงกลุ่ม ความต้องการและค่านิยมของบุคคล การวัดระดับความพึงพอใจในชีวิตนั้น มีนักวิชาการหลายคนสร้างเครื่องมือเพื่อวัดความพึงพอใจในชีวิตขึ้นมา ซึ่งความพึงพอใจในชีวิตนั้นถูกนำมาใช้ในการวิจัยคุณภาพชีวิตอย่างกว้างขวาง เรื่องว่าเป็นเครื่องวัดคุณภาพชีวิต(Barometer of Quality Life) ทางด้านนามธรรม มีงานวิจัยมากมายที่ทดสอบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสำเร็จของผู้สูงอายุจะใช้ความพึงพอใจในชีวิตเป็นเกณฑ์ผลลัพธ์ (George and Bearon. 1980;citing by Ferrans ;& Power. 1988 : 15-42) ซึ่งบทความย่อของการวิจัยทางจิตวิทยา ตั้งแต่ปี ค.ศ.1967 ถึงปัจจุบันมากกว่า 400 เรื่องเป็นการประเมินด้านความพึงพอใจในชีวิต สำหรับผู้สูงอายุทุกกลุ่มอายุถ้าเลือกมิติหนึ่งควรเลือกความพึงพอใจในชีวิตเป็นมิติแรกที่สุดเหมือนจะเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตทางนามธรรมที่สำคัญมากที่สุด(Ferrans ;& Power. 1985 : 15-42)

เครื่องมือที่ใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตมีมากและแตกต่างกัน การนำเครื่องมือมาใช้นั้นขึ้นอยู่กับปัญหา วัตถุประสงค์ รูปแบบการวิจัย และกลุ่มประชากร โดยต้องพิจารณาให้เหมาะสมถึงความเป็นไปได้ ความพร้อมของทรัพยากร ความสามารถ การทำหรือการปฏิบัติได้ และพิจารณาผลจากการใช้เครื่องมือ นั้น ๆ ตัวอย่าง เช่น Life Satisfaction Index A (LISA) และ Life Satisfaction Index B (LSIB) ของนิวการ์เทนและคณะ(Neugarten, Et al. 1961), Self – Anchoring Life Satisfaction Scale ของแคนทริล (Cantril.1965), Quality of Life Index (QLI) ของเฟอเรนส์และพาวเวอร์ (Ferrans and Power. 1985) ฯลฯ กล่าวถึงเครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตดังนี้

เครื่องมือของเฟอเรนส์และพาวเวอร์(Ferrans ;& Power. 1985 : 20) สร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต เรียกว่า Quality of Life Index (QLI) เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะวัดความพึงพอใจในชีวิตในส่วนต่าง ๆ ของชีวิต ทั้งสองส่วนจะมีข้อความที่คล้ายคลึงกันและประกอบด้วยข้อความ 35 ข้อความ โดยแต่ละส่วนจะแยกเป็นหมวดย่อย 4 หมวด คือ หมวดเกี่ยวกับสุขภาพและหน้าที่ หมวดสังคมเศรษฐกิจ หมวดจิตใจและวิญญาณ และหมวดครอบครัว ซึ่งทั้ง 4 หมวดนี้เป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในแนวคิดของเขาทั้งสอง ในหมวดเครื่องมือนี้มีข้อความเกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยไดอะไลซิส อยู่ส่วนละ 3 ข้อความ เครื่องมือนี้สามารถใช้วัดได้ในคนปกติและผู้ป่วย

เครื่องมือของแคนทริล (Cantril 1965; citing Frank-stromborg. 1992 : 170-179) เรียกว่า Self-Anchoring Life Satisfaction Scale เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต โดยการวัดความพึงพอใจในชีวิต ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตรฐานส่วนแบบขั้นบันได 10 ขั้น จาก 1-10 คือ 1 หมายถึง ไม่พึงพอใจในชีวิตเลย จนถึง 10 มีความพึงพอใจในชีวิตสูงสุด

เครื่องมือของแคมเบลและคณะ(Campbell; et al. 1976 : 117-124) เป็นเครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิต โดยพัฒนาจาก Index of Domain Satisfaction ซึ่งใช้วัดความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ คือ ชีวิตสมรส ชีวิตครอบครัว สุขภาพ เพื่อนบ้าน สัมพันธภาพกับเพื่อน งานบ้าน งานที่ทำอยู่ มาตรฐานการดำรงชีวิต การศึกษา ความปลอดภัยและการใช้เวลาว่าง โดยคำตอบเป็นมาตรฐานส่วนประมาณค่า 7 ระดับ จากพึงพอใจที่สุดถึงไม่พึงพอใจเลย

เครื่องมือของอีเวอร์และคณะ (Ever; et al. 1985 : 552-559) เป็นเครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิต โดยพัฒนาจาก Index of Domain Satisfaction ของแคมเบล และคณะ (Campbell; et al. 1976 : 117-124) เรียกว่า Index of Overall Life Satisfaction โดยคำตอบเป็นมาตรฐานส่วนประมาณค่า 7 ระดับ จากความพึงพอใจในชีวิตที่สุดถึงไม่พึงพอใจในชีวิตเลย

เครื่องมือของนิวการ์เทนและคณะ(Neugarten; et al. 1961 : 134-145) สร้างเครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุไว้ โดยเครื่องมือได้ครอบคลุมองค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิต 5 ด้าน ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต
2. องค์ประกอบด้านมีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต
3. องค์ประกอบด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
4. องค์ประกอบด้านอัตมโนทัศน์ที่ดี
5. องค์ประกอบด้านอารมณ์ที่ดี

นิวการ์เทน และคนอื่น ๆ ทำการสร้างเครื่องมือ โดยแยกเป็นเครื่องมือ 3 ชุดได้แก่

เครื่องมือชุดที่ 1 การให้คะแนนความพึงพอใจในชีวิต(The Life Satisfaction Ratings หรือ LSR) ลักษณะเป็นมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ช่วงคะแนน เป็นการสัมภาษณ์ ด้วยข้อความเกี่ยวกับองค์ประกอบทั้งห้า มี 5 ข้อ

เครื่องมือชุดที่ 2 ดัชนีที่บ่งชี้ถึงความพึงพอใจในชีวิตชนิด (The Life Satisfaction Index A หรือ LSIA) ประกอบด้วย 20 หัวข้อ ด้านความคิดเห็นที่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 5 ซึ่งมีคำตอบว่า เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยและไม่แน่ใจ ซึ่ง LSIA นี้ อาดัมส์ (Adam. 1969 : 470-474) นำเครื่องมือมาวิเคราะห์ปัจจัยพบว่าเหลือเพียง 4 องค์ประกอบ กล่าวว่ อัตมโนทัศน์นั้นรวมอยู่ในทุกข้อ ซึ่งการวิเคราะห์ปัจจัยขององค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิต รายงานไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยหัวข้อเกี่ยวกับความสุขในการทำกิจวัตรประจำวัน มีการติดต่อสัมผัสกับผู้อื่น มีความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ รับรู้ความสูงอายุของตนประกอบด้วย 6 หัวข้อ

2. องค์ประกอบด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ประกอบด้วยหัวข้อเกี่ยวกับการยอมรับว่าชีวิตมีความหมาย และสามารถต่อสู้ปัญหาในชีวิตได้ ประกอบด้วย 3 หัวข้อ

3. องค์ประกอบด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงประกอบด้วยหัวข้อเกี่ยวกับการที่บุคคลสามารถประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบด้วย 3 หัวข้อ

4. องค์ประกอบด้านอารมณ์ที่ดีประกอบด้วย หัวข้อเกี่ยวกับการมีทัศนคติที่ดี และมีความสุขในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันมีอารมณ์ดีประกอบด้วย 3 หัวข้อ และที่เหลืออีก 2 หัวข้อ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคิดว่าตนเองตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ผิดพลาด ความรู้สึกว่าคุณค่าของตนไม่ได้สร้างควมรำคาญให้กับตน อาดัมส์ (Adams) กล่าวว่าอีก 2 หัวข้อนั้นมิได้สอดคล้องกับองค์ประกอบใด ๆ แต่ก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือสำหรับวัดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

เครื่องมือชุดที่ 3 ดัชนีบ่งชี้ความพึงพอใจในชีวิตชนิด (The Life Satisfaction Index B หรือ LSIB) ประกอบด้วย 12 หัวข้อเป็นคำถามปลายเปิดโดยให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือก (วรัญญา คุ่มผาติ 2537 : 32-36)

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530 : 2-3,18) แบบทดสอบวัดความพึงพอใจในชีวิต Life Satisfaction Index A (LSIA) เป็นแบบทดสอบสำหรับวัดระดับความมีสุขภาพจิตดี-ไม่ดี ประกอบด้วยเนื้อหาด้านทัศนคติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม ต่อโลก และต่อชีวิต แบบทดสอบ LSIA นี้เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นโดย ศาสตราจารย์ นิวการ์เทน และคนอื่น ๆ แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก (1961) เป็นแบบทดสอบวัดความพอใจในชีวิต ที่นักวิชาการทางชราวิทยา (Gerontology) และผู้เชี่ยวชาญทางแบบทดสอบและการวัดผล (Test and Measurement) วิจารณ์ว่าเป็นแบบทดสอบวัดความพอใจในชีวิตที่มีผู้นิยมใช้มากกว่าแบบทดสอบอื่น ๆ (George. 1981 Bearon. 1980) เพราะแบบทดสอบนี้ใช้ง่าย กินเวลาน้อย มีจำนวนถ้อยกะท่งไม่มากนัก เหมาะสมกับช่วงความสนใจ (Attention span) ของผู้สูงอายุ ให้คะแนนง่าย แบบทดสอบนี้ได้มีผู้นำไปแปลใช้เป็นแบบทดสอบวัดความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอย่างแพร่หลายในหลายประเทศ และยังสามารถนำไปใช้วัดความพอใจในชีวิตกับบุคคลวัยอื่น ๆ ได้ด้วย แต่ใช้กับผู้สูงวัยได้ดีที่สุด (George. 1981)

LSIA (Life Satisfaction Index A) มีถ้อยกระทางซึ่งอาจจัดกลุ่มซึ่งอาจจัดได้ 3 กลุ่ม คือ (1) ความมีชีวิตชีวา และความชื่นชมชีวิต (2) ความรู้สึกว่าคุณค่าตนประสบความสำเร็จในชีวิต (3) ลักษณะอารมณ์

โดยคำว่า ความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตามความหมายของผู้สร้างแบบทดสอบ(ศรีเรือน แก้วกังวาล)นี้ได้แก่

- (ก) ความรู้สึกว่ามีความสุข
- (ข) ความรู้สึกอึดอัดอึดใจ
- (ค) ความรู้สึกว่าตนมีค่า
- (ง) ความรู้สึกพอใจในตนเอง
- (จ) ความรู้สึกยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิต
- (ฉ) การเห็นแง่ดีของตน
- (ช) การมองโลกในแง่ดี
- (ฌ) การเห็นแง่ดีของผู้อื่น
- (ฎ) ความรู้สึกยอมรับสภาพร่างกายตามวัยของตน

แบบทดสอบ LSIA นี้มีทั้งหมด 18 หัวข้อ ฉบับเดิมของ Neugarten มีตัวเลือก 2 ตัวเท่านั้น คือ เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย แต่ผู้เขียนได้ขยายตัวเลือกเป็นแบบ Likert type 5 Scales คือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่ตัดสินใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยให้คะแนนด้วยบวก 5 ด้านลบ 1 และเรียงคะแนน 4 3 2 ตามลำดับเป็นบวก-ลบ การขยาย Scale ออกไปนั้น เพื่อให้การวัดมีความละเอียดยิ่งขึ้น ในการแปลข้อคำถามจากฉบับภาษาอังกฤษนั้น ดร. ศรีเรือน แก้วกังวาลได้ให้ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาตรวจสอบความแม่นยำตรงของการแปล อังกฤษ-ไทย/ไทย-อังกฤษ แล้วนำไปทดลองใช้และนำมาแก้ไข ภาษาให้เป็นภาษาที่ง่าย สามารถสื่อกับผู้สูงอายุได้ทุกระดับการศึกษา แบบทดสอบ LSIA ฉบับภาษาไทยนี้ได้หาค่า Reliability ของคนไทย โดยใช้สูตร Richardson Formula 21 ได้ค่า .86 (n=150) สำหรับค่า Validity ของแบบทดสอบนี้มีผู้ทำการศึกษาหลายท่าน อาทิ Lawton (1972) รายงานว่า LSIA มีค่าสหสัมพันธ์ที่ .57 กับค่า Philadelphia Geriatric Center Morale Scales และ Lohman (1977) รายงานว่า LSIA มีค่าสหสัมพันธ์ที่ .94 กับ Life Satisfaction Index Z (LSIZ) เป็นต้น

อนึ่งในการนำแบบทดสอบ LSIA ที่แปลเป็นภาษาไทยไปใช้ในการวิจัยต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยได้ใช้ชื่อแบบทดสอบว่า “การมองตนเองในปัจจุบัน” แทนที่จะใช้ชื่อ “แบบทดสอบวัดความพอใจในชีวิต” การใช้ชื่อนี้ดังกล่าว เพราะต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นภาษาไทย (โดยเฉพาะผู้สูงอายุ) ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ไม่ต้องระวังตัวในการตอบแบบสอบถามมากเกินไป

จากการศึกษาแบบทดสอบต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งแต่ละแบบทดสอบมีลักษณะที่แตกต่างกันและอาจจะเหมือนกันบ้างในบางประเด็น จากการทบทวนเอกสารและแบบทดสอบต่าง ๆ ทางผู้วิจัยจะใช้แบบทดสอบของ นิวการ์เทนและคนอื่น ๆ (Neugarten; et al. 1961) ที่ ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้นำมาแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

โดยตรง และได้นำมาปรับการให้คะแนนให้มีความละเอียดมากยิ่งขึ้น รวมทั้งแบบทดสอบดังกล่าว ทาง ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้นำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของคนไทย พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูง (.86)(n=150)

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

งานวิจัยในประเทศ

อัจฉรา นวจินดา ; และคนอื่น ๆ (2534 : 421-447.) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในชีวิตและตัวแปรกลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุปี พ.ศ.2534 พบว่า สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ การจัดทำสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยจัดให้อย่างเพียงพอกับความต้องการจะทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิต จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิต

จารุพันธ์ สมบุญสิทธิ์ (2535 : 95.) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับภาวะสุขภาพมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ลักษณะการอยู่อาศัย รายได้ การศึกษา และสถานภาพสมรส นอกจากนี้ยังพบว่า ความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับกิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ทำคนเดียว รองลงมาได้แก่กิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นทางการ และกิจวัตรประจำวันตามลำดับ ผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง และมีการทำกิจกรรมในปริมาณมากจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง

ภาพตะวัน คัชมาตย์ (2539 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ศึกษากรณีสมาชิกชมรม ชำราชการบ้านาญเมืองพิษณุโลกผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจในชีวิตสูง 2. ผู้สูงอายุเพศชายและผู้สูงอายุเพศหญิง มีความพึงพอใจ ในชีวิตใกล้เคียงกัน 3. ผู้สูงอายุทุกสถานภาพสมรส มีความพึงพอใจในชีวิต ใกล้เคียงกัน 4. ผู้สูงอายุทุกสังกัด มีความพึงพอใจในชีวิตใกล้เคียงกัน 5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ สุขภาพ ร่างกาย ความสัมพันธ์กับครอบครัว ความสัมพันธ์กับญาติ และความสัมพันธ์ทางด้านสังคมด้านอื่นๆ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความ สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตได้แก่ เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับเพื่อน

พวงผกา ชื่นแสงเนตร (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว และพฤติกรรมการดูแลตนเอง ของผู้สูงอายุ ที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่ พัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จ.ชลบุรี จำนวน 374 คน ซึ่งได้พบผลการวิจัยว่า ผู้สูงอายุในกลุ่มที่ศึกษา มีความพึงพอใจในชีวิตในระดับดี ร้อยละ 53.2 เมื่อ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความ พึงพอใจในชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ การศึกษา จำนวนรายได้ ความเพียงพอ ของรายได้ ภาวะสุขภาพเมื่อเทียบกับคนวัยเดียวกัน ภาวะสุขภาพเมื่อ

เทียบกับเมื่อ 5 ปีก่อน จำนวนโรค ประจำตัว บทบาทในสังคม จำนวนสมาชิกในครอบครัว องค์ประกอบของครอบครัว การปฏิบัติศาสนกิจ สัมพันธภาพ ในครอบครัว และพฤติกรรมการดูแลตนเอง และเมื่อ วิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน เพื่อหาสมการทำนาย ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่สามารถ ร่วมทำนายความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้ อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 คือ สัมพันธภาพใน ครอบครัว พฤติกรรมการดูแลตนเอง ความพึงพอใจของรายได้ ภาวะสุขภาพเมื่อเทียบกับคนวัยเดียวกัน จำนวนสมาชิกใน ครอบครัว และอายุ โดยปัจจัยทั้ง 6 ด้าน สามารถร่วมกัน ทำนาย ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้ถูกต้อง ร้อยละ 45.5 จากผลการวิจัยจึงเสนอแนะให้มีการส่งเสริมสัมพันธภาพ ในครอบครัว โดยสมาชิกในครอบครัวควรใช้เวลาพูดคุยกับ ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และการมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองที่ ถูกต้องและเหมาะสม โดยให้ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกาย เป็นประจำมากขึ้น อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี และ ส่งผลถึงความพึงพอใจในชีวิตให้สูงขึ้น

สุพิชญา ชุนสนิท (2539 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณี ศึกษาที่ชมรมผู้สูงอายุวรวิหารบาล ซึ่งได้ผลการวิจัยว่า 1. ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตระดับปานกลาง ค่อนข้างสูง 2. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ คือ ระดับการศึกษา อาชีพก่อนเกษียณอายุ การรับรู้ถึงความ สำเร็จของตนและบุตรหลาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นที่น่าสังเกตว่า กิจกรรมและการมีส่วนร่วมในครอบครัวของผู้สูงอายุมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความ พึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุ ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มี ส่วนร่วมจากสมาชิกในครอบครัว

สุลีพร ศรีไชยวาน (2541 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม และการฝึกอานาปานสติสมาธิที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิต ผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุชาแก้ว (ห้วยใหญ่) จำนวน 24 คน ซึ่งได้ผลการศึกษาว่า 1. ผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกสมาธิ แบบอานาปานสติมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มควบคุมในระยะหลังทดลองอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกสมาธิ แบบอานาปานสติมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุกลุ่มควบคุมในระยะติดตามผลอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. ผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีความพึงพอใจในชีวิตระยะทดลองสูงกว่า ระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4. ผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติมีความพึงพอใจในชีวิตระยะทดลอง สูงกว่าระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5. ผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีความพึงพอใจในชีวิตระยะติดตามผลสูงกว่า ระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 6.

ผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติมีความพึงพอใจในชีวิตระยะติดตามผล สูงกว่าระยะก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 7. ผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบ อานาปานสติ มีความพึงพอใจในชีวิตระยะหลังทดลองไม่แตกต่างกัน 8. ผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบ อานาปานสติ มีความพึงพอใจในชีวิตระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน 9. ผู้สูงอายุที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม มีความพึงพอใจในชีวิตระยะติดตามผล สูงกว่าระยะหลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 10. ผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ มีความพึงพอใจในชีวิตระยะติดตามผล สูงกว่าระยะหลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุทัยวรรณ กษานต์สกุล (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงมหาดไทย จำนวน 211 คน โดยใช้แบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ ระหว่างวันที่ 14 กันยายน 2536 ถึงวันที่ 15 ตุลาคม 2536 ซึ่งได้ผลวิจัยที่พบว่า 1. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจในชีวิต ปานกลาง 2. ความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัย ความพอใจในสถานภาพการเงินมากที่สุด ปัจจัยรองลงมาได้แก่ การรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อน การใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรม ตามลำดับ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 3. ตัวแปรที่มีความสำคัญในการร่วมกันพยากรณ์ระดับ ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุตามลำดับคือ ความพอใจใน สถานภาพการเงิน การใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรม การรับรู้ เกี่ยวกับสุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัว ตัวแปรกลุ่ม นี้สามารถพยากรณ์ระดับความพึงพอใจในชีวิตได้อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ร้อยละ 52 ($R^2 = .52$)

รัตนา สนิธิรภาพ (2541 : 55,84.) ได้ศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมุทรปราการ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 60-74 ปี จำนวน 300 คน ซึ่งส่วนหนึ่งจากการศึกษาดังกล่าวพบว่า

1) ผู้สูงอายุเพศชายและผู้สูงอายุหญิงมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้สูงอายุเพศชายมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

2) ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีการศึกษา

3) ผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้สูงอายุที่มีอาชีพที่มีการเกษียณอายุมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพไม่มีการเกษียณอายุ

4) ผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุกับเพื่อนหรือเพื่อนบ้านระดับแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมมาก ในกิจกรรมของผู้สูงอายุกับเพื่อนหรือเพื่อนบ้านและผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมปานกลางในกิจกรรมของผู้สูงอายุกับเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมน้อยในกิจกรรมของผู้สูงอายุกับเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน

สุพัตรา ธารานุกูล (2544 : 62) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 190 คน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มีระดับความพึงพอใจในชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ระดับอารมณ์ ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต อยู่ในระดับสูง และอัตตมโนทัศน์ การมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในการศึกษาหาความสัมพันธ์ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวก กับเพศ ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้ภาวะสุขภาพและสัมพันธ์ภาพทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนอายุและสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในส่วนของการศึกษาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุมากที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพทางสังคม รองลงมา คือ การรับรู้ภาวะสุขภาพ ระดับการศึกษา และเพศ ตามลำดับ และเมื่อนำปัจจัยสัมพันธ์ภาพทางสังคม การรับรู้ภาวะสุขภาพ ระดับการศึกษา และเพศ ร่วมกันพยากรณ์จะสามารถพยากรณ์ระดับความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 70.20 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .838

อรรวรรณ จำขึ้น (2541 : 146, 148.) จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมทางสังคมมาก และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมทางศาสนา มาก พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมทางศาสนา มาก มี 7 ปัจจัยดังนี้ ทศนคติต่อการสูงอายุ ทศนคติต่อตนเอง การเชื่ออำนาจในตนเอง การยอมรับการเปลี่ยนแปลง อายุ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง ซึ่ง ผู้สูงอายุที่มีทศนคติที่ดีต่อการสูงอายุ และมีทศนคติต่อตนเองดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ดี จะมีความพึงพอใจในชีวิตสูง และผู้สูงอายุกลุ่มนี้ จะเป็นกลุ่มที่มีอายุไม่มาก และยังคงร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่นการไปวัดทำบุญ ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ ฯลฯ

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมทางสังคมมาก มี 5 ปัจจัยดังนี้ คือ ทศนคติต่อการสูงอายุ ทศนคติต่อตนเอง การเชื่ออำนาจในตนเอง การยอมรับการ

เปลี่ยนแปลง (การถดถอยทางสังคม) และอายุ ซึ่งผู้สูงอายุที่มีทัศนคติต่อการสูงอายุ และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง จะสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งยังมีความสัมพันธ์กับการเชื่ออำนาจในตนของผู้สูงอายุด้วย และยังพบว่าผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุน้อย

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮัน คี โฮ และคณะ (Han Kwee Ho. ; et al. 2003 : online) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากทางบ้าน และ ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากชุมชนในประเทศญี่ปุ่น (What determines the life satisfaction of the elderly? : Comparative study of residential care home and community in Japan) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากทางบ้านในเมืองเกียวโต จำนวน 261 คน อายุเฉลี่ยระหว่าง 79.6 ± 6.6 และ ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากชุมชนเมืองอุระอุสุ ในฮอกไกโด จำนวน 733 คน อายุเฉลี่ยระหว่าง 74.8 ± 6.8 ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมประจำวัน หน้าที่การงานสุดท้าย ประวัติการรักษายาบาลและสังคม วัดความซึมเศร้าในผู้สูงอายุ และ ศึกษาคุณภาพชีวิต โดยใช้ Multiple logistic regression models ในการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งจากการศึกษาและวิจัยดังกล่าวของพวกเขาคพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากชุมชนจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลจากทางบ้านจะมีความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวมากกว่า ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และในการศึกษาคครั้งนี้ของพวกเขาได้แสดงถึงปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสำคัญ เปรียบเทียบกับปัจจัยทางด้านรักษายาบาลที่มีผลต่อชีวิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งแสดงปัจจัยความแตกต่างทางสิ่งแวดล้อมต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ การเข้าใจความแตกต่างเหล่านี้สามารถกำหนดวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้สูงอายุในสภาพการณ์ที่แตกต่างกันได้

3.5 ปัจจัยทางชีวสังคมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

3.5.1 เพศ

สปริทเซอร์ และซินเดอร์ (อุมพร อุดมทรัพย์กุล ; อ้างอิงจาก Sprietzer; & Snyder. 1974 : 454 – 458) พบว่าในช่วงต้นของชีวิต คือ 18 - 64 ปีเพศหญิงจะมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศชาย หลังจากนั้นเพศชายจะมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศหญิง และในช่วง 65 – 70 ปี เพศชายจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงที่สุดแต่เพศหญิงจะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำที่สุด

รัตนา สนิธิรภาพ (2541 : 84) ทำการศึกษาดัชนีที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงมีความพึง

พอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าเพศหญิง

มิลเลอร์และรัสเซลล์ (Miller ;& Russell. 1980 : 121 – 129) เพศมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต และเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศหญิง

ฉันทนา กาญจนพจน์ (2530 : 48) พบว่า อัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุในเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้สูงอายุเพศชายมีอัตมโนทัศน์ทางบวก (Self – Conception) สูงกว่าเพศหญิง

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่าเพศมีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

3.5.2 สถานภาพสมรส

โรเบิร์ต เอส เจ และ ครูส เอส เจ (Robert, S.J. ; & Krouse, H.J. 1988 : 10-11) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และพบว่า สถานภาพสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตเนื่องจากสถานภาพสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในด้าน ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ รวมถึงวิธีการดำรงชีวิต ในแง่ที่ว่ากลุ่มคนโสด หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มักขาดผู้ลอบโยนให้กำลังใจ ตรงข้ามกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสอยู่ด้วย ที่มีเพื่อนแท้ที่คบได้อย่างสนิทใจ ไม่รู้สึกเหงา หรือโดดเดี่ยว คู่สมรสผู้สูงอายุจะเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ปลอบโยน ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ซึ่งทำให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส เกิดความความสุขความพึงพอใจซึ่งกันและกัน เกื้อกูลกันด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตในการอยู่ร่วมกันอย่างมาก

เขมิกา ยามะรัต (2527 : 117) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งเกษียณอายุจากกลุ่มตัวอย่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 319 คนพบว่าสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต โดยที่คนโสดจะมีความพึงพอใจในชีวิตระดับต่ำกว่าที่สมรสและยังอยู่กับคู่สมรส หรือกลุ่มที่เป็นหม้ายแต่ยังอยู่กับบุตรหลาน

มารศรี นุชแสงพลี (2532 : 126) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบ่อนไก่ กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2532 จำนวน 197 คนพบว่าสถานภาพสมรสมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ รองลงมาจากรายได้ ภาวะสุขภาพ ระดับการศึกษา ระดับความถี่ในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุตรหลานและการมีงานอดิเรก

สุวิมล พนาวัฒน์กุล (2534 : 110) ศึกษาเรื่องอัตมโนทัศน์ ความสามารถในการดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2534 จำนวน 106 คน โดยวัดคุณภาพชีวิตในด้าน

ความสุขและความพึงพอใจในชีวิต พบว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส โสด หม้าย และแยกกันอยู่แต่ไม่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความสุขและพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส โสด หม้าย และแยกกันอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความสุขและพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส โสด หม้าย และแยกกันอยู่

3.5.3 ระดับการศึกษา

จากการศึกษาของ NCOA (มาร์ศรี นุชแสงหลี่. 2532 : 27 ; อ้างอิงจาก The National Council on the Aging. 1974) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาที่ผู้สูงอายุได้รับการปรับตัวและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ โดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับการศึกษาที่ได้รับ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาที่ผู้สูงอายุได้รับมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของบุคคล กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสูงมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่ำ นอกจากนี้ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงยังประเมินค่าตนเองว่าเป็นคนฉลาดกระฉับกระเฉงและทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้นระดับการศึกษาที่แตกต่างกันย่อมมีผลให้ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุแตกต่างกันด้วย

อุมาพร อุดมทรัพย์กุล (2536 : 74) ทำการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ เขตเมืองสุพรรณบุรี พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

สุพัตรา ธารานุกูล (2544 : 62) ทำการศึกษาวิจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลอุดรธานี พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

รัตนา สนิธิธรรมา (2541 : 84) ทำการศึกษาดัชนีที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีการศึกษา

จากการประมวลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารยืนยันว่าระดับการศึกษาของผู้สูงอายุมีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต และระดับการศึกษาของผู้สูงอายุเองก็มีความสำคัญที่ทำให้เป็นผู้สูงอายุสามารถใช้ความรู้ ความสามารถของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพจนทำ

ให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้นด้วย อีกทั้งปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้ และประสบการณ์มากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่าง

3.5.4 ฐานทางเศรษฐกิจ

ฮัทชีสัน (รัตนา สนิธิธรรมา. 2541 : 50 ; อ้างอิงจาก Streib, & Beck. 1980.p.941) ได้ทดสอบนัยสำคัญของสถานภาพสมรสที่มีต่อขวัญและกำลังใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ และยากจนพบว่ายิ่งผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำมากเท่าไร การประเมินสภาพความสุขและกำลังใจในชีวิตก็ยิ่งต่ำมากเท่านั้น ความเปล่าเปลี่ยวและความกังวลจะยิ่งสูงขึ้น โดยไม่เกี่ยวกับสถานภาพสมรส แสดงให้เห็นว่ารายได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับกำลังใจในชีวิต

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2533 : 1-13) ศึกษาตัวแปรทางสังคมจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับกำลังใจในชีวิตของผู้สูงอายุไทยช่วงอายุ 60 – 70 ปี จำนวน 439 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตามสภาพภูมิศาสตร์ 4 กลุ่ม คือ กรุงเทพมหานคร ภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่าการเงินมีความสำคัญต่อกำลังใจในชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีความจำเป็นต้องคิดถึงสถานภาพทางการเงิน ซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงในฐานะความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตประจำวัน

เกย์ และคนอื่น ๆ (Gray; et al. 1992 : 205 – 218) ศึกษาเรื่องความสามารถในการรับรู้ต่อสภาพสังคมที่เป็นตัวกำหนดกำลังใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1992 พบว่ากำลังใจต่อรายได้มีความสัมพันธ์กับกำลังใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

สุวิมล พนาวัฒน์กุล (2534 : 28) ศึกษาเรื่องอัตมโนทัศน์ ความสามารถในการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในปี 2535 จำนวน 106 คนโดยวัดคุณภาพชีวิตในด้านความสุขและกำลังใจในชีวิต พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขและกำลังใจในชีวิต แต่ไม่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้

พวงผกา ชื่นแสงเนตร (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกำลังใจในชีวิตของผู้สูงอายุ โดยส่วนหนึ่งของการศึกษาดังกล่าวพบว่า ความเพียงพอของรายได้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับกำลังใจในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยืนยันได้ว่า ความเพียงพอของรายได้มีความสัมพันธ์กับกำลังใจในชีวิต และความเพียงพอของรายได้ของผู้สูงอายุน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อกำลังใจในชีวิตของผู้สูงอายุแต่ละคนให้แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่มีความเพียงพอของรายได้แตกต่างกัน มีกำลังใจในชีวิตแตกต่างกัน

3.5.5 อาชีพหลังเกษียณอายุ

รัตน สันธิรภาพ (2541 : 92) ศึกษาเรื่องตัวแปรที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสมุทรปราการพบว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพที่มีการเกษียณอายุ มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างจากผู้สูงอายุที่มีอาชีพไม่มีการเกษียณอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยที่ผู้สูงอายุที่มีอาชีพที่มีการเกษียณอายุมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพที่ไม่มีการเกษียณอายุ

สปริทเซอร์ และซินเดอร์ (อุมาพร อุดมทรัพย์ากุล.2536 : 21 ; อ้างอิงจาก Sprietzer ; & Snyder.1974 : 454-458) ศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิต พบว่าอาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต

อรรณณ ฉ่ำชื่น (2541 : 120) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตอันเกิดจากภาวะถดถอยจากสังคมและการรวมกิจกรรมของผู้สูงอายุชาวพุทธ พบว่าอาชีพเดิมที่ต่างกันของผู้สูงอายุมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001

เขมิกา ยามะรัต (2527 : 117) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในชีวิตคนชราศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ผู้เกษียณที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงมีความรับผิดชอบมาก จะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานต่ำกว่า

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยืนยันได้ว่า อาชีพหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต และอาชีพหลังเกษียณอายุของผู้สูงอายุน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุแต่ละคนให้แตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุไทยในเขตกรุงเทพมหานครทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมลาดกระบัง เขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 392 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่สามารถให้ข้อมูล และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมลาดกระบัง เขตลาดกระบัง ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่1.แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ (Check List) ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุ ที่ประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ, สถานภาพสมรส, ระดับการศึกษา, ฐานะทางเศรษฐกิจ และอาชีพหลังเกษียณ

ตอนที่2.แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน เป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ (Check List) ซึ่งประกอบไปด้วยคำถามที่เกี่ยวกับ ความเชื่ออำนาจภายในตน

ตอนที่3.แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต เป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ (Check List) ซึ่งประกอบไปด้วยคำถามที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ รวมทั้งศึกษาปัจจัยทางด้านชีวสังคม ที่ส่งผลให้ความเชื่ออำนาจภายในตนและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุแตกต่างกัน และข้อมูลพื้นฐานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มประชากรที่ศึกษา ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ในการสร้างแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ และทำการสรุปคำถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลดังนี้ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และอาชีพหลังเกษียณ เป็นแบบสอบถามแบบให้เลือกตอบ (Check List)

ตัวอย่าง แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่านตามความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

☐ ชาย
 ☐ หญิง
2. สถานภาพ

☐ คู่
 ☐ โสด
 ☐ หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่
3. ระดับการศึกษา

☐ ไม่เกินประถม
 ☐ มัธยม
 ☐ สูงกว่ามัธยม
4. ฐานะทางเศรษฐกิจ

☐ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย
 ☐ รายได้พอดีกับรายจ่าย
 ☐ รายได้มากกว่ารายจ่าย
5. อาชีพหลังเกษียณ

☐ ค้าขาย
 ☐ เกษตรกรรม
 ☐ รับจ้าง

☐ แม่บ้านหรือพ่อบ้าน

ตอนที่ 2 แบบวัดความเชื่ออำนาจภายในตน

แบบสอบถามความเชื่อซึ่งอำนาจภายในตนซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบวัดทัศนคติ ท่องภักดี มี
มาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง ใน
ข้อความทางบวกมีคะแนนตั้งแต่ 1 คะแนน (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึง 5 คะแนน (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) และ
ข้อความทางลบมีคะแนนจาก 5 คะแนน (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึง 1 คะแนน (เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

ตัวอย่าง แบบวัดความเชื่ออำนาจภายในตน

โปรดกาเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความรู้สึกของท่านว่าเห็นด้วยกับข้อความ
มากหรือน้อยเพียงใด

ข้อคำถาม	1.ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2.ไม่เห็นด้วย	3.ไม่แน่ใจ	4.เห็นด้วย	5.เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0.ฉันสามารถทำอนาคตให้ดีขึ้นได้ด้วยสิ่งที่กระทำวันนี้					
00.การดูหมิ่นช่วยให้วางแผนชีวิตดีขึ้น					

คำแนะนำในการตอบ : แบบวัดนี้มีจุดมุ่งหมายสำรวจความเชื่อ ความรู้สึกโดยทั่วไป

แบบทดสอบความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุนั้น ประกอบไปด้วยข้อคำถาม จำนวน 16 ข้อ ซึ่ง
มีเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้ 2 กรณี

กรณีที่ 1 ข้อคำถามมีความหมายด้านบวก ได้แก่ข้อ 1, 3, 4, 6, 8, 13, 14, 16 กำหนดการ
ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 คะแนน

เห็นด้วย = 4 คะแนน

ไม่แน่ใจ = 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย = 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 คะแนน

กรณีที่ 2 ข้อคำถามมีความหมายด้านลบ ได้แก่ข้อ 2, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 15 กำหนดการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 คะแนน

เห็นด้วย = 2 คะแนน

ไม่แน่ใจ = 3 คะแนน

ไม่เห็นด้วย = 4 คะแนน

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ โดยการรวมคะแนน และนำคะแนนทั้งหมดมารวมกันแล้ว หาค่าเฉลี่ยจำนวนข้อของแบบทดสอบ ซึ่งได้กำหนดช่วงคะแนนและความหมายเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21-5.00 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41-4.20 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61-3.40 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81-2.60 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.80 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบวัดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และแบบทดสอบต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทางผู้วิจัยใช้แบบทดสอบของ นิวการ์เทนและคณะ ที่ ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้นำมาแปลและปรับปรุงเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุโดยตรง และได้ใช้ชื่อแบบทดสอบว่า “การมองตนเองในปัจจุบัน” จะประกอบไปด้วยข้อคำถามจำนวน 18 ข้อ ที่แบ่งเป็นกลุ่มได้ 3 กลุ่ม(1) ความมีชีวิตชีวา และความชื่นชมชีวิต (2) ความรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จในชีวิต (3) ลักษณะอารมณ์

โดยคำว่า ความพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตามความหมายของผู้สร้างแบบทดสอบนี้ได้แก่

- (ก) ความรู้สึกมีความสุข
- (ข) ความรู้สึกอิ่มอกอิ่มใจ
- (ค) ความรู้สึกว่ามีค่า
- (ง) ความรู้สึกพอใจในตนเอง
- (จ) ความรู้สึกยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิต

(จ) การเห็นแง่ดีของตน

(ข) การมองโลกในแง่ดี

(ค) การเห็นแง่ดีของผู้อื่น

(ค) ความรู้สึกยอมรับสภาพร่างกายตามวัยของตน

ซึ่งในข้อคำถามและเนื้อหาในแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ ที่มีคำตอบ 5 ตัวเลือก ได้แก่

1. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ไม่เห็นด้วย
3. ไม่แน่ใจ
4. เห็นด้วย
5. เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง แบบทดสอบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

คนเรามีความรู้สึกนึกคิดมองดูตัวเอง รับรู้สิ่งต่าง ๆ ไปตามวัยของตน เราอยากทราบว่าท่านมองดูชีวิตตัวเองในปัจจุบันอย่างไร ข้อความข้างล่าง 18 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับการมองตัวเองในรูปแบบต่าง ๆ โปรดกาเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อคำถาม	1. ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2. ไม่เห็นด้วย	3. ไม่แน่ใจ	4. เห็นด้วย	5. เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0. เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ฉันรู้สึกกังวลใจ					
00. ฉันได้ทำกิจกรรมที่น่าสนใจในชีวิตอยู่เสมอ					

เกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

แบบทดสอบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุนั้น ประกอบไปด้วยข้อคำถาม จำนวน 18 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้ 2 กรณี

กรณีที่ 1 ข้อคำถามมีความหมายด้านบวก ได้แก่ข้อ 1, 4, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 17 กำหนดการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	= 5	คะแนน
เห็นด้วย	= 4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	= 3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	= 2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	= 1	คะแนน

กรณีที่ 2 ข้อคำถามมีความหมายด้านลบ ได้แก่ข้อ 2, 3, 5, 7, 10, 15, 16, 18 กำหนดการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	= 1	คะแนน
เห็นด้วย	= 2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	= 3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	= 4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	= 5	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ โดยการรวมคะแนน และนำคะแนนทั้งหมดมารวมกันแล้ว หาค่าเฉลี่ยจำนวนข้อของแบบทดสอบ ซึ่งได้กำหนดช่วงคะแนนและความหมายเป็น 5 ระดับดังนี้

- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21-5.00 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41-4.20 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61-3.40 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81-2.60 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.80 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับน้อยที่สุด

วิธีการหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจชีวิตของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบของ นิวการ์เทนและคนอื่น ๆ ที่ ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้นำมาแปลและปรับปรุงเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุโดยตรง มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งทาง ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้นำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของคนไทยไว้แล้ว และพบว่ามีความเชื่อมั่น (.86)(n=150) และผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบดังกล่าวมาหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งหนึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น (.70)(n=100)

วิธีการหาคุณภาพแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตนที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงจาก ทศนา ทองภักดี ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสม ทางด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม ให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ แล้วนำมาปรับปรุงก่อนนำไปใช้

2. การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยนำแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตนจำนวน 22 ข้อที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) แล้วเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .2 ขึ้นไปได้แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตนจำนวน 16 ข้อ

3. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบวัดที่ผ่านการวิเคราะห์รายข้อแล้วมาหาความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา Alfa-Coefficient ของ ครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .71

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ดำเนินการติดต่อขอความอนุเคราะห์จากประธานชมรมผู้สูงอายุ เพื่อขออนุญาตและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้สูงอายุ

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามเป็นรายบุคคล

3. นำแบบวัดที่เก็บมาได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบวัดทุกฉบับ เพื่อที่จะได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดกระทำ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง 3 ตอนมาวิเคราะห์ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / FW (Statistic Package for Social Science for Window) และการทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ยอมรับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

- 1.ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของแบบสอบถามแต่ละฉบับจากกลุ่มตัวอย่างและคัดเลือกเฉพาะที่สมบูรณ์ไว้สำหรับนำมาวิเคราะห์ต่อไป
- 2.นำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ปัจจัยทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์แจกแจงความถี่ค่าร้อยละ
- 3.วิเคราะห์ระดับความเชื่ออำนาจภายในตน และระดับความพึงพอใจในชีวิต ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 4.เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยทดสอบด้วยค่า t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1,6
- 5.เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยทดสอบด้วยค่า F-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2,3,4,5,7,8,9,10 ถ้าพบว่าข้อใดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะตรวจสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ นิวแมน คูลส์ (Newman-kuel method)
- 6.หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิต เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 11

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์แทนตัวแปร ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนคน
$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t - Distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา F- Distribution
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Mean of square)
df	แทน	ค่าของขั้นแห่งความอิสระ
p	แทน	ค่าของความน่าจะเป็น (Probability)
*	แทน	มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยเรื่อง ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนำ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน และ แบบทดสอบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ จำนวน 200 คน แบ่งเป็นชาย 84 คน และหญิง 116 คน มาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย ซึ่งแบ่งการบรรยายออกเป็น 4 ตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การแสดงจำนวนคน และร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความเชื่ออำนาจภายในตน และระดับความพึงพอใจในชีวิต ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 วิเคราะห์การเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตน และความพึงพอใจในชีวิต ของกลุ่มตัวอย่าง ตามตัวแปรชีวสังคม โดยใช้ สถิติค่าที (t-test For Independent) หรือการทดสอบค่า (t-test) และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หรือทดสอบค่าเอฟ (f-test)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างโดยแสดงจำนวนคน และ ร้อยละ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร แสดงข้อมูล เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และ อาชีพหลังเกษียณ โดยแสดงจำนวนคน (n) และ ร้อยละ (%)

ผลปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนคน (n) และ ร้อยละ (%) ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และ อาชีพหลังเกษียณ

ตัวแปร	n	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	84	42.0
หญิง	116	58.0
2.สถานภาพสมรส		
คู่	135	67.5
โสด	42	21.0
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	23	11.5
3.ระดับการศึกษา		
ไม่เกินประถมศึกษา	96	48.0
มัธยมศึกษา	32	16.0
สูงกว่ามัธยมศึกษา	72	36.0
4.ฐานะทางเศรษฐกิจ		
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	46	23.0
รายได้พอดีกับรายจ่าย	89	44.5
รายได้มากกว่ารายจ่าย	65	32.5

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวแปร	n	ร้อยละ
5.อาชีพหลังเกษียณ		
ค้าขาย	55	27.5
เกษตรกรรม	16	8.0
รับจ้าง	29	14.5
แม่บ้านหรือพ่อบ้าน	100	50.0

จากตาราง 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน พบว่า

1. ผู้สูงอายุเพศชาย จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 42 และ เพศหญิง จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 58
2. สถานภาพสมรสของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสถานภาพ คู่ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 67.5 สถานภาพ โสด จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21 และ สถานภาพ หม้าย หย่า และ แยกกันอยู่ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5
3. ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่เกินประถมศึกษา จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 48 ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 16 และ สูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 36
4. ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23 รายได้พอดีกับรายจ่าย จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5
5. อาชีพหลังเกษียณของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแม่บ้านหรือพ่อบ้าน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 50 อาชีพค้าขาย จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 อาชีพเกษตรกรรม จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และอาชีพรับจ้าง จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับ ความเชื่ออำนาจภายในตน และ ระดับความพึงพอใจในชีวิต ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.1การวิเคราะห์ระดับความเชื่ออำนาจภายในตน ของผู้สูงอายุ ตามเพศ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ โดยการแสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์ในการแปลผลเพื่อแบ่งระดับระดับความเชื่ออำนาจภายในตน

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 - 5.00 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับสูง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41 - 4.20 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับค่อนข้างสูง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61 - 3.40 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81 - 2.60 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.80 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนในระดับต่ำ

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความเชื่ออำนาจภายในตน ของผู้สูงอายุ ตาม เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และ อาชีพหลังเกษียณ

ตัวแปร		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.เพศ	ชาย	3.32	.45	ปานกลาง
	หญิง	3.31	.35	ปานกลาง
2.สถานภาพ	คู่	3.35	.33	ปานกลาง
	โสด	3.28	.33	ปานกลาง
	หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	3.30	.29	ปานกลาง
3.ระดับการศึกษา	ไม่เกินประถมศึกษา	3.23	.31	ปานกลาง
	มัธยมศึกษา	3.33	.31	ปานกลาง
	สูงกว่ามัธยมศึกษา	3.47	.31	ค่อนข้างสูง

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4.ฐานะทางเศรษฐกิจ			
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	3.16	.31	ปานกลาง
รายได้พอดีกับรายจ่าย	3.29	.29	ปานกลาง
รายได้มากกว่ารายจ่าย	3.49	.31	ค่อนข้างสูง
5.อาชีพหลังเกษียณ			
ค้าขาย	3.34	.31	ปานกลาง
เกษตรกรรม	3.43	.20	ค่อนข้างสูง
รับจ้าง	3.31	.41	ปานกลาง
แม่บ้านหรือพ่อบ้าน	3.31	.33	ปานกลาง
รวม	3.33	.33	ปานกลาง

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า

ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีความเชื่ออำนาจภายในตนโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาในกลุ่มย่อยที่จำแนกตามตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ ผู้สูงอายุในกลุ่มต่าง ๆ มีความเชื่ออำนาจภายในตนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สูงอายุที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้มากกว่ารายจ่าย ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณ เกษตรกรรม

2.2การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตามตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และอาชีพหลังเกษียณ โดยการแสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้เกณฑ์ในการแปลผลเพื่อแบ่งระดับความพึงพอใจในชีวิต

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 - 5.00 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตระดับสูง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41 - 4.20 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตระดับค่อนข้างสูง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61 - 3.40 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81 - 2.60 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตระดับค่อนข้างต่ำ

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.80 หมายความว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตระดับต่ำ

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตาม เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และ อาชีพหลังเกษียณ

ตัวแปร		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.เพศ				
	ชาย	3.42	.32	ค่อนข้างสูง
	หญิง	3.31	.35	ปานกลาง
2.สถานภาพ				
	คู่	3.36	.41	ปานกลาง
	โสด	3.29	.36	ปานกลาง
	หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	3.23	.33	ปานกลาง
3.ระดับการศึกษา				
	ไม่เกินประถมศึกษา	3.29	.41	ปานกลาง
	มัธยมศึกษา	3.36	.39	ปานกลาง
	สูงกว่ามัธยมศึกษา	3.32	.37	ปานกลาง
4.ฐานะทางเศรษฐกิจ				
	รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	3.12	.40	ปานกลาง
	รายได้พอดีกับรายจ่าย	3.31	.37	ปานกลาง
	รายได้มากกว่ารายจ่าย	3.45	.38	ค่อนข้างสูง
5.อาชีพหลังเกษียณ				
	ค้าขาย	3.29	.41	ปานกลาง
	เกษตรกรรม	3.31	.43	ปานกลาง
	รับจ้าง	3.28	.38	ปานกลาง

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวแปร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
แม่บ้านหรือพ่อบ้าน	3.33	.39	ปานกลาง
รวม	3.31	.39	ปานกลาง

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า

ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาในกลุ่มย่อยที่จำแนกตามตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ ผู้สูงอายุในกลุ่มต่าง ๆ มีความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้สูงอายุที่มีความพึงพอใจในชีวิต อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ได้แก่ ผู้สูงอายุเพศชาย ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้มากกว่ารายจ่าย

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบ ความเชื่ออำนาจภายในตน และความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามตัวแปรชีวสังคม โดยใช้ สถิติ ค่าที (t-test For Independent) หรือ การทดสอบค่า (t-test) และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หรือทดสอบค่าเอฟ (f-test)

3.1 การเปรียบเทียบ ความเชื่ออำนาจภายในตน ของผู้สูงอายุ ตามตัวแปรเพศ เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ผู้สูงอายุเพศชายมีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ชาย	84	3.32	.45	.185	.85
หญิง	116	3.31	.35		

จากตาราง 5 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพศชาย และเพศหญิง มีความเชื่ออำนาจในตนเองไม่แตกต่างกัน หมายความว่าผู้สูงอายุเพศชายมีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่มากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง ผลวิจัยจึงไม่สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 1

3.2 การเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตน ตามตัวแปรสถานภาพสมรส เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อ 2 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ โสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่

ผลปรากฏดังตาราง 6

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตาม ตัวแปรสถานภาพสมรส

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
สถานภาพสมรส						
	ระหว่างกลุ่ม	2	1.82	.091	.841	.43
	ภายในกลุ่ม	197	21.353	.108		
	รวม	199	21.535			

จากตาราง 6 พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตน ไม่แตกต่างกัน หมายความว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่ มีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่มากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ โสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่ผลวิจัยจึงไม่สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 2

3.3 การเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ ตามตัวแปรระดับการศึกษา เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อ 3 ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกันผลปรากฏดังตาราง 7-8

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร ระดับการศึกษา

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระดับการศึกษา						
	ระหว่างกลุ่ม	2	2.374	1.187	12.207*	.000
	ภายในกลุ่ม	197	19.160	.097		
	รวม	199	21.535			

*p<.05

จากตาราง 7 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 และเมื่อนำไปทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความเชื่ออำนาจภายในตน รายคู่ โดยวิธีโดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) ดังตาราง

ตาราง 8 ผลการทดสอบความแตกต่าง คะแนนความเชื่ออำนาจภายในตน รายคู่ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตาม ตัวแปรระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา		ไม่เกินประถม	มัธยม	สูงกว่ามัธยม
	$\overline{X}$	3.23	3.33	3.47
ไม่เกินประถม	3.23	-	.10	.24*
มัธยม	3.33	-	-	.14*
สูงกว่ามัธยม	3.47	-	-	-

จากตาราง 8 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงกว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาไม่เกิน ประถม และมัธยม ส่วนผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับมัธยมและระดับไม่เกินประถม มีความเชื่ออำนาจในตนเองไม่แตกต่างกัน

3.4 การเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ ตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจ เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 4 ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน

ผลปรากฏดังตาราง 9-10

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของ

ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร ฐานะทางเศรษฐกิจ

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ฐานะทางเศรษฐกิจ						
	ระหว่างกลุ่ม	2	3.04	1.52	16.218*	.000
	ภายในกลุ่ม	197	18.491	.09		
	รวม	199	21.532			

*p<.05

จากตาราง 9 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ แตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4 และเมื่อนำไปทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความเชื่ออำนาจภายในตน รายคู่ โดยวิธีโดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) ดังตาราง 10

ตาราง 10 ผลการทดสอบความแตกต่าง คะแนนความเชื่ออำนาจภายในตน รายคู่ของผู้สูงอายุใน
ชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจ

ฐานะทางเศรษฐกิจ	$\bar{X}$	รายได้ไม่เพียงพอกับ	รายได้พอดีกับ	รายได้มากกว่ากับ
		รายจ่าย	รายจ่าย	รายจ่าย
		3.16	3.29	3.49
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	3.16	-	.13*	.33*
รายได้พอดีกับรายจ่าย	3.29	-	-	.20*
รายได้มากกว่ากับรายจ่าย	3.49	-	-	-

จากตาราง 10 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ แบบรายได้มากกว่ารายจ่าย มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และรายได้พอดีกับรายจ่าย และ ผู้สูงอายุที่มีรายได้พอดีกับรายจ่ายมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

3.5 การเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ ตามตัวแปรอาชีพหลังเกษียณเพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 5 ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน

ผลปรากฏดังตาราง 11

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความเชื่ออำนาจภายในตนของ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร อาชีพหลังเกษียณ

ตัวแปร	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
อาชีพหลังเกษียณ						
	ระหว่างกลุ่ม	3	.228	.007	.700	.55
	ภายในกลุ่ม	196	21.307	.109		
	รวม	199	21.535			

จากตาราง 11 พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพ หลังเกษียณแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐาน ข้อที่ 5

3.6 การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตามตัวแปร เพศ เพื่อทดสอบ สมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 6 ผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนน ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ชาย	84	3.42	.32	.335	.00
หญิง	116	3.26	.32		

* $p < .05$

จากตาราง 12 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานครเพศชาย มี ความพึงพอใจในชีวิต มากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องตาม สมมติฐานข้อที่ 6

3.7 การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิต ตามตัวแปร สถานภาพสมรส เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อ 7 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่
ผลปรากฏดังตาราง 13

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตาม ตัวแปรสถานภาพสมรส

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
สถานภาพสมรส	ระหว่างกลุ่ม	2	1.97	.098	.621	.53
	ภายในกลุ่ม	197	31.224	.158		
	รวม	199	31.421			

จากตาราง 13 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิต ไม่แตกต่างกัน หมายความว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความพึงพอใจในชีวิตไม่มากกว่าผู้สูงอายุที่มี สถานภาพโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่ ผลการวิจัยจึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 7

3.8 การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิต ของผู้สูงอายุ ตามตัวแปร ระดับการศึกษา เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อ 8 ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน
ผลปรากฏดังตาราง 14

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความพึงพอใจในชีวิต ของ
ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร ระดับการศึกษา

ตัวแปร	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระดับการศึกษา						
	ระหว่างกลุ่ม	2	.09	.048	.308	.736
	ภายในกลุ่ม	197	31.323	.159		
	รวม	199	31.421			

จากตาราง 14 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 8

3.9 การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตามตัวแปร ฐานะทางเศรษฐกิจ เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 9 ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน ผลปรากฏดังตาราง 15

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความพึงพอใจในชีวิต ของผู้สูงอายุใน
ชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร ฐานะทางเศรษฐกิจ

ตัวแปร	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ฐานะทางเศรษฐกิจ						
	ระหว่างกลุ่ม	2	3.045	1.523	10.570*	.000
	ภายในกลุ่ม	197	28.376	.144		
	รวม	199	31.421			

*p<.05

จากตาราง 15 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 9 และนำไปทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิต รายคู่ โดยวิธีโดยใช้วิธี Least Significant Difference (LSD) ดังตาราง 23

ตาราง 16 ผลการทดสอบความแตกต่าง คะแนนความพึงพอใจในชีวิต รายคู่ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรฐานะทางเศรษฐกิจ

ฐานะทางเศรษฐกิจ		รายได้ไม่เพียงพอกับ	รายได้พอดีกับ	รายได้มากกว่า
		รายจ่าย	รายจ่าย	รายจ่าย
	$\bar{X}$	3.12	3.31	3.45
รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	3.12	-	.19*	.33*
รายได้พอดีกับรายจ่าย	3.31	-	-	.14*
รายได้มากกว่ารายจ่าย	3.45	-	-	-

จากตาราง 16 พบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ แบบรายได้มากกว่ารายจ่าย มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และรายได้พอดีกับรายจ่าย และ ผู้สูงอายุที่มีรายได้พอดีกับรายจ่ายมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

3.10 การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ตามตัวแปร อาชีพหลังเกษียณ เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 10 ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณ แตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน

ผลปรากฏดังตาราง 17

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนน ความพึงพอใจในชีวิต ของผู้สูงอายุ
ในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรอาชีพหลังเกษียณ

ตัวแปร	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
อาชีพหลังเกษียณ						
	ระหว่างกลุ่ม	3	.09	.030	.189	.904
	ภายในกลุ่ม	196	31.330	.160		
	รวม	199	31.421			

จากตาราง 17 พบว่า ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพ
หลังเกษียณแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิต ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่
10

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่ออำนาจภายในตน กับความพึงพอใจ
ในชีวิตของ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

สมมติฐาน ข้อ11 ผู้สูงอายุที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความ
พึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

ผลปรากฏดังตาราง 18

ตาราง 18 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ความเชื่ออำนาจภายในตน	ความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ
ความเชื่ออำนาจภายในตน	-	.254*
ความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ	-	-

*p<.05

จากตาราง 18 พบว่าความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 11

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ และความพึงพอใจของผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพหลังเกษียณ
4. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตน กับ ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผู้สูงอายุเพศชายมีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง
2. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ โสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่
3. ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน
4. ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน
5. ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน
6. ผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง
7. ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่
8. ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน
9. ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน
10. ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน
11. ผู้สูงอายุที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่สามารถให้ข้อมูล และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมลาดกระบัง เขต ลาดกระบัง ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน เป็นชาย 84 คน และเป็นหญิง 116 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ (Check List) ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุ ที่ประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ สถานภาพสมรส ระดับ การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ และอาชีพหลังเกษียณ

ตอนที่ 2. แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน โดยวัดได้จากแบบสอบถามที่ดัดแปลง มาจากแบบวัดความเชื่ออำนาจภายในตนของ ทศนา ทองภักดี โดยดัดแปลงให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ไทย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต เป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ (Check List) ซึ่งประกอบไปด้วยคำถามที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต

3. หาคุณภาพเครื่องมือในการเก็บรวบรวมเครื่องมือ โดยนำไปหาความเที่ยงตรง โดยนำ แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตนที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยให้ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ซึ่งเชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม ให้ สอดคล้อง กับนิยามศัพท์ปฏิบัติการ โดยนำแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตนจำนวน 22 ข้อที่ ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีการหาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) โดยใช้สูตรการ หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) แล้วเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .2 ขึ้นไปได้แบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตนจำนวน 16 ข้อ และนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ ค่าความเชื่อมั่น .71 ในส่วนของแบบทดสอบความพึงพอใจในชีวิตนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบของ นิวการ์เทนและคณะ ที่ ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้นำมาแปลและปรับปรุงเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นแบบทดสอบ ที่ใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุโดยตรง มาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งทาง ศรีเรือน แก้วกังวาล ได้นำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของคนไทยไว้แล้ว และพบว่ามีความเชื่อมั่นสูง (.86)(n=150) และผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบดังกล่าวมาหาค่าความความเชื่อมั่นอีกครั้งหนึ่งได้ค่าความ เชื่อมั่น (.70)(n=100)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1.ดำเนินการติดต่อขอความอนุเคราะห์จากประธานชมรมผู้สูงอายุ เพื่อขออนุญาตและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้สูงอายุ
- 2.ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามเป็นรายบุคคล
- 3.นำแบบวัดที่เก็บมาได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบวัดทุกฉบับ เพื่อที่จะได้นำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง 3 ตอนมาวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / FW (Statistic Package for Social Science for Window) และการทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ยอมรับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

- 1.ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของแบบสอบถามแต่ละฉบับจากกลุ่มตัวอย่างและคัดเลือกเฉพาะที่สมบูรณ์ไว้สำหรับนำมาวิเคราะห์ต่อไป
- 2.นำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ปัจจัยทางชีวสังคมของผู้ตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์แจกแจงความถี่ค่าร้อยละ
- 3.วิเคราะห์ระดับความเชื่ออำนาจภายในตน และระดับความพึงพอใจในชีวิต ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)
- 4.เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยทดสอบด้วยค่า t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1,6
- 5.เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยทดสอบด้วยค่า F-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2,3,4,5,7,8,9,10 ถ้าพบว่าข้อใดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะตรวจสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ นิวแมน คูลส์ (Newman-kuel method)
- 6.หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิต เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 11

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพศชายและเพศหญิง มีความเชื่ออำนาจในตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 1

2. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 2

3. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 โดยผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงกว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาไม่เกินประถม และมัธยม ส่วนผู้สูงอายุที่มีระดับมัธยมและระดับไม่เกินประถม มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองไม่แตกต่างกัน

4. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4 โดยผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีมีฐานะทางเศรษฐกิจ แบบรายได้มากกว่ารายจ่าย มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และรายได้พอดีกับรายจ่าย และ ผู้สูงอายุที่มีรายได้พอดีกับรายจ่ายมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

5. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 5

6. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เพศชาย มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 6

7. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิต ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 7

8. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 8

9. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 9 โดยผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีฐานะทางเศรษฐกิจ แบบรายได้มากกว่ารายจ่าย มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอ

กับรายจ่าย และรายได้พอดีกับรายจ่าย และ ผู้สูงอายุที่มีรายได้พอดีกับรายจ่ายมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

10. ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขต ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิต ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐานข้อที่ 10

11. ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 11

อภิปรายผลการวิจัย

1. เพศกับความเชื่ออำนาจภายในตน

ผู้สูงอายุเพศมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงจากการศึกษา พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุเพศชายและผู้สูงอายุเพศหญิงไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ผลนี้ยังขัดแย้งกับผลการวิจัยของ ประภาพร ดำรงสุข (2541) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจในการควบคุมกับรูปแบบการใช้อำนาจของผู้ได้บังคับบัญชาและความผูกพันต่องานของผู้ได้บังคับบัญชา : ศึกษากรณีของธนาคาร นครธน จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะบุคคลด้านเพศมีผลต่อความเชื่อในปัจจัยควบคุมตนเอง โดยที่มีผู้บังคับบัญชาเพศชายมีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้สูงอายุเพศชายมีความรู้สึกที่อ้างคมกำหนด บทบาท หน้าที่และกิจกรรมได้ความเคารพนับถือ ยกย่องจากสังคมมากกว่า ผู้สูงอายุเพศหญิง แต่เมื่อเข้าชราหรือว่าเกษียณอายุ บทบาท หน้าที่ลดลงประกอบกับผู้สูงอายุเพศชายและผู้สูงอายุเพศหญิงที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมมีการแบ่งบทบาทและหน้าที่เท่าเทียมกันทุกคน มีการทำประโยชน์ให้สังคมเหมือนกัน ดังนั้นผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิงจึงมีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่แตกต่างกัน

2. สถานภาพสมรสกับความเชื่ออำนาจภายในตน

ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพมีคู่มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดหม้าย และแยกกันอยู่ จากการศึกษพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส แตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ซึ่งไม่สอดคล้องกับ การศึกษาของสปีด (กรรณิการ์ พัฒนผดุงวิทยา.2542:38 อ้างอิงจาก Speak.1987 : 25 - 30) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน การรับรู้ภาวะสุขภาพ ปัจจัยประชากรและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวมีความเชื่อว่าภาวะสุขภาพเป็นผลมาจากโชคชะตาหรือความบังเอิญเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุอยู่ในชมรม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เสนอความคิดช่วยกันพัฒนาชมรมหากิจกรรมที่น่าสนใจ เสนอทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของ

ชมรม นอกจากนี้ยังมีการร่วมออกเสียงในการเลือกตั้งประธานชมรม อีกทั้งชมรมยังมีการให้ความรู้ด้านต่างๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนเท่าๆกัน

3.ระดับการศึกษากับความเชื่ออำนาจภายในตน

ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3 โดยผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีความเชื่ออำนาจภายในตนเองสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษามัธยม และการศึกษาไม่เกินประถม เนื่องมาจากการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถของผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยมมีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสปีด (กรรณิการ์ พัฒนาผดุง วิทยา.2542:37; อ้างจาก Speak: 1987:25-30) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน การรับรู้ภาวะสุขภาพ ปัจจัยประชากร และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาน้อยมีความเชื่อว่าภาวะสุขภาพเป็นผลมาจากโชครชะตาหรือความบังเอิญ ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษามัธยม หรือการศึกษาไม่เกินประถม มีการแก้ปัญหาได้น้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่ามัธยม

4.ฐานะทางเศรษฐกิจกับความเชื่ออำนาจภายในตน

ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 4 โดยผู้สูงอายุในชมรมมีฐานะทางเศรษฐกิจรายได้มากกว่ารายจ่าย มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย และรายได้พอดีกับรายจ่าย และผู้สูงอายุที่มีรายได้พอดีกับรายจ่าย มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย สามารถอธิบายได้ว่าผู้สูงอายุที่รายได้มากกว่ารายจ่ายและผู้สูงอายุที่รายได้พอดีกับรายจ่ายไม่เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ไม่ต้องพึ่งพผู้อื่นหรือสังคม สามารถกำหนดพฤติกรรมของตนเองในการใช้จ่ายได้ ทำให้มีความเชื่ออำนาจภายในตนมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้มากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้พอเพียงกับรายจ่าย นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นภาระคนอื่นหรือลูกหลาน ทำให้ขาดความเชื่ออำนาจภายในตนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร โคมินและสมิท สมัครการ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมและระบบค่านิยมไทยในด้านต่างๆ รวมทั้งตัวแปรที่เกี่ยวกับเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา กับความเชื่ออำนาจภายในตน ทั้งเพศหญิงและเพศ

ชายจากกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จนถึง 80 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 2,469 คน กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพชาวไร่ ชาวนา กรรมกร ค้าขายเล็กน้อย คนที่สามล้อ ไปจนถึงนักศึกษาและข้าราชการในระดับต่างๆ ปรากฏว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำ มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูง

5.อาชีพหลังเกษียณกับความเชื่ออำนาจภายในตน

ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในชมรมเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกัน มีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่แตกต่างซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 5 อาจเนื่องมาจากบทบาทผู้สูงอายุได้เปลี่ยนแปลงบทบาท หน้าที่ แต่ผู้สูงอายุยังสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ผู้สูงอายุที่เป็นพ่อบ้าน แม่บ้านสามารถช่วยทำกิจกรรมต่างๆ ในบ้าน เช่น ซักรีด ทำอาหาร ทำสวน ปลุกต้นไม้ ดูแลเด็ก และเฝ้าบ้านเป็นต้น ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่ามีหน้าที่คล้ายกับผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพ เพียงแต่เปลี่ยนบทบาทเท่านั้น นอกจากนี้ผู้สูงอายุต้องการพึ่งตนเองไม่ต้องการเป็นภาระ และสามารถวางแผนในชีวิตได้อย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยให้แสดงว่าผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร โคมิน และสมิท สมัครการ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมและระบบค่านิยมไทยในด้านต่างๆ รวมทั้งตัวแปรที่เกี่ยวกับเพศ อาชีพ ระดับการศึกษา กับความเชื่ออำนาจภายนอกตน ทั้งเพศหญิงและเพศชายจากกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จนถึง 80 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 2,469 คน กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพชาวไร่ ชาวนา กรรมกร ค้าขายเล็กน้อย คนที่สามล้อ ไปจนถึงนักศึกษาและข้าราชการในระดับต่างๆ ปรากฏว่าผู้ที่มีอาชีพชาวไร่ ชาวนา มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนมากกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่นๆ

6.เพศกับความพึงพอใจในชีวิต

ผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศหญิงจากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่า เพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐาน ข้อที่ 6 สอดคล้องกับงานวิจัยสปริทเซอร์ และซินเดอร์ (อุมพร อุดมทรัพย์ากุล ; อ้างอิงจาก Sprietzer; & Snyder. 1974 : 454 – 458) พบว่าในช่วงต้นของชีวิต คือ 18 - 64 ปีเพศหญิงจะมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศชาย หลังจากนั้นเพศชายจะมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศหญิง และในช่วง 65 – 70 ปี เพศชายจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงที่สุดแต่เพศหญิงจะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยรัตนาลินธิธรรมา (2541 : 84) ทำการศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุชาย

และผู้สูงอายุหญิงมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าเพศหญิง และสอดคล้องกับงานวิจัย มิลเลอร์และรัสเซลล์ (Miller and Russell. 1980 : 121 – 129) เพศมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต และเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศหญิง สามารถอธิบายได้ว่า ในสังคมไทยให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีสาเหตุมาจากบทบาท หน้าที่ ของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกัน โดยเพศชายมีบทบาทเป็นผู้นำครอบครัว เป็นที่พึ่งพาของคนในครอบครัว ทำให้เพศชายรู้สึกภูมิใจ เห็นตนเองมีค่ามากกว่า บทบาทเพศหญิงที่เป็นแม่บ้าน ดูแลสมาชิกในครอบครัว สอดคล้องงานวิจัยของ จันทนา กาญจนพจน์ (2530 : 48) พบว่าอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุในเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้สูงอายุเพศชายมีอัตมโนทัศน์ทางบวก (Self – Conception) สูงกว่าเพศหญิง

7.สถานภาพสมรสกับความพึงพอใจในชีวิต

ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่ จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 7 ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ โรเบิร์ต เอส เจ และ ครุส เอช เจ (Robert, S.J. ; & Krouse, H.J. 1988 : 10-11) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และพบว่า สถานภาพสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตเนื่องจากสถานภาพสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในด้าน ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ รวมถึงวิธีการดำรงชีวิต ในแง่ที่ว่ากลุ่มคนโสด หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่มักขาดผู้ปลอบโยนให้กำลังใจ ตรงข้ามกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคู่สมรสอยู่ด้วย ที่มีเพื่อนแท้ที่คบได้อย่างสนิทใจ ไม่รู้สึกเหงา หรือโดดเดี่ยว คู่สมรสผู้สูงอายุจะเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ปลอบโยน ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ซึ่งทำให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส เกิดความความสุขความพึงพอใจซึ่งกันและกัน เกื้อกูลกันด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตในการอยู่ร่วมกันอย่างมาก และงานวิจัยของเชมิกา ยามะรัต (2527 : 117) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งเกษียณอายุจากกลุ่มตัวอย่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 319 คนพบว่าสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต โดยที่คนโสดจะมีความพึงพอใจในชีวิตระดับต่ำกว่าที่สมรสและยังอยู่กับคู่สมรส หรือกลุ่มที่เป็นหม้ายแต่ยังอยู่กับบุตรหลาน สามารถอธิบายได้ว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสด หม้าย หย่า และแยกกันอยู่ ไม่รู้สึกเหงา หรือโดดเดี่ยวเพราะผู้สูงอายุมีการเข้าร่วมกิจกรรมในชมรม ซึ่งทำให้มีโอกาสพบเพื่อนในวัยเดียวกัน เมื่อมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน เป็นมิตร ทำให้รู้สึกอบอุ่น ให้ความไว้วางใจต่อกันทั้งสมาชิกมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหา ประสบการณ์ อีกทั้งได้รับการ

สนับสนุนจากทางชมรมในด้านต่างทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและมีความพึงพอใจไม่แตกต่างจากผู้สูงอายุที่มีสถานภาพคู่

8.ระดับการศึกษากับความพึงพอใจในชีวิต

ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกันจากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 8 ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัย NCOA (มารศรี นุชแสงหลี. 2532 : 27; อ้างอิงจาก The National Council on the Aging. 1974) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาที่ผู้สูงอายุได้รับการปรับตัวและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ โดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับการศึกษาที่ได้รับ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาที่ผู้สูงอายุได้รับความสัมพันธ์กับการปรับตัวของบุคคล กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสูงมากกว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีการศึกษาน้อย นอกจากนี้ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงยังประเมินค่าตนเองว่าเป็นคนฉลาด กระฉับกระเฉงและทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้นระดับการศึกษาที่แตกต่างกันย่อมมีผลให้ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุแตกต่างกันด้วย สามารถอธิบายได้ว่า สังคมได้เปิดโอกาสมากยิ่งขึ้นทำให้ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ในรูปแบบต่างเช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ผู้สูงอายุสามารถ เลือกสิ่งที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตนเอง นอกจากนี้การเรียนรู้การศึกษา มีช่องทางเรียนเท่านั้นหากยังเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ทำงานอีกด้วย

9.ฐานะทางเศรษฐกิจกับความพึงพอใจในชีวิต

ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันจากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ข้อ 9 โดยผู้สูงอายุมีฐานะทางเศรษฐกิจ แบบรายได้มากกว่ารายจ่ายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้พอดีกับรายจ่าย และรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและผู้สูงอายุที่มีรายได้พอดีกับรายจ่ายมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย สามารถอธิบายได้ว่าฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่สนองความต้องการพื้นฐาน ปัจจัยสี่ มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยศรีเรือน แก้วกังวาล (2533 : 1-13) ศึกษาตัวแปรทางสังคมจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุไทยช่วงอายุ 60 – 70 ปี จำนวน 439 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตามสภาพภูมิศาสตร์ 4 กลุ่ม คือ กรุงเทพมหานคร ภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่าการเงินมี

ความสำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีความจำเป็นต้องคิดถึงสถานภาพทางการเงิน ซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงในสถานะความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตประจำวัน และงานวิจัยของเกย์ และคนอื่น ๆ (Gray; et al. 1992 : 205 – 218) ศึกษาเรื่องความสามารถในการรับรู้ต่อสภาพสังคมที่เป็นตัวกำหนดความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1992 พบว่าความพึงพอใจต่อรายได้มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ และการที่ผู้สูงอายุมีฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้มากกว่ารายจ่ายและผู้สูงอายุมีรายได้พอติดกับรายจ่าย ส่งผลให้ไม่เดือดร้อนในการดำเนินชีวิตซึ่งต่างจากผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายต้องพึ่งพาผู้อื่นทำให้ความพึงพอใจในชีวิตต่ำสอดคล้องกับงานวิจัยฮัทซัน (รัตนาสินธิรภาพ. 2541 : 50 ; อ้างอิงจาก Streib; & Beck. 1980.p.941) ได้ทดสอบนัยสำคัญของสถานภาพสมรสที่มีต่อขวัญและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำและยากจนพบว่ายิ่งผู้สูงอายุมีรายได้ต่ำมากเท่าไร การประเมินสภาพความสุขและความพึงพอใจในชีวิตก็ยิ่งต่ำมากเท่านั้น ความเปล่าเปลี่ยวและความกังวลจะยิ่งสูงขึ้น โดยไม่เกี่ยวกับสถานภาพสมรสแสดงให้เห็นว่ารายได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิต

10.อาชีพหลังเกษียณกับความพึงพอใจในชีวิต

ผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันจากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมติฐาน ข้อที่ 10 ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยอรวรรณ จำเริญ (2541 : 120) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิต อันเกิดจากภาวะถดถอยจากสังคม และการรวมกิจกรรมของผู้สูงอายุชาวพุทธ พบว่าอาชีพเดิมที่ต่างกันของผู้สูงอายุมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001สามารถอธิบายได้ว่า วัยสูงอายุเป็นวัยร่างกายและสรีระวิทยาเปลี่ยนแปลงมีสภาพเสื่อมโทรมทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเหมือนตอนวัยทำงานได้ ฉะนั้นวัยผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพหลังเกษียณจะเป็นการประกอบอาชีพหรือเพียงงานอดิเรกหรือกิจกรรมเล็กน้อย ตามความสามารถหรือความพอใจการทำงานหรือกิจกรรมนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ให้เหมาะสมกับวัยเท่านั้นซึ่งทำให้การประกอบอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน

11.ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจภายในตนความพึงพอใจในชีวิต

ผู้สูงอายุที่มีความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุผลการศึกษาพบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 11

สามารถอธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุในชมรมมีการทำกิจกรรม ออกกำลังกาย วิธีการดูแลตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความมั่นใจ ความเชื่ออำนาจภายในตน การที่ผู้สูงอายุรู้จักปรับตัวเพื่อให้เข้ากับวัยชราทำให้มีสุขภาพแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสอดคล้องกับงานวิจัย อรรวรรณ ฉ่ำชื่น (2541 : 146, 148.) จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมทางสังคมมาก และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมทางศาสนา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมทางศาสนา มี 7 ปัจจัยดังนี้ ทศนคติต่อการสูงอายุ ทศนคติต่อตนเอง การเชื่ออำนาจในตนเอง การยอมรับการเปลี่ยนแปลง อายุ การร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง ซึ่งผู้สูงอายุที่มีทศนคติที่ดีต่อการสูงอายุ และมีทศนคติต่อตนเองดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ดี จะมีความพึงพอใจชีวิตสูง

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่าความเชื่ออำนาจในตนและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ในทางบวกซึ่งผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจในตนและความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุน พัฒนา ให้ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจในตนและความพึงพอใจในชีวิตในระดับสูง โดยการช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกับสังคม กลุ่มเพื่อน จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตได้ด้วยดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมเพียงแห่งเดียว ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ครอบคลุมยิ่งขึ้นและศึกษาเปรียบเทียบกับความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ซึ่งผลการวิจัยที่ได้อาจมีความแตกต่างมากกว่านี้และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่นๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมในชมรม สัมพันธภาพในครอบครัว ความคาดหวังในชีวิต บทบาททางสังคม บุคลิกภาพ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ พัฒนผดุงวิทยา. (2542). *ความเชื่ออำนาจควบคุมด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุศิริพยาบาล กรุงเทพมหานคร*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรรณิการ์ กิจชัยน. (2517). *ความสัมพันธ์ระหว่างความวินัยแห่งตนความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน และคุณธรรมแห่งผลเมืองดี*. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกษม ต้นติผลาชีวะ; และกุลยา ต้นผลาชีวะ.(2528).*การพยาบาลผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- เขมิกา ยามะรัต. (2527). *ความพึงพอใจในชีวิตคนชรา : ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงเกษตรและสหกรณ์*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.(2526). *แผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ. ศ. 2525-2544*. กรุงเทพฯ:สหกรณ์กลาโหม จำกัด.
- จารุพันธ์ สมบุรณ์สิทธิ์(2535). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์เพ็ญ เนียมอินทร์. (2539). *สุขภาพจิตและการปรับตัวของผู้สูงอายุ*. ปรินิพนธ์. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- จำเริญ ฐมระสุวรรณ.(2533). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพส่วนบุคคลความสามารถในการดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ*. รายงานการวิจัยกรุงเทพฯ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.ถ่ายเอกสาร
- ฉันทนา กาญจนพจน์. (2530).*ความสัมพันธ์ระหว่างการร่วมกิจกรรมกับอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร*.วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิชาพยาบาล) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.
- ชุติมา เจริญกุล. (2531).*เศรษฐกิจสุขภาพและความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ : กองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.

- ฐิติพร ศรีไทรยวน. (2541). บทคัดย่อ ; เปรียบเทียบผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม และการฝึกอานาปานสติสมาธิที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิต ผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม (การศึกษาจิตวิทยาการแนะแนว) ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ฐิธิพ อ่อนโคกสูง. (2516). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเองกับคุณธรรมแห่งผลเมืองดี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ถ่ายเอกสาร.
- ฐักดิ์ เวชแพศย์.(2531). สรีรวิทยาของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสรีรวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดวงเดือน แซ่ตั้ง. (2531). อิทธิพลการให้แรงเสริมด้วยเบี้ยรางวัลต่อความเชื่ออำนาจในตนเองของเด็กก่อนวัยรุ่น. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เดโช สนวนนนท์.(2516). “การสร้าง ความเชื่อมั่นในตนเอง,” รวบรวมข้อเขียนและบทความทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- พรรศนี วังษ์บา. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกลุ่มความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกคนด้านสุขภาพ และการรับรู้ถึงการเสี่ยงต่อการเกิดโรคกับพฤติกรรมป้องกันโรคเอดส์ของทหารเกณฑ์ กองทัพบกที่ 3. วิทยานิพนธ์ พบ.ม. (พยาบาลศาสตร์.) ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศน ทอดภักดี. (2528). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลกับความเชื่ออำนาจภายในตนเองของเด็กวัยรุ่นไทย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นภาพร ชโยวรรณ; มาลินี วงษ์สิทธิ์; และจันเพ็ญ แสงเทียนฉาย. (2532). สรุปผลโครงการวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคม และประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2538). คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- บรรลุ ศิริพานิช.(2548). ปัญหาของผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2548.
- www.childthai.org/cia/aoo1.htm.
- บุญทิพย์ สิริรังสี.(2537,มกราคม). ความเชื่ออำนาจภายในการควบคุมตนกับการดูแลสุขภาพตนเองวารสารสุขุทัยธรรมมาธิราช. 7(1)

- ประภาพร ดำรงค์สุข. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในการควบคุมและรูปแบบของ
ผู้บังคับบัญชากับความผูกพันต่องานผู้ใต้บังคับบัญชา: ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคาร นครธน
จำกัด (มหาชน)*. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม.(การบริหารบุคคล) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ประพิณ วัฒนกิจ. (2531). *มโนคติเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต.: วารสารกองการพยาบาล*.
- ปัญหาของผู้สูงอายุที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ. (2548, มิถุนายน).
การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2548,
จาก <http://www.dnfe5.nfe.go.th/.htm>.
- พัทธยา สายหนู. (2525). *ปัญหาของผู้สูงอายุ : ในแง่สังคมและวัฒนธรรม : ครูปริทัศน์ ฉบับพิเศษ : ขาน
รับปี สุขภาพผู้สูงอายุ*. 76-82
- พวงผกา ชื่นแสงเนตร (2538). *บทคัดย่อ ; ความสัมพันธ์ระหว่าง สัมพันธภาพในครอบครัว พฤติกรรม
การดูแลตนเองและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์. วท.ม.
(อนามัยครอบครัว) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร
- ภาพตะวัน คัชมาตย์ (2539). *บทคัดย่อ ; ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีสมาชิก
ชมรม ข้าราชการบำนาญเมืองพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)
พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- มนตรี อนันตรักษ์. (2517). *ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติแบบควบคุมแบบภายใน-ภายนอก ทัศนคติ
ทางวิทยาศาสตร์และความเชื่อโชคลางในกลุ่มผู้มีอาชีพครู*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- มารศรี นุชแสงพลี. (2532). *ปัจจัยที่อิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีผู้สูงอายุ
ในชุมชนบ่อนไก่ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา)
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- รัชณี เบญจฉนัง. (2537). *ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของสตรีโสด*.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนา สนิธิธรรมา. (2541). *ตัวแปรที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ
โรงพยาบาลสมุทรปราการ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ละม้ายมาศ ศรีทนต์; และจรรยา สุวรรณทัต. (2510). รายงานการวิจัยฉบับที่ 9-อิทธิพลของสังคม
พัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ : สถาบันระหว่างชาติ
สำหรับการศึกษาค้นคว้าเรื่องเด็ก ครูสภา.
- ละออง สุวิทยภรณ์(2534).ปัญหาสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุในชนบท กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอ
คอนสาร . จังหวัดพิจิตร : ถ่ายเอกสาร.
- วันชัย ดนัยโตมร .(2536). คุณลักษณะที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดปทุมธานี. ปริญญาโท วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิฑูร แสงสิงแก้ว .(2538).ประมวลประเด็นการวิจัยและบรรณานุกรม เอกสารการวิจัย : เรื่อง ผู้สูงอายุ
ในประเทศไทย . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิริยา สุขวงศ์. (2545).ความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ กรุงเทพฯ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีธรรม ชนะภูมิ. (2535).พัฒนาการอารมณ์และบุคลิกภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์
กรุงเทพมหานคร.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544).สวัสดิการผู้สูงอายุ.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2545). ผู้สูงอายุในประเทศไทย : รายงานการทบทวนองค์ความรู้และ
สถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย . กรุงเทพฯ :
สาขาวิชาเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2530).จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญผล.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2533,มกราคม-มิถุนายน).ตัวแปรทางสังคมจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจ
ในชีวิตของผู้สูงอายุไทย.วารสารจิตวิทยาคลินิก. 2 (21): 1-13.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงษ์ ตรีพัฒน์. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่อมั่นในตนเองและความ
รับผิดชอบ. ปริญญาโท กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข.(2539).สังคมวิทยาภาวะสูงอายุ :ความเป็นจริงและการคาดการณ์ในสังคมไทย.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สวนา พรพัฒน์กุล. (2520). *ความสัมพันธ์ในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 22.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). รายงาน *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ :

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

สุนทร โคมิน;และสมิท สมัครการ. (2522) *ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการ*

สำรวจวัด กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุพัตรา ธารานุกุล. (2544). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์

กศ.ม (จิตวิทยาการศึกษา) มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ถ่ายเอกสาร.

สุพิชญา ชุนสนิท. (2539). *บทคัดย่อ ; ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ :*

กรณี ศึกษาที่ชมรมผู้สูงอายุวชิรพยาบาล . วิทยานิพนธ์. (จิตวิทยาคลินิก) กรุงเทพฯ :

*บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.*ถ่ายเอกสาร.

สุมาลี วงศ์ปลุกแก้ว.(2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในชั้นเรียนความรู้สึกรับ*

ผิดชอบและความเชื่อมั่นในตนเอง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา)

กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุวิมล พนาวัฒน์กุล . (2534). *อัตมโนทัศน์ ความสามารถในการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของ*

ผู้สูงอายุ.วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

*มหาวิทยาลัยมหิดล.*ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.(2545).รายงาน *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ :

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

อรุณี บุญอรุณีพิญญ. (2542). *ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุ.*

วิทยานิพนธ์ (พัฒนาสังคม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรรรรณ ฉ่ำชื่น. (2541). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตอันเกิดจากภาวะถดถอยจาก*

สังคมและการร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุชาวพุทธ . วิทยานิพนธ์ สส.ม. (การจัดการโครงการ

สวัสดิการสังคม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ถ่ายเอกสาร.

อาภากร ชัยสุริยา. (2543). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพอใจของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา*

บ้านบางแค . วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(สังคมวิทยาประยุกต์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

*มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*ถ่ายเอกสาร.

- อำเภอพิษณุโลก สำนวนวงศ์ไทย.(2548, มิถุนายน). ปัญหาของผู้สูงอายุ. สุขภาพจิตผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2548, จาก <http://www.thaimental.nineweb.co.th/word0000.htm>.
- อัครา นวจินดา.(2534).ความพึงพอใจ ตัวแปรกลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ : การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ. กรุงเทพฯ ฯ: โรงแรมรอยัลริเวอร์.
- อุทัยวรรณ กสณดีสกุล. (2536).บทคัดย่อ ; ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการบำนาญกระทรวงมหาดไทย . วิทยานิพนธ์ พบ.ม. (การวิเคราะห์ทางสังคม) กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อุตตราพร บุณนาค. (2518) ปัญหาความต้องการของคนชราในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์)กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร อุดมทรัพย์ากุล. (2536).ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ เขตเมืองสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์. วท.ม. (ชีวสถิติ) กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เอมอร งามธรรมนิตย์. (2546). ความเครียดในการปฏิบัติงานและความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตนกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลโรงพยาบาลศิริราช. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Crowne, Douglas P .(1979) “Internal Versus External Control of Reinforcement,”*The Experimental Study of Personality*. University of Waterloo Ontario, Canada.
- Eggland, Ellen T. (1973, July-August.)“Locus of Control and Children with Cerebral Palsy,” *Nursing Research*. pp .22 : 330 ;
- Fellow,E.W..(1956,March). “A study of factor related to a feeling to happiness,” *Journal of Educational Research*. (50):231-234.
- Gray, Gr ; et al (1992,March). “Socio – Cognition skill as a determinant of life satisfaction in aged persons.” *International Journal Aging Human Development*.(35) pp.205-218.
- Han Kwee Ho. ; et al. (2003, June.).Abstract. What determines the life satisfaction of the elderly? Comparative study of residential care home and community in Japan.Retrieved June 22, from <http://www.blackwellsynergy.com/action/dosearch>

- Lefcourt, Herbert M. (1990.) *Locus of Control Measures of personality and Psychological Attitudes*. San diego : California Academic Press Limited,
- Maslow,A.H.(1970).*Motivation and personality*.New York : Happer and Row.
- Miller, P; & Russell, DA. Elements Promoting Satisfaction as identified by residents in the nursing home. *Journal of Gerontological Nursing*. 6 March 1980 : 121-129.
- Muhlenkamp, Ann F ;& Arlene M. Nelson.(1981, November) "Health Locus of Control, Values and Weight Reduction Behavior. 19 : 21 ;
- Newgarten,et al.(1961,Apil). "The Measurement of Life Satisfaction".*Journal of Gerontiligy*.(16):134-143.
- Poitrenaud,J,et.al(1980,September). "Factor Relation to Attitudes toward Retirement among French Preretired Managers and Top Execotive," *Journal of Gerontologh*.34:723-724.
- Powell, D.H.(1983).*Understanding Human Adjustment :Normal Adaptation Through the life Cycle*. Boston : Little Brown and Co.
- Robert, S.J. ; & Krouse, H.J.(1988, August) "Euhancing Sef-care Through Active Negotiation," *Nursing Practitioner*. 13 :10-11
- Ritchie ,E. and Phares. (1969,September) "Attitude Change as a Function of Internal-External Control and Communicater Status, *Journal of Personality*. 37:429-443.
- Rotter, Julian B. "Generalization Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement," *Psychological Monographs : General and Applied*. 80 (1) : 1996.
- Solomon D;& Oberlaner. (1974) "*Locus of Control in the Classroom, Psychological Concepts in the Classroom*.p.123. New York : Harper and Row Publishers.
- Strickland, B.R. (1977). *Internal-External Control of Reinforcement in Personality Variables in Social Behavioral*. Edited by Thomas Blass. New York : John Wiley and Son.
- Yurick, A.G., et al.(1980).*The Aged Person and The Nursing Process*. Connecticut : Appleton. Century-Crofts.

ภาคผนวก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบวัดความเชื่ออำนาจภายในตน

ตอนที่ 3 แบบทดสอบความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุหรือการมองตัวเอง

ในปัจจุบัน

2. โปรดตอบแบบสอบถามนี้ให้ครบถ้วนทุกข้อ และตอบให้ตรงกับสภาพความ

เป็นจริง ตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากท่านและ

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่านตามความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ	☐ ชาย
	☐ หญิง
2. สถานภาพ	☐ คู่
	☐ โสด
	☐ หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่
3. ระดับการศึกษา	☐ ไม่เกินประถม
	☐ มัธยม
	☐ สูงกว่ามัธยม
4.ฐานะทางเศรษฐกิจ	☐ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย
	☐ รายได้พอดีกับรายจ่าย
	☐ รายได้มากกว่ารายจ่าย
5.อาชีพหลังเกษียณ	☐ ค้าขาย
	☐ เกษตรกรรม
	☐ รับจ้าง
	☐ แม่บ้านหรือพ่อบ้าน

ตอนที่2 แบบวัดความเชื่ออำนาจภายในตน

โปรดกาเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องเพียงช่องเดียวที่ตรงกับความรู้สึกของท่านว่าเห็นด้วยกับ
ข้อความมากหรือน้อยเพียงใด

ข้อคำถาม	1.ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2.ไม่เห็นด้วย	3.ไม่แน่ใจ	4.เห็นด้วย	5.เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ที่ตัวฉันเอง มีสุขภาพดีหรือไม่ดี เพราะตัวฉันเองดูแลตนเองดี					
2.คำพูดของคนอื่น ทำให้ฉันคล้อยตาม					
3. บุคคลที่มีเพื่อนฝูงมากหรือไม่ เกิดจากการปฏิบัติตัวของเขาเอง					
4.การทำงานสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวฉันเอง					
5.การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้ประสบผลสำเร็จ					
6.ความเจริญก้าวหน้าของชีวิตเนื่องมาจากความพยายามของตัวฉันเอง					
7.ฉันจะหายป่วยได้เร็วหรือช้า ขึ้นอยู่กับโชคชะตาเป็นตัวกำหนด					
8.เมื่อฉันรู้สึกไม่สบาย ฉันไปปรึกษาแพทย์					
9.ฉันมักไม่แน่ใจว่าจะทำสำเร็จตามแผนที่วางไว้					
10.เรื่องเศร้าหลายเรื่องที่เกิดขึ้นเพราะกรรมเก่าของคนคนนั้น					
11.การดูแลที่ฉันได้รับจากบุคคลอื่น(ญาติหรือเพื่อน)เป็นเพราะบุญเก่าของฉัน					
12.ฉันเป็นคนเชื่อเพื่อนทุก ๆ เรื่อง					
13.ฉันชอบช่วยเหลือตัวเองมากกว่าให้คนอื่นช่วย					
14.ฉันเชื่อว่าทำอย่างไรก็ได้ผลตอบแทนอย่างนั้น					
15.คนที่มีเพื่อนน้อยเพราะโชคไม่ดี.					
16.ถ้าฉันดูแลสุขภาพของฉันดี จะสามารถหลีกเลี่ยงการเจ็บป่วยได้					

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นายปณัฏ ทูละเสถียร
วันเดือนปีเกิด	26 กุมภาพันธ์ 2515
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	119/25 ม. 9 ถ. หลวงกรุง แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2533	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนนนทรีวิทยา
พ.ศ.2537	บริหารธุรกิจ สาขาการตลาด จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ กทม.
พ.ศ.2550	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กทม.